

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU
KAPSAMINDA
ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR**
Yüksek Lisans

Tezi Hazırlayan:
Esmâ DEMİRAL

İstanbul, 2018

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

**ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU
KAPSAMINDA
ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR**

Yüksek Lisans

Tezi Hazırlayan:

Esmâ DEMİRAL

Öğrenci No:

150000017

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Ebru KARAMAN

İstanbul, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek lisans projesi olarak sunduğum “Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Kapsamında Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmamın içinde kullanıldığı her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.28.02.2018

Esmâ DEMİRAL

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ,
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28 / 02 / 2018

Enstitümüz **Hukuk** Anabilim Dalı **Kamu Hukuku** Programı yüksek lisans öğrencilerinden **150000017** numaralı **Esmâ DEMİRAL**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Kapsamında Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 23.01.2018 tarih ve 2018/04 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Ebru KARAMAN
(Beykent Üniversitesi)

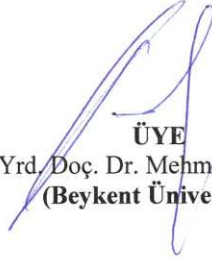
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ali Hulki CİHAN
(Özyeğin Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAĞCI
(Beykent Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Esmâ DEM RAL
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ebru KARAMAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2018
Alanı : Kamu Hukuku
Anahtar Kelimeler :  ocuk Cinsel İstismarı, 1981 Anayasası, TCK ve  KK, Uluslararası Sözleşmeler, Cinsel İstismar Mağduru  ocukların Korunması

 Z

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU KAPSAMINDA ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR

Toplumlar geleceklerini iyi eēitimli, düzgün karakterli ve uygun meziyetler kazandırılmış çocuklar yetiştirerek güvence altına alabilirler. Kuşkusuz  ocukların istismar ve ihmal edilmesi toplumların bu konudaki plan ve çalışmalarının en büyük engellerindendir. Bu çalışmanın amacı,  ocuk cinsel istismarını ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelerinde kavramsal ve pratik açıdan incelemektir. Çalışma literatür araştırması sonucunda, elde edilen kaynaklar ıřıēında    bölüm olarak tamamlanmıştır. Birinci bölümde, çocuklara yönelik cinsel istismar ve kapsamı açıklanmaya çalışılmış, ikinci bölümde ise T.C. Anayasası, Türk Ceza Kanunu ve  ocuk Koruma Kanunu baēlamında  ocuk istismarı olgusu ve cezası analiz edilmeye çalışılmış, Türkiye'nin taraf olduēu sözleşmeler açıklanarak, sözleşmelerin Türkiye'de uygulanabilirliēi deēinilmiřtir.    nc  bölümde ise cinsel istismarı mağduru çocukların sorunlarına deēinilmiř ve korunması açısından önerilerde bulunulmuştur. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası zeminde daha etkili yöntemlerin geliştirilmesi gerektiēi konusuna deēinilmiřtir. Çalışma sonucunda çocukların cinsel istismar olgusu evrensel bir sorun olduēu ortaya konulmuş ve yapılan yasal veya sosyal düzenlemelerin cinsel istismar suçunu önlemede yardımcı olsa da bitirmeye yönelik eksiklikler i erdiēi ve gerek ulusal gerekse uluslararası alanda daha fazla önlemler ve  ocuk koruma politikaları geliştirilmesi gerektiēi g r lm ştir.

Name and Surname : Esma DEMİRAL
Supervisor : Asst. Prof. Ebru KARAMAN
Degree and Date : Master, 2018
Major : Public Law
Key Words : Constitution of 1981, TCK and ÇKK, International Agreement, Children Sexual Abuse, Protecting Aggrieved Children of Sexual Abuse.

ABSTRACT

SEXUAL ABUSE AGAINST CHILDREN IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS LAW

Societies could set up their self futures by growing well educated, well-behaved, well-versed generations. Definitely disregard and abuse of children is one of the major handicaps of well-established social future. The purpose of this work is to examine the conceptual and practical nature of sexual abuse in the context of national and international regulations. We have done some literature research and defined a lot of related resources. This study was written by synthesizing from these acquired sources and designed in three chapters. In the first part, sexual abuse against children and content of abuse were tried to be explained. In the second part a child abuse case and its criminal progression tried to analyzed in the context of existing regulations and laws. In the last part, the problems of child victims of sexual abuse have been mentioned and some propositions to protect these children have been presented. With this study, we tried to show that sexual abuse against children is on universal problem and to exhibit inadequency of regulations on preventing sexual abuse of children.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ

ABSTRACT

İÇİNDEKİLER i

KISALTMALAR vi

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR VE KAPSAMI

I. Çocuk ve İstismar Kavramları 3

A. Çocuk Kavramı 3

B. İstismar Kavramı 4

II. Çocuk Cinsel İstismarı Kavramı 6

A. Çocuk Cinsel İstismarının Neden ve Belirtileri 8

1. Çocuk Cinsel İstismarının Nedenleri 9

a. İstismarcının Kendisine İlişkin Nedenler 9

b. Çocuğa İlişkin Nedenler 11

c. Aile Dinamiklerine İlişkin Nedenler 13

2. Çocuk Cinsel İstismarının Belirtileri 15

B. Çocuk Cinsel İstismarı Vakalarında Süreç 19

1. Cinsel İstismar Olayının Saptanması 19

2. Hukuksal Müdahale ve Bildirim 20

3. Delillerin Korunması 24

4. Cinsel İstismar Olgularında Tıbbi Muayene Onayı ve Tıbbi Genital
Muayene 29

5. Cinsel İstismar Olayının Bildirimi 37

6. Adli Süreç 39

7. Sosyal Hizmet Süreci 39

C. Çocuk Cinsel İstismar ve Görünüş Biçimleri 42

1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri	42
a. Seksi Konuşma	42
b. Teşhir	43
c. Röntgencilik (Voyerizm)	43
2. Cinsel Temas İçeren Cinsel İstismar Türleri	43
a. Cinsel Dokunma	43
b. Oral-genital Seks	43
c. Interfemoral İlişki	44
d. Seksüel Penetrasyon	44
3. Aile İçi Cinsel İlişki (Ensest):	44
4. Çocuk Pornografisi	48
5. Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Seks Turizmi	53

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMARIN HUKUKİ BOYUTU

I. Ulusal Hukuk Boyutu	59
A. 1982 Anayasası ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Cinsel İstismar Suçu	59
1. 23.11.2005 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı	63
2. 12.11.2015 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı	65
3. 26. 05.2016 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı	69
B. Türk Ceza Kanunu Kapsamında Çocuk Cinsel İstismar Suçu	73
1. Genel Açıklamalar	73
2. Suçun Hukuki Konusu	75
3. Mağdur	76
4. Fail	80
5. Suçun Unsurları	81
a. Maddi Unsur	81
b. Manevi Unsur	86
6. Cinsel İstismar Suçunun Özel Görünüş Şekilleri	88

a. Teşebbüs.....	88
b. İştirak	89
c.İçtima	91
7. Cinsel İstismar Suçunda Suçu Artıran Nitelikli Unsurlar	93
a. Suçun Vücuda Organ Veya Sair Bir Cisim Sokulması Suretiyle İşlenmesi.....	94
b. Suçun Çocukla Aralarında Belli Bir Akrabalık İlişkisi Bulunan Kişi Tarafından Gerçekleştirilmesi	95
c. Suçun Vasi, Eğitici, Öğretici, Bakıcı, Sağlık Hizmeti Veren, Hizmet İlişkisinin Sağladığı Nüfuzu Kötüye Kullanan Veya Koruma ve Gözetim Yükümlülüğü Bulunan Diğer Kişiler Tarafından İşlenmesi	96
d. Suçun Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi.....	98
e. Suçun Cebir Veya Tehdit Kullanmak Suretiyle İşlenmesi.....	99
8. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Halleri	100
9. Soruşturma ve Kovuşturma.....	101
C. Çocuk Koruma Kanunu.....	108
1. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararı Alınması	110
a. Danışmanlık Tedbiri.....	111
b. Eğitim Tedbiri	112
c. Bakım Tedbiri	113
d. Sağlık Tedbiri:.....	114
e. Barınma Tedbiri	114
2. Tedbirin Süresi.....	115
3. Tedbir Uygulamasının Denetim Altında Yürütülmesi.....	116
4. Tedbirlerde Görevli Yetkili.....	118
II. Uluslararası Hukuk Boyutu	120
A. Türkiye'nin Çocuk İstismarına İlişkin Taraf Olduğu Sözleşmeler	120
1. Genel Olarak	120
2. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi	121
3. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi.....	121
4. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	123
5. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	130

6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol	131
7. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Engellenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol.....	133
8. Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi..	134
9. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi.....	136
10.Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Bireysel Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol	140
B. Çocuk İstismarına İlişkin Uluslararası Sözleşmelerin Türkiye'de Uygulanabilirliği	142
1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışmalar.....	144
2. İl Çocuk Hakları Komiteleri	146
3. Ulusal Çocuk Forumları.....	146
4. BM Çocuk Hakları Komitesi'ne Sunulan Ulusal İlerleme Raporları	147
5. TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar ...	149
6. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)	149
7. Çocuk Hakları Eğitimi	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN HAKLARI HUKUKU KAPSAMINDA CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARIN SORUNLARI VE KORUNMASI

I. Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Sorunları.....	151
A. Cinsel İstismar Olayının Mağdur Çocuk Tarafından Gizlenme Nedenleri	151
B. Mağdurda Cinsel İstismar Sonrası Oluşabilecek Hastalıklar ve Psikolojik Sorunlar.....	153
II. Cinsel İstismarı Mağduru Çocukların Korunması.....	154
A. Mevcut Durum	154
B. Öneriler.....	159
1. Bilinçlendirme Çalışmalarının Yapılması.....	159

2. Failin Rehabilitasyonu ve Tedavisi	160
3. DNA Veri Bankasının Oluşturulması	161
SONUÇ	164
KAYNAKÇA	171

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİYOTIP	: Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi
BM	: Birleşmiş Milletler
bs.	: Baskı
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviri
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇİKORED	: Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon
ÇİM	: Çocuk İzleme Merkezi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
E.	: Esas
Eds.	: Editör
K.	: Karar
md.	: Madde
NMEC	: ABD Ulusal Kayıp ve Sömürülen Çocuklar Merkezi
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNİCEF	: Uluslararası Çocuk Fonu
vb.	: Ve Benzeri
WHO	: Dünya Sağlık Örgüt

GİRİŞ

Çocuk cinsel istismarı; çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak amacıyla zorla veya ikna edilerek kullanılmasıdır. Çocuk cinsel istismarı, hukuki, tıbbi ve sosyal açıdan sorun teşkil eden ve son dönemlerde tespit edilen vakaların çokluğu ile dikkati çeken önemli bir sorundur.

Çocuk cinsel istismarı, “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi” ile “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ne” göre de bir hak ihlalidir. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 103. maddesinde “Çocukların Cinsel İstismarı” başlığı altında suç olarak düzenlenmiştir.

Cinsel istismar oral, genital, anal temas gibi farklı şekillerde ortaya çıkabileceği gibi, temas içermeyen cinsel dokunmalar, teşhircilik, röntgencilik, çocuğun pornografik olarak kullanılması, enest de aynı kapsam içerisinde değerlendirilmektedir. Cinsel istismar saptanması zor istismar türleri arasındadır. Bu durum, vakaların genellikle gizli kalmasına ve adli mercilere erişmemesine neden olmaktadır.

Cinsel istismar suçunun mağdurunun çocuk olması ve daha fazla zarar görmemesinin amaçlanması neticesinde suçun soruşturulma ve kovuşturma süreçlerinin dikkatli ve titiz şekilde incelenmesini gerektirmektedir. Uygulamada yaşanabilecek karışıklıklar ve bunların meydana getireceği sonuçlar çocuk için telafisi güç zararlara sebebiyet verebilmektedir.

Çalışmanın ilk bölümde, öncelikli olarak çocuk ve cinsel istismar kavramları hakkında genel bilgi verilmeye çalışılmış, cinsel istismarının neden ve belirtileri açıklandıktan sonra, cinsel istismar vakalarında sürecin ve cinsel istismarının görünüş biçimleri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümde, çocuklara yönelik cinsel istismarın hukuki boyutu ulusal hukuk ve uluslararası hukuk boyutunun değerlendirilmesine ayrılmıştır. Ulusal hukuk açısından, 1981 Anayasası, Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde cinsel istismar incelenmeye çalışılmıştır. Uluslararası

hukuk bakımından ise, Türkiye'nin çocuk istismarına ilişkin taraf olduğu sözleşmeler incelenmiş ve çocuk istismarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin Türkiye'de uygulanabilirliği, gerçekleştirilen politika ve çalışmalar açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise, cinsel istismar mağduru çocukların sorunlarına ve korunmasına yönelik mevcut durum ele alınarak, öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR VE KAPSAMI

I. Çocuk ve İstismar Kavramları

A. Çocuk Kavramı

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 1. maddesine göre çocuk; *“Çocuklara uygulanan kanunlar çerçevesinde, daha önce rüşt yaşına erişilmedikçe on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır”* şeklinde tanımlanmaktadır¹.

Hukukta çocuk kavramı iki anlamda kullanılmıştır. Birinci anlamda küçüğü yetişkinlerden ayırmak, ikinci anlamda ise küçüğün anne-babaya olan soy bağıını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır².

Hukuksal açıdan çocuk kavramı, çocuğun hangi andan itibaren yardıma ve korumaya muhtaç olduğu ve yardıma ve korunmaya muhtaçlığın hangi yaşa kadar devam edeceğinin tespitine bağlıdır. Yardım ve muhtaçlığın devam edeceği süre, çocuğun biyolojik gelişmesinin hızına sıkı sıkıya bağlıdır. Her çocukta değişik olan biyolojik gelişme bedensel olgunluğa bağlanabilir³.

Türk Hukuk Sistemin'de ise, çocukluğun başlangıcı kişiliğin kazanılmasına bağlanmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun 28. maddesine göre, *“Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder”*⁴. Kişiliğin kazanılması ve çocukluğun başlayabilmesi bu iki koşulun gerçekleşmesine bağlıdır.

¹ Çocuk Hakları Sözleşmesi; BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989'da kabul edildi ve 1990'da uluslararası bir yasa gücüyle yürürlüğe girdi. Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarını ve bu hakların hükümetlerce nasıl geliştirilip korunacağını tanımlayan 54. madde içermektedir. Bkz: www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 01.08.2017.

² Emine Akyüz, **Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması**, MEB Yayınları, Ankara, 2000, s. 5.

³ Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, **Aile Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1993, s. 273.

⁴ Bkz: Maddenin gerekçesi: “....”

Roma ve İslam Hukuku bedensel olgunluğun cinsel olgunluğa ulaşmakla tamamlandığını kabul etmiştir. Fakat modern hukuk sistemleri düşünsel olgunluğa ulaşmış çocukların küçüklükten çıkarak reşit olduklarını kabul etmektedir⁵.

Türkiye ve dünya üzerindeki çocuk nüfusu oranına bakılacak olursa, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) 2016 yılının son verilerine göre, Türkiye nüfusu 79 milyon 814 bin 871 iken çocuk nüfusu 22 milyon 891 bin 140 olmuştur. 2016 yılında çocuk nüfusu toplam nüfusun %28,7'sini oluşturmaktadır⁶.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency) tarafından 2016 yılında açıklanan verilere göre ise, dünya nüfusunun %30.3'ünü çocuk nüfusu oluşturmaktadır⁷.

B. İstismar Kavramı

İstismar, Türkçeye Arapçadan geçen ve sözcük anlamı olarak iyi niyeti kötüye kullanma ve sömürme anlamına gelen bir sözcüktür⁸. İstismar etmek bir kişinin veya kişilerin iyi niyetini kötüye kullanarak zarar vermeyi hedefleyerek, karşısındakinin kendi iradesi dışında sömürmek gibi anlamları içerir. İstismar sözlük anlamı olarak kötüye kullanma, sömürülme ve yaralanmayı ifade etmektedir⁹.

En kapsamlı ve açıklayıcı tanıma göre ise; istismar bir kişinin vücuduna, duygularına, düşüncelerine ve kişiliğine zarar verecek eylemlerde bulunulmasıdır. Çocuğun ebeveynleri, bakıcıları veya diğer yetişkinler tarafından fiziksel veya duygusal olarak sömürülmesidir¹⁰.

WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından çocuk istismarıyla ilgili yapılan tanımlamada ise; "*Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz*

"Yürürlükteki Kanunun 27'inci maddesini karşılamaktadır. Madde kenar başlıklarıyla birlikte sadeleştirilmek suretiyle yürürlükteki maddeden aynen alınmıştır."

⁵ Yusuf Solmaz Balo, **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 41.

⁶ TUIK, **İstatistiklerle Çocuk**, 2016, Bkz: www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 22.09.2017.

⁷ UNİCEF Türkiye, DÇD 2005, **Basın Özeti: İşte Gerçekler**, Bkz: <https://www.unicef.org/turkey> Erişim Tarihi: 23.09.2017.

⁸ Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 23.09.2017.

⁹ Ali Şafak, **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü** (4. bs.), Selim Yayınevi, Ankara, 2001, s.230.

¹⁰ Oğuz Polat, **Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar I** (1. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 93.

etkileyen, bir yetişkin, toplum veya devlet tarafından; bilerek ya da bilmeyerek yapılan tüm kötü davranışlar çocuğa kötü muameledir¹¹.”

ABD’de bildirilen ilk çocuk istismarı olayı ise 1874 yılında New York şehrinde ortaya çıkmıştır. Üvey annesi ile birlikte yaşayan sekiz yaşındaki bir kız çocuğunun yalnız başına bırakılıp sürekli dayak yediği, bir kadın misafir tarafından saptanmıştır. Yardım için birçok yere başvuran kadın en sonunda Hayvanları Koruma Derneği’nden destek görebilmiştir. Dernek Başkanı Henry Berg, bir vatandaş olarak mahkemeden çocuğu koruma kararı aldırtıp, çocuğu bakım evine yollanmasını sağlanmıştır. Üvey anne bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Bundan sekiz ay sonra çocuklara yönelik ilk dernek, hukukçu Elbridge Gerry tarafından kurulmuştur. Kısa sürede tüm Amerika’da bu tip dernekler kurulmuş ve yaygınlaşmıştır¹².

Türkiye’de çocuk istismarıyla ilgili çalışmaların başlangıcı çok eski olmayıp, daha çok adli tıp, sosyal pediatri, çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanlarının öncülüğünde yürütülmektedir. 1991’de tıp doktoru, pedagog, psikolog, hukukçu ve gönüllüler tarafından kurulan konuyla ilgili ilk dernek olan Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED) çocuk istismarıyla ilgili çalışmalarını sürdürmektedir¹³.

İstismar dışarıdan, yabancı insanlar tarafından gelebileceği gibi aile içinde de gerçekleşebilir. İstismar fiziksel, cinsel, duygusal ve psikolojik, ekonomik istismar şeklinde ortaya çıkabilir¹⁴.

Fiziksel istismar: Çocuğun kaza dışı nedenlerle yaralanması veya çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından yeterince dikkat edilmemesine bağlı gelişen

¹¹ Özgür Çataltepe, **Çocuk İstismarına Dur De** (1. bs.), Yön Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 11.

¹² Mehmet Ali İzmirli, **Çocuğa Karşı Dayak Olgusu Ve Çocuk İstismarı, Çocuk Forumu**, C. 3, S. 4, s. 158.

¹³ Bülent Kara, Ümit Biçer, Ayşe Sevim Gökarp, “Çocuk istismarı,” **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 2004, C.47, S.2, s. 141.

¹⁴ Birol Demirel, **Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2007, s. 77.

kazaları kapsar. Örneğin dövmek, işkence yapmak, ısırarak, saçını ve kulağını çekmek gibi davranışları içerebilir¹⁵.

Cinsel istismar: Gelişimini tamamlamamış veya yaşı küçük olan bir çocuğun bir yetişkin tarafından kendi cinsel duygularının tatmini veya doyumu için kullanılmasıdır¹⁶.

Duygusal ve Psikolojik istismar: Çocukların ve gençlerin kendilerini olumsuz etkileyen davranışlara maruz kalması ya da ihtiyaç duydukları ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılması durumudur. Fiziksel istismar kadar zedeleyicidir, buna karşın bulguları daha gizlidir¹⁷.

Ekonomik istismar: Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılmasıdır¹⁸.

II. Çocuk Cinsel İstismarı Kavramı

Çocuklarda cinsel istismar; *“Psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarı ve tatmin amacıyla kullanılması cinsel istismar olarak kabul edilir¹⁹.”*

Çocuk cinsel istismarı toplumun her kesimini etkileyen önemli sosyal bir sorundur. Çocuğun bir yetişkin tarafından; cinsel uyarı ve doyum için kullanılması, fuhuşa zorlanması, pornografi gibi suçlarda obje olarak kullanılması, cinsel istismardır. Cinsel ilişkiye zorlama şeklinde olabileceği gibi cinsel organını teşhir etme, çocuğun cinsel organını göstermeye zorlama, çocuğa cinsel içerikli görüntüler izletme, genital bölgeye dokunma, teşhircilik, pornografi, ilişkiye girmeye kadar çok geniş yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır. Çocuk cinsel istismarı bebeklikten başlayabilirse de ortalama başlama yaşı dokuzdur²⁰.

¹⁵“Çocuk İstismarı, Fiziksel İstismar,” Bkz: <https://cocukhaklari.wordpress.com> Erişim Tarihi:05.09.2017.

¹⁶ Bülent Kara, Ümit Biçer, Ayşe Sevim Gökalep, “Çocuk istismarı,” **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 2004, C.47, S.2, s. 141.

¹⁷ Kara, Gökalep, **a.g.e.**, s. 143.

¹⁸ Demirel, **a.g.e.**, s. 78-79-80.

¹⁹ Polat, **a.g.e.**, s. 94.

²⁰ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 10.

Aynı yaşlarda olan iki çocuk arasında geçen cinsel içerikli, gösterme ya da dokunma tarzı eylemler ise cinsel oyun olarak adlandırılabilir. Doktrindeki görüşlere bakıldığında ise Dursun’a göre her iki çocuk da dört yaştan altındaysa ya da iki çocuk arasındaki yaş farkı dört yaştan az ise ve çocuklar eylemi tam olarak kavrayacak olgunlukta değilse bu durum cinsel oyun olarak değerlendirilebilir. Bu durum çocuğun cinsel oyun nedeniyle hırpalanmasına sebep olmamalıdır. Cinsel istismarın mutlaka şiddet içermesi gerekmez, çocuğun rızasının olup olmamasına bakılmaz²¹.

Polat’a göre ise, iki çocuk arasında yaşanan bazı eylemler cinsel ilişki sınıflamasına girmemekte, sadece cinsel deneyim olarak kabul edilmektedir. İstismar ile ilgili kesin bir yaş sınırı getirilmediğini savunmaktadır²².

Doktrindeki görüşler çerçevesinde değerlendirildiğinde çocuklar arası cinsel davranışların bazı şartları taşıması durumunda bu davranışların cinsel oyun veya cinsel deneyim olarak değerlendirildiği görüşü ortaya konulmaktadır. Cinsel davranışlar bakımından psikiyatrik değerlendirmeler kapsamında ise iki çocuk arasında üç yaştan fazla fark olmaması durumu söz konusu ise iki çocuğun rızaya dayalı olarak cinsel davranışlar gerçekleştirebileceği yönünde genel bir görüş vardır²³.

Uluslararası literatürde kabul edilen görüşe göre ise iki çocuk arasında gerçekleştirilen cinsel davranışlar bir çocuğun diğerine göre güç, güven, sorumluluk bakımından üstün olması durumunda cinsel istismar olarak nitelendirilmektedir²⁴.

Amerikan “Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi’nin” 1991’de yayınladığı tanıma göre;

“Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin cinsel stimülasyonu için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismarı olarak kabul edilir.

²¹ Selman Dursun, **Türk Ceza Hukuku’nda Cinsel Suçlara Genel Bir Bakış**, Nisan 2014, S.14., s. 57. Bkz: <http://hukuk.istanbul.edu.tr/cezahukuku> Erişim tarihi: 24.09.2017

²² Polat, **a.g.e.**, s. 93.

²³ Memduh Cemil Şirin, **Çocuk Hukuku Bakışıyla Cinsel İstismar**, (Çocuğun Cinsel İstismarı-Ceza Kanunu Maddesi- Raporu), Çocuk Vakfı Yayınları, 2016, s. 19.

²⁴ Şirin, **a.g.e.**, s. 19.

Cinsel istismar diğer bir çocuk tarafından eğer bu çocuğun diğeri üzerinde belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa veya bariz bir yaş farkı varsa da gerçekleştirilebilir²⁵.”

Kız ve erkek çocuklarına yönelik cinsel istismarın gerçek rakamsal verilerini ortaya koyabilmek zordur. Çocuk istismarıyla ilgili güvenilir verilerin toplanması, istismarın farklı yasal tanımları ve belgeleme sorunları nedeniyle oldukça güçtür. Neredeyse her dört çocuktan biri cinsel istismara maruz kalmaktadır. 2002’de Dünya Sağlık Örgütü, küresel olarak en az 150 milyon kız ve 73 milyon erkek çocuğun 18 yaşın altında zorla cinsel ilişki ya da fiziksel temas içeren diğer cinsel şiddet türlerini yaşamış olduğunu bildirmiştir²⁶.

UNICEF’in farklı ülkelerden örneklerle bildirdiği çalışmalarına göre, bazı ülkelerde genç kadınların yaklaşık yarısında ilk cinsel deneyim zorla olmaktadır. Türkiye’de her üç kadından birinin, bazı kaynaklarda on kadından üçünün çocuk yaşta evlilik yaptığı bildirilmektedir²⁷.

Dünyada çocuk cinsel istismarının yaygınlığı ile ilgili çalışmalarda cinsel istismara maruz kalan çocuk ve ergenlerin %71’i kız, %29’u erkektir²⁸. Erkek çocuk ve ergenlerin cinsel istismarı daha seyrek açıklandığı, kızların açıklama yapmaya erkeklerden daha meyilli olduğu bilinmektedir²⁹.

A. Çocuk Cinsel İstismarının Neden ve Belirtileri

Çocuk cinsel istismarı, çocuk haklarının ağır bir ihlalidir ve dünyanın bütün ülkelerinde görülen küresel bir gerçekliktir. Cinsel istismarı her şekli çocuğa birçok açıdan zarar verir. Çocuk istismarının, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan birçok nedenleri vardır. Bu nedenlerin en başında ailelerin çocuklarıyla iletişiminin güçsüz yapıya sahip olması, ailesiz kalma, çocukta zeka veya bedensel

²⁵ Polat, **a.g.e.**, s. 93.

²⁶ Barış Çiçek, “İstismarcı-Fail Nasıl Biridir,” Akgümüş, S. (Eds.), **Sesimi Duyan Var mı?** (1. bs.), Cantekin Yayınevi, Ankara, 2011, s. 32.

²⁷ UNICEF Türkiye, Bkz: www.unicef.org Erişim Tarihi: 12.09.2017.

²⁸ Suzan Şener, “Çocuk Cinsel İstismarı ve Zor Açığa Çıkması,” Bilgilendirme Dosyası, bkz: <http://www.psikiyatri.org.tr> Erişim Tarihi: 24.09.2017.

²⁹ Ümran Korkmazlar Oral, Pınar Engin, Zeynep Büyükyazıcı, “Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İç Şiddet Araştırması,” Unicef – Türkiye, 2010. Bkz: www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 24.09.2017.

rahatsızlıkların olması, ekonomik yetersizlikler, eşler arası uyumsuzluk, ölüm, boşanma, hapis, kısıtlı bir sosyal çevreye sahip olma, çocuğun savaş ve silahlı çatışma ortamında bulunması çocuk istismarını artıran etmenler olarak görülmektedir³⁰.

Bütün ekonomik, sosyal ve yaş gruplarında; evde, okulda, sokakta, tarlada, camide, hastanede ve her yerde çocuğa karşı cinsel istismar gerçekleşebilir. Çocuklar kolayca güven duyabildikleri, korkutulabildikleri ve kandırılabilirdikleri için cinsel istismara açıktırlar. Ayrıca istismarcının kişiliği, madde bağımlılığının olması, psikolojik veya biyolojik rahatsızlıkların olması, cinsel suç sayılan davranışları sergilemesi cinsel istismarının başlıca nedenleri arasındadır³¹.

Çocuk cinsel istismarı birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir, çocuk cinsel istismarını artıran, çocuğu istismara yatkın kılan etmenler, istismarcının ve çocuğun kendisine bağlı nedenler, ebeveyn çocuk etkileşimine bağlı nedenler, dini ahlaki ve çocuk disiplini konusundaki inançlar ve toplumsal nedenler olarak sınıflandırmak mümkündür³².

1. Çocuk Cinsel İstismarının Nedenleri

a. İstismarcının Kendisine İlişkin Nedenler

Cinsel suçlular yüksek ölçüde heterojen bir yapıda bulunmaktadır. Cinsel suçluların hepsini tanımlayacak bir profil çizilemediği gibi kişileri cinsel suç işlemeye iten nedenler de köken olarak hala bilinmemektedir. Cinsel suçluların da öncelikle “suçlu” olduğu ve genel suç teosini açıklayabilmenin cinsel suç sayılan davranışları anlamaya yardımcı olacağı ifade edilmektedir. İstismarcının kişilik yapısı, mizacı alkol kullanıp kullanmaması önemli bir faktördür. Çocukluk dönemlerinde sağlıklı aile ilişkileri ve anne-baba modeli göremedikleri için kendi çocuklarına karşı anne-baba etmekte diğerlerine göre daha yetersizlerdir³³.

³⁰ Çiçek, **a.g.e.**, s. 22.

³¹ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 11.

³² Çiçek, **a.g.e.**, s. 41.

³³ Sefa Bulut, “Çocuk İstismarı Hakkında Bir Derleme,” **Dergi Park**, C.3. S.28., s. 142. Bkz: <http://dergipark.gov.tr> Erişim Tarihi: 16.08.2017.

Yalnızlık, başkalarının duygularına karşı duyarsızlık, kendisi hakkında iyi bir görüşe sahip olamama, genellikle kendisinin de fiziksel istismara uğramış olması, temel anne, baba sevgi ve ilgisinden yoksunluk, sevgi ihtiyacının karşılamamış olması, sorunlarını ve etkilerini inkar etme, danışacak kimsesinin olmamasını düşünmesi, çocuklardan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması ve çocukların bunları karşılayamaması durumunda bunu itaatsizlik olarak yorumlayıp, öfke ile tepki verme ve fiziksel şiddet uygulama cinsel istismarcı kişilerin özelliklerinden bazılarıdır. Cinsel istismar denildiğinde akla erkek istismarcı gelmesine rağmen kadın istismarcılarda mevcuttur³⁴.

Genellikle dürtülerini kontrol edemezler ve çocuklar karşısında tahrik olurlar. Çocukların hiçbir hakkı olmadığını kendi içlerinde kabul ederler, duygusal açıdan olgunlaşmamışlar. Yetişkin ve sağlıklı düşünen insanlarla iletişim kurma becerilerinden yoksundurlar. Yetişkinlerin arasında kendilerini yetersiz ve güvensiz hissettiklerinden dolayı kabul edilmek, saygı görmek ve sevilme için çocuklara yönelirler. Genellikle uyuşturucu ve alkol öyküleri vardır ve cinsel konularda kendilerini kontrol edemezler, hemen hemen hepsi seks bağımlısıdır ve bir kısmında pedofili rahatsızlığı mevcuttur³⁵.

Pedofili hastalığı, yetişkin insanların çocuk yaştaki bireylere karşı duyduğu seksüel ilgiyi ifade eder, ancak pedofili hastalarının hepsinin çocuklara karşı cinsel istismarda bulunacakları anlamına gelmemektedir³⁶. Çocuk cinsel istismarcılarının tamamı pedofili hastası değildir, pedofili hastalığı olmayıp yetişkinlerle olan cinsel hayatında anatomik ve psikolojik yetersizlikleri olan kişiler olarak ortaya çıkabilmektedir. Çocuk cinsel istismarında bulunan kişilerin kendilerini daha güçlü hissetmeleri, denetimin kendi elinde olma düşüncesi, sahip oldukları düşük benlik ve sosyal hayatlarındaki olumsuzlukları ödünleme çabası olarak düşünülebilir³⁷.

Çocuklara “kötü” adamlardan uzak durmaları öğütlenirse bile bu çoğu zaman çocuk için yeterli bir koruma sağlamaz. İstismarcılar amaçlarına ulaşınca kadar genelde çocuklara çok iyi davranan, onlarla uyumlu, oyun oynayan, çocuğun

³⁴ Bilgehan Savaşçı, **Çocukların Cinsel İstismar Suçu** (1. bs.), Legal Yayıncılık, 2012, s. 23.

³⁵ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 23-24.

³⁶ Polat, **a.g.e.**, s. 189.

³⁷ Bulut, **a.g.e.**, s. 145.

sorunlarına paylaşımcı yaklaşan insanlardır. Araştırmalara göre kişiye cinsel istismarcılığa iten bazı etkenler şöyledir:

- Ruh hastalığı (%10'nun altında),
- Sadistler veya kendisini “satanist” olarak adlandıran insanlar (yabancı ülkelerde oldukça yaygın),
- Pedofili hastaları,
- Kendisi istismara uğramış insanlar,
- İstismarı yaşadıkları kötü cinsellik deneyimleriyle bağdaştırmış, eşleştirmiş olanlar,
- Cinsel uyarı olarak istismarı benimsemiş olanlar,
- Cinsel kimlik gelişim sürecinde şiddet içerikli veya çocuk pornografisinden etkilenmiş olanlar,
- Güç kullanmak isteyenler,
- Yaşadıkları acı ve örselenmişliğin öcünü almak isteyenler,
- Çocuk ve kadınların benliğini yok sayan ve erkeğin malı olarak görenler,
- Varlığına saygısını yitirmiş, kendisini sevmeyen, empati duygusundan yoksun, dışlanmış ve hiçlenmiş kimselerdir³⁸.

b. Çocuğa İlişkin Nedenler

Çocuklar çevrelerindeki dünyaya yönelik doğal ve yoğun bir merak duygusuna sahiptirler. Büyüdükçe en fazla merak ettikleri konular arasında cinsellik gelir. Toplumda cinselliğin halen bir tabu olmasından dolayı, çocuğun merakını giderecek konuların yakınlarından öğrenememesi, çocuğun merakını gittikçe artırır. Çevresinde (aile, basın, televizyon, çeşitli konuşmalar) kendisinin dışlandığını ve kendisine hiç bilgi verilmediğini veya az bilgi verildiğini fark eden çocuk, merak edilen uyandıran bir durumun olduğunun farkına varır. Çocuğun merakını giderecek bilgilerin verilmeyişi çocuğun saldırgan tarafından kolayca kullanılmasını sağlayabilir.

³⁸ Çiçek, a.g.e., s. 70.

Çocuklar ilgi ve sevgiye ihtiyaç duyarlar, özellikle aileleri tarafından yeterli ilgi ve sevgi görmeyen çocuklar cinsel istismar açısından risk altındadırlar. Çoğu anne-baba çocuğunun dediklerini yapmasını ister ve kendinden büyük insanların sözlerinin kabul görmesini çocuğa spesifik mesaj vererek, gücün yetişkinlerde olduğu açığa çıkar. Çocuklar ergenlik döneminde, anne babalarının dediklerini tam tersini yapma eğilimindedirler. Bu saldırgan tarafından kullanılabilir, bu nedenle istismar mağduru çocuk olayı saklama eğilimine girebilir, özellikle ergenliğe giriş dönemindeki çocuklarda özgürlüklerinin bir kısmını kaybetme korkusuyla saklama eğiliminde bulunabilirler³⁹.

Ergenlik dönemi, kişinin yapısal ve fizyolojik değişim ve gelişimlerinin en yüksek düzeyde olduğu çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. 10-19 yaş grubunu kapsamaktadır⁴⁰. Ergenlik dönemi üç evreden oluşmaktadır.

- 10-13 yaş – Erken ergenlik dönemi
- 14-15 yaş – Orta ergenlik dönemi
- 16-19 yaş – Geç ergenlik dönemi⁴¹

Çocuğun zihinsel ve bedensel engeli olması, şizofreni, bipolar bozukluk dürtü denetim bozukluğu, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu gibi psikiyatrik bozukluklarının olması gibi faktörlerin cinsel istismarı artırma riski vardır ve bu gibi durumlarda çocuklar maruz kaldıkları durumun kötülüğünü değerlendiremeyebilirler⁴². Sokak çocukları, yetiştirme yurtlarındaki çocuklar, sanayii sitelerinde, sokaklarda satıcılık yapan veya ağır koşullarda çalışmak zorunda kalan çocuklar, bir takım maddelere maruz kalarak bağımlılık oluşma riski bulunan çocuklar risk altındadırlar. Bunun nedeni ise, koruyucu aile ve yetişkin gözetiminden

³⁹ Çiçek, **a.g.e.**, s. 48.

⁴⁰ William F. Ganong, **Tıbbi Fizyoloji** (20. bs.), Çev. Türk Fizyolojik Bilimler Derneği, Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul, 2002, s. 405.

⁴¹ Zeliha Cansever, **Adölesan Sağlığı**, Bkz: <http://slideplayer.biz.tr/slide/10506438/>
Erişim Tarihi: 01.08.2017.

⁴² Polat, **a.g.e.**, s. 98.

uzak olmalarının vermiş olduğu boşluktan dolayı her türlü tehlikeye karşı açık olmalarına dayanmaktadır⁴³.

Çocuklar cinsel istismar olayında saklama amacı dışında, nadiren yalan söyleme eğiliminde bulunabilirler, aynı zamanda mevcut durumu yanlış da değerlendirebilirler⁴⁴.

c. Aile Dinamiklerine İlişkin Nedenler

Çocukların yaşayabilmesi, temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, psikososyal gelişimi ve uyumu için temel bakımı veren kişilerle sağlıklı bir yakınlık kurmaları gerekir. Çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenen kişi veya kişiler savunmasız ve korunmaya muhtaç olan çocuğun eğitilmesini, yetiştirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Anne veya babanın ölümü, boşanma, aile içi sorunlar, eğitimsizlik, anne babanın psikolojik veya biyolojik rahatsızlığı söz konusu olması durumunda çocuk cinsel istismara karşı risk altındadır. Ailenin içerisinde huzursuzluk ve şiddet ortamının olması çocukları aile dışındaki tehlikeli dünyaya yönlendirebilir⁴⁵.

Diğer bir konu ise üvey anne-babanın varlığıdır. Üvey anne-baba her zaman risk değildir ama üvey çocuğuna gerekli özeni gösteren ebeveynlerin sayısı çok azdır. Aileden biri kabul edilememesi ve daha sonradan hayata girilmesi vb. sebeplerden dolayı çocuk veya ebeveyn açısından bir dışlama söz konusu olabilir⁴⁶.

Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddelerinde çocuğun korunmasına ilişkin hükümler açıklanmaktadır. Karşılıklı yükümlülükler başlıklı 322. maddesinde “*ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdür*”⁴⁷.

Kanun maddesinden anlaşılacağı gibi anne, baba ve çocuğun birbirine karşı sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü oldukları vurgulanmaktadır.

⁴³ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 16.

⁴⁴ Ahmet Hamdi Alpaslan, “Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar,” **Kocatepe Tıp Dergisi**, 2014, s. 196-197.

⁴⁵ Çiçek, **a.g.e.**, s. 33.

⁴⁶ Çiçek, **a.g.e.**, s. 34.

⁴⁷ TMK. 322. md. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 06.08.2017.

Yine aynı şekilde Türk Medeni Kanunu’nun Çocuk ile Kişisel, ilişki başlıklı 324. maddesinde *“ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür. Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkra da öngörülen hükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddi olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir⁴⁸.”*

Yine Türk Medeni Kanunu’nun 346. maddesine bakıldığında;

“Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hakim, çocuğun korunmasına için uygun önemleri alır⁴⁹.”

Kanun maddelerinden de anlaşılacağı gibi anne, babanın çocuk üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca çocuğun bakılmaması, sorumlulukların yerine getirilmemesi ve gereken özenin gösterilmemesi durumunda devlet kendi hukuk sistemi yoluyla çocuğu koruması altına alabilmektedir.

Yukarıda belirtilen anlam çerçevesinde bakıldığında, bu hükümlerin, yaş sınırı gözetilmeksizin herkesin korunmasını düzenlediği düşünülebilir ise de, “velayet” başlığının 335. maddesinde, “ergin olmayan çocuk⁵⁰” şeklinde bir giriş yapılması nedeniyle, çocuğun korunmasına ilişkin hükümlerin ergin olmayan çocuğu kapsadığı şeklinde değerlendirme yapılması daha uygun olacaktır. Kısaca, Medeni Hukuk anlamında çocuk, onsekiz yaşından küçük kişi olarak kabul edilir.

İhmal edilen çocuklar, sosyal tehlikelere, suça, kötü alışkanlıklara, cinsel istismara karşı büyük risk altındadır. Çocuklara algılarının alamayacağı bir takım kavramların çok küçük yaşta öğretilmesi büyük bir risktir. Küçük bir çocuğa içerik detaylarla, korkacağı bir takım kavramlarla, cennet cehennem, ödül, cezalandırma,

⁴⁸Türk Medeni Kanunun’da bulunmayan ve İsviçre Medeni Kanunun 274’üncü maddesinin ilk iki fıkrasını örnek alan bu maddede, ana ve babanın çocuk ile bir önceki madde gereğince kurabilecekleri kişisel ilişkilerinin sınırları belirlenmiştir.

⁴⁹ TMK md. 346. Bkz: www.mevzuat.com Erişim Tarihi: 10.09.2017

⁵⁰ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu md. 335. *“Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velayeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velayet ana ve babadan alınmaz. Hakim vasi atanmasına gerek gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velayeti altında kalırlar.”*

cinler, melekler, şeytanlar vb. psikolojik yönden hasar göreceği bilgilerin verilmesi, ırkçı birtakım fikirlerin aşılması, farklı bir dine, farklı bir ırka mensup olan kişiye karşı nefret besleyebileceği söylemlerde bulunulması istismarcı tarafından kullanılabilir. Aynı zamanda insanlık suçudur⁵¹.

Diğer bir neden ise anne, baba veya her ikisinden birinin erişkinliğe ulaşmamış olan, kanunen ve tıbben çocuk kabul edilen kişilerin çocuk sahibi olmasıdır. Kendi fiziksel ve psikolojik gelişimini tamamlayamamış bireylerin çocuklarına karşı yeterli özen ve hassasiyeti ve ebeveynliğin gereklerini yerine getirmede zorlanacakları ortadadır.

Ülkemizde küçük yaşta evlendirilen çocuklar yadsınamaz bir gerçektir. Yasaların ve gerekli politikaların bu ve benzeri durumlarda etkin bir yaptırım uygulaması zorunludur. Ailenin veya çevre baskısının etkisiyle kendi karar ve fikirleri dışında hareket etmeye zorlanan her birey etkin yasalarla ve devlet yoluyla bu duruma maruz kalmaktan kurtarılmalıdır.

2. Çocuk Cinsel İstismarının Belirtileri

Çocuk istismarına maruz kalan çocukların sorunlarını ve istismara uğradığını anlayabilmek bazen oldukça güç olabilir. Kendisini ifade etmekte bir yetişkinden farklı olarak çocuklarda iletişimin diğer büyük bireylere göre ifade ediş şeklinin farklılaşması diğer konularda olduğu gibi bu durumda da farklılık göstermektedir.

Çocukların savunmasız ve korumaya muhtaç olduğu gerçeği onları diğer yetişkin bireylerden ayıran önemli bir unsurdur. Yetişkinlerin çocuklara karşı duyarlı, onları anlayabilen, iletişim kurmada yanlış davranış ve yöntemlerden uzak duran bireyler olmaları gerekir. İstismara uğramış olan çocuk her ne kadar bu durumu gizlemek istese bile vücudu bu duruma direnip savunma mekanizmalarını çalıştırabilir. Çocukların cinsel istismara uğraması karşısında biyolojik ve psikolojik olarak nasıl tepki verdikleri her çocukta farklılık gösterebilir.

Cinsel istismara uğrayan çocukların farklı tepki vermeleri doğaldır, çünkü hepsinin yaşadığı olaylar birbirinden farklılık göstermektedir. Her istismarın

⁵¹ Çataltepe, a.g.e., s. 22-23.

kendisine özgü oluşum ve gelişim biçimleri vardır. Bazı belirtiler ise neredeyse tüm vakalarda görülür⁵². Bu durumlarda dikkatli olunmalı, iyi dinlenmeli ve çocuk gözlenmelidir. Bir çocuğun cinsel istismara maruz kalması durumunda ortaya çıkabilecek belirtiler ise aşağıdaki gibidir:

Soyutlanma: Cinsel istismar mağduru çocuk istismar olayını fark edip herkesten kendisini soyutlamaya çalışır. Çocuktaki değişimi fark eden kişilerin, bu değişimi sorgulamasından veya bu durumdan yararlanmaya çalışmasından yeni bir istismar edilebilme düşüncesinin ortaya çıkma korkusunu yaşayacağından dolayı çocuk iletişim kurmaktan kaçınabilir.

Dış Görünüş: Çocuk dış görünüşünü çirkinleştirmeye çalışarak kendisine çirkin görüntüsü vermeye çalışır. Başkaları tarafından beğenilmemek için uğraşır; örneğin kıyafetleri kendisine yakışmayan, eski kıyafetler giyebilir. Güzel ve bakımlı olmayınca kendisini istismarcıdan koruyacağını düşünür⁵³.

İçine Kapanma: Kendisiyle ilgili konuşmaktan ve neler yaptığını, günün nasıl geçtiğini bahsetmekten kaçınır. Odasına kapanma ve yaşadığı istismara odaklanma davranışları gözlemlenebilir.

Gizli Sinyaller: İstismar edilen çocuk bazen farkında dahi olmadan karşısındaki kişilere olayları anlatmadan, şüphe duymaları için bazı küçük sinyaller verir. Henüz bilmemesi ve tanımaması gereken konularla ilgili sorular sorabilir ve yalnız belli bir yere, belli birisinin yanında kalmaya direnebilir. Bu durumlarda karşısındakinin sorular sormasını beklemektedir⁵⁴.

Uyku: İstismar edilen çocuklar genellikle karanlıktan ve tek kalmaktan korkarlar. İstismarın gece olmasından değil, rüya ve tek kalma düşüncesinin kurtulma yolu olarak uyumamayı görmeleridir⁵⁵.

Başarıda Düşüş: Okul başarılarında düşüş gösterebilirler. Kreşe veya okula giden çocuklarda okula gitme isteği kalmaz, bir sonraki seferde istismar kurbanı

⁵² Polat, **a.g.e.**, s. 100.

⁵³ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 26.

⁵⁴ Çiçek, **a.g.e.**, s. 51.

⁵⁵ Demirel, **a.g.e.**, s. 57.

olmaktan nasıl kurtulabileceğine odaklanan çocukta diğer uğraşlara karşı bir ilgisizlik ortaya çıkar.

Şefkat: İstismar mağduru çocuk, en yakınındaki kişilerin bile şefkat gösterilerine karşı tepkiler geliştirebilir. Bu anne ve baba olması durumunda bile çocuk bu şefkat içeren dokunuşları reddeder. Bu tür sevgi gösterilerini kabul etmez, kendisi de bulunmaktan kaçınır.

Sır: Çocuğun açılması için yakını ile iletişim kurmanın yolları kapatılmamalıdır. Sırların saklanması gerektiği ve sırları açıklayanın da gammaz, hain olduğu düşüncesi istismarcı tarafından çocuğa öğretilmiş olabilir. Sır saklamamak istismarın gizlenmesinde esas ana kırılma noktasıdır⁵⁶.

Ruhsal ve Bedensel Şok: Çocukta ter boşalması, korkudan kasılma, kalp çarpıntısı, tansiyon düşmesi, bayılma, sararma, hafıza boşlukları, duyguların bölünmesi gibi durumlar ortaya çıkabilir⁵⁷.

Yanlış ve Doğrunun Karıştırılması: Çocuk, duygu ile akıl, mantık ve davranışların birbiri ile uymadığı çelişkisine düşer, sahte sevgi ve çıkar odaklı eziyeti öğrenir. Çocuğa ait kişisel alanı zedelenmiştir ve bunun sonucu olarak çocuk başkalarının kişisel alanlarına ve sınırlarına saldırabilir. Bazı çocuklar ise yetişkinler gibi davranmaya çalışırlar. Bu çocuklarda istismarı anlamak çok zordur. Uzmanlar cinsel istismara uğrayan çocukların yetişkinliklerinde suç işleme olasılıklarının oldukça yüksek olma ihtimalini vurgulamaktadırlar⁵⁸.

Gerçekliğin Yitirilmesi ve Güven Kaybı: İstismarcının kandırılmasıyla çocuğun algısında gerçekliğin saptırılması, istismarcının söylediği şekliyle gerçekliğin kabulü ve buna bağlı olarak aşağılık duygusunun oluşması durumu ortaya çıkabilir⁵⁹.

⁵⁶ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 28.

⁵⁷ Polat, **a.g.e.**, s. 141.

⁵⁸ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 12.

⁵⁹ Polat, **a.g.e.**, s. 141-142.

Kendi Bedenini Reddetmesi: Çocuğun cinsel istismara uğradıktan sonra kendi bedenini suçlu olarak görmesidir⁶⁰.

Bedensel Ruhsal Psikosomatik Bozukluklar: Cinsel istismara uğrayan çocukta depresyon, uyku bozukluğu, yeme bozukluğu, adet düzensizliği, migren, bağımlılık, acı ve ağrılar, bedenine zarar verme, bedenini yakma, ısırma, kesme, saç yolma, madde kullanımı, deri ve cinsel hastalıklar, zorlanmalar, vajinaya veya anüse cisim sokmalar, kavga etme, saldırgan davranma, intihar, kendisini kötü ve pis görme, kendisini cezalandırmalar görülebilir⁶¹.

Ayrıca bulaşıcı cinsel hastalıklar, ağızda, anüste, vajinada yaralanmalar, kızarıklar, aşırı kaşıntı, yırtılmalar, iltihaplanmalar, akıntılar, mantar, siğil oluşumları, idrar yolları hastalıkları ve diğer hastalıklar görülebilir. Diğer çocuklara karşı belirgin, baskın davranma, cinsel içerikli oyunlar oynamaya zorlama, cinsel organlarının gösterimi, cinsel ilişkiye davet, erotik duruş ve davranışların yanı sıra gerileme, erken olgunlaşma, abartılı sorumluluk alma, sebepsiz direnme, öğrenme güçlüğü, kurallara uymama, çatışma ve isyan gibi davranışlar ortaya çıkabilir⁶².

Çocukların yakınında olan insanların, öğretmenlerinin, doktorlarının, komşularının, akrabalarının dikkatini çeken en küçük bir olayı bile değerlendirmek gerekir. Çocukların anlatmaya çalıştıkları şeyleri her zaman anlamaya çalışmak gerekir ayrıca ona güven vermek, onu sıkmadan, utandırmadan sorular sormak gerekir. Şüphe durumu söz konusu olması halinde mutlaka uzmanlar tarafından incelenmeli ve destek süreci geciktirilmeden başlatılmalıdır.

Adli tıp verilerine göre istismara uğrayan çocukların cinsel organlarının muayenesi sırasında %20-30'nun normal, %10-15 kuşkulu, %40-50 kesin olmayan, ancak %15-35 tanı koydurucu olarak değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmada da görüldüğü gibi istismar şüpheli vakalara %65-85 oranında tıbben dahi kesin tanı koymak mümkün değildir⁶³.

⁶⁰ Polat, **a.g.e.**, s. 141.

⁶¹ Çiçek, **a.g.e.**, s. 52.

⁶² Çiçek, **a.g.e.**, s. 53.

⁶³ Bora Özdemir, Osman Celbiş, "Cinsel Saldırıya Uğramış Çocukta Erken ve Geç Muayene Bulgularının Değerlendirilmesi," **Dergipark**, 2012, Bkz: <http://dergipark.gov.tr> Erişim Tarihi: 09.09.2017.

B. Çocuk Cinsel İstismarı Vakalarında Süreç

1. Cinsel İstismar Olayının Saptanması

İstismarın fark edilmesi çoğu zaman tesadüfidir. Bu durum dış dünyanın etkisiyle veya birisinin anormal bir davranış fark etmesi ya da çocuğun fiziksel yaralanma ile doktora getirilmesi sonucu ortaya çıkabilir. Daha nadir şekilde istismar edilen çocuk olayı üçüncü kişilerle paylaşır ve cinsel istismara uğradığı gerçeği ortaya çıkar⁶⁴.

Çocuk cinsel istismarı olayının saptanmasındaki ilk adım, çocuğun istismara uğradığına yönelik, bildirim veya çocuğun şikayetçi olması ya da istismara bağlı izler ve işaretlerin uzman ve profesyoneller tarafından görülmesidir. Cinsel istismar şüphesi varsa, ebeveyn veya çocuktan sorumlu olan kişiden ve eğer yaşı ve anlama kapasitesi uygun ise Çocuk Hakları Sözleşmesine bağlı olarak çocuğun kendisinden muayene için onay alınmak suretiyle tıp hekimleri tarafından muayenesinin yapılması gerekir. Çocuk istismarı olgularında çocuktan alınan öykü ve fiziksel muayene, istismarın ortaya çıkarılmasında önemlidir⁶⁵.

Genellikle cinsel istismara maruz kalmış çocuklar doktora gittiklerinde gerçek nedeni saklar başka sorunlardan şikayet ederler. Olayın gerçek nedenleri dikkatli ve şüpheli yaklaşım ile ortaya çıkartılabilir. Cinsel istismar mağduru çocuğa rahat bir ortam sağlanmalı, uygun bir dil ve teknik geliştirilmeli, çocuğa yeterli bir zaman tanınmalı, çocuk ile ilişki kurulmalıdır. Çocuklarla iletişimi güçlendirmek için oyuncak bebek veya resim çizdirerek yardımcı yöntemler geliştirilebilir. Ayrıca cinsel istismarı kanıtlamak için psikolojik testlere gerek yoktur⁶⁶. Mutlaka bir uzmandan veya sağlık kuruluşundan yardım alınmalı cinsel istismarın varlığı veya şüphesi varsa zaman kaybetmeden müdahale edilmelidir.

⁶⁴ Çiçek, **a.g.e.**, s. 50.

⁶⁵ Polat, **a.g.e.**, s. 108.

⁶⁶ Çataltepe, **a.g.e.**, s. 24.

2. Hukuksal Müdahale ve Bildirim

Çocuk cinsel istismarında çocuk haklarının korunmasının en önemli unsuru fail hakkında ceza davasının açılmasıdır. Ceza davası adaletin yerine getirilmesi için gereklidir, çünkü mağdura ve topluma, çocuğun cinsel istismarının yanlış olduğu mesajını, yalnızca yasanın açıkça ve etkili bir şekilde uygulanması verebilir. Bu mesaj suç işleme olasılığı olan kişileri suç işlemekten alıkoyar.

Cinsel istismar gerçekleştiği şüphesi veya varlığı halinde, olayı ilgili kurumlara bildirmek, çocuğun daha ciddi şekilde yara almadan koruma altına alınmasına olanak sağlar. Ülkemizde çocuk istismarının bildirim zorunluluğu öncelikle mağdur çocuğu belirlemek, korumak ve tedavi etmek için aynı zamanda faili cezalandırmak için de kullanılmaktadır⁶⁷.

TCK'nın 278. maddesinde bildirim yapmayı gerektiren yasal düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddeye göre, işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişiler *“bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (f.1).”* Bu bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen kamu çalışanı ise bu hususta gecikme göstermesi durumunda *“altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (md. 279/1).”* Ayrıca suçun adli kolluk görevini yapan kişi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda verilecek ceza *“yarı oranında arttırılması öngörülmüştür (md. 279/2).”* Sağlık çalışanı olması durumunda ise ceza *“yarı oranında arttırılmaktadır (md. 280).”*⁶⁸

Bir istismar olayının ortaya çıkması ile derhal bunun durdurulması için harekete geçmek doğal, hatta zorunludur. Ancak hatalı bir hareket, planlanmamış bir tepki, istismarcının çocuk üzerindeki eylemlerini ağırlaştırılmasına, tehditlerini çoğaltmasına, istismarcının diğer kurbanlarının ortaya çıkarılamamasına, hatta bu suçtan kurtulmasına dahi neden olabilir⁶⁹. Bu sebeple herhangi bir girişimde bulunmadan önce polis, jandarma veya savcılık ile bağlantıya geçilmesi zorunludur. Saldırganın yakalanması ve cezalandırılması yasal mercilerin görev ve sorumluluğundadır.

⁶⁷ Mor Çatı Kadın ve Dayanışma Vakfı, “Çocuk İhmal ve İstismarını Önlemek Elimizde! Sessiz Kalma, Suça Ortak Olma!,” 2017, <https://www.morcati.org.tr> Erişim Tarihi: 10.09.2017.

⁶⁸ TCK 278. md. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 10.09.2017.

⁶⁹ Çiçek, **a.g.e.**, s. 34.

Belirtilen konular dikkate alınarak, çocuk istismar olaylarının önlenmesi ve istismar mağduru çocuklara etkili bir şekilde yardım edilebilmesi için özellikle cinsel istismar mağduru çocukların ikinci kez zedelenmelerini en aza indirmek amacıyla adli ve tıbbi prosedürlerinin bir alanda eğitilmiş ve uzman kişiler tarafından yapılmasını öngören, bir merkezde ve bir defada gerçekleştirilebilmesi için Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde 2012 tarih ve 28431 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Genelge ile Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM) kurulmuştur⁷⁰.

Çocuğun istismar olayından etkilenmesini en aza indirmek amacıyla çocuğun adli süreçteki işlemleri hastanelerin bünyesinde kurulan ve ÇİM’de çalışan uzman veya çalışanları tarafından, ÇİM bulunmayan yerlerde ise Çocuk Şube Müdürlükleri, Çocuk Büroları tarafından yapılmaktadır. Çocuk Şube Müdürlüğü’nde istismar mağduru çocuklarla gerçekleştirilecek görüşmeler sosyal çalışmacı kişiler tarafından yapılmaktadır ve çocuklara dair sosyal inceleme raporu hazırlanmaktadır⁷¹.

ÇİM’lerde 0-18 yaş grubundaki cinsel istismara uğradığı düşünülen çocukların adli görüşmeleri, adli ve psikiyatrik muayene ve takipleri gerçekleştirilmekte ayrıca 7/24 saat nöbet sistemi ile merkezlerde sosyal hizmet uzmanı, hemşireler, çocuk psikiyatri uzmanı, adli tıp uzmanı ve çocuk hekimi çalışmaktadır⁷².

Çocuğun cinsel istismara uğradığı şüphesinin varlığı durumunda çocuğu korumak amacıyla gerekli ifadesine başvurmada önce sivil araç ve kişiler tarafından ÇİM’e ulaştırılması sağlanır. Adli ve idari işlemlerin ilgilileri Cumhuriyet savcısı ve avukat ÇİM’e gelmekte ve mağdur çocuğun ifadesi canlı oda ve kamera sistemi ile alınmaktadır. Ayrıca bu süreçte çocuğun yakını ve ailesine danışmanlık hizmeti verilmektedir. Merkezlerin yerlerinin gizli tutulmasına özen gösterilerek mağdur çocukların kayıtları isimlerinin görünmediği özel yazılımlar kullanılarak mahremiyet sağlanmaktadır⁷³.

⁷⁰28431 sayılı ve 2012 tarihli **Resmi Gazete**, Genelge, “Çocuk İzleme Merkezi” Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi:10.09.2017.

⁷¹ Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, “Çocuk İzlem Merkezleri Türkiye Raporu,” 2015, Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

⁷² ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu 22.10.2012 tarih ve 2012/1 Karar Nolu toplantı md:2.2

⁷³ Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, “Çocuk İzlem Merkezleri Türkiye Raporu,” 2015. Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

Diğer yandan ÇİM'lerin çalışmalarının amacına uygun yürütülebilmesi için gerekli tedbirler ve kurumlar arası işbirliği sağlayabilmek adına, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı veya yardımcısının başkanlığında; “*Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur*”⁷⁴. Kanaatimce bu kurulun arasında Barolar, UNİCEF ve sivil toplum kuruluşlarının da yer alması ve kurumlar arası bilgilerin toplanması, çocukların korunmasına ilişkin önlemlerin alınmasında daha bütüncül bir yaklaşım ortaya çıkaracaktır. Böylece mağdur çocuk lehine olan sonuçlar artış gösterecektir.

Cinsel istismar olgularının 1/3'ü daha önce fiziksel istismar olarak bildirilmiştir. Yapılan çalışmalarda kız çocuklarının 1/4'nün istismara uğradığı, ancak cinsel istismara uğrayan bu kişilerin sadece %56'sının yetkili makamlara bildirildiği gözlenmektedir⁷⁵.

İstismar konusunda uzman kişilerin yardımına başvurmak çocuğa yaklaşım tarzının en doğrusu olması açısından son derece önem taşımaktadır. Bir çocuğun istismar edilmesi durumunda çocuğun korunmasından sorumlu olan kişiler olayın öğrenildiği andan itibaren panik ve şok anında hatalı davranışlardan kaçınmalıdır. Aksi takdirde çocukta kapanması zor yaralar açılabilmesi söz konusudur. Bu gibi durumda çocuk verilen tepkiden korkması halinde uğradığı istismarın ayrıntılarını anlatmaktan çekinebilir.

Cinsel istismarın açığa çıkması ile çocuk bunun hakkında ayrıntılı bilgi vermeye zorlanır ve bu özellikle enstest bir ilişkisi ise, çocuk kendini büyük bir baskı altında hissedebilir. Çocukta kaygı, korku ve tedirginlik yaratacak her türlü davranışlardan kaçınılması gerekir, psikolojik olarak ağır bir travma yaşayan çocuklarda normal şartlar altında bile olayı anlatması çocuk açısından çok güç bir durum olduğu unutulmamalıdır.

Çocukların cinsel istismarı, terki, fuhuşa teşvik edilmesi, ihmal edilerek yaralanması ya da ölmesi, kötü muameleye maruz bırakılması, dilencilikte

⁷⁴28431 sayılı 2012 tarihli **Resmi Gazete**, Genelge, “Çocuk İzleme Merkezi” Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi:10.09.2017.

⁷⁵ Polat, **a.g.e.**, s.102.

kullanılmaları veya dilenmelerine izin verilmesi TCK'ya göre suç sayılmaktadır. TCK'nın 103. maddesine göre cinsel istismarın nitelikleri ve cezası açık bir şekilde kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. TCK'nın "Çocukların Cinsel İstismarı" başlıklı 103. maddesine göre;

"Çocuğa cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kavuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır (f. 1)."

"On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış (a),"

"Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar (b),"

Anlaşılır⁷⁶."

TCK'nın 103. maddesinde yetişkin kişiler karşı işlenen filler açısından cinsel saldırı ifadesi kullanılıyorken, çocuklara karşı gerçekleştirilen filler açısından ise cinsel istismar ifadesi kullanılmıştır. Erişkin kişilere karşı gerçekleştirilen cinsel eylemlerin kişilerin rızasına aykırı olması gerekir. Kişinin onayının varlığının söz konusu olması halinde, ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Buna rağmen on beş yaşını tamamlamamış olmasına rağmen fiilin hukuki anlamlarını algılama ve yorumlama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel davranışlar, rızanın varlığı hali söz konusu olsa bile ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır⁷⁷.

⁷⁶TCK md. 103/1-a,b Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 12.09.2017.

⁷⁷ Dursun, **a.g.e.**, s. 62.

Örneğin; cinsel istismarda bulunulmuş bir çocuğun rızasının varlığına dair beyanda bulunması fiili suç olmaktan çıkarmamakla beraber bu fiili gerçekleştiren kişinin ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Başka bir şekilde düşünecek olursak on beş yaşını aşmış olup ve maruz kaldığı istismarın yasal olarak mana ve sonuçlarını anlayabilen çocuklara yönelik cinsel davranışların “cinsel istismar” olarak sayılabilmesi için, tehdit, cebir, hile ya da iradeyi etkileyen başka bir nedene bağlı olarak ortaya konulması gerekir⁷⁸.

Mevcut toplum koşulları düşünüldüğünde, cinsel istismar faili kişinin mağdur veya mağdurun ailesi üzerinde baskı veya tehdit uygulayarak daha az ceza almak için mağdurun rızasının varlığına dair mağdurun kendi hür iradesini etkileme yoluna gitmesi ve özgür beyanını baskı altına alması gibi sorunların ortaya çıkma tehlikesi vardır.

Cinsel istismar suçları mağdurun şikayetine bağlı bir suç değildir. Soruşturma makamı tarafından re’sen yürütülmesi gerekir. Şikayet olup olmadığına bakılmaksızın soruşturma makamı ve yargı bu suçu işleyen kişiyi cezalandırmalıdır. Fakat uygulamaya bakıldığında 15 yaşından büyük olma durumu söz konusu olduğunda mağdur veya aile toplum baskısı ya da korku gibi faktörlerden dolayı şikayetçi olmadığını beyan edebilir. Bu gibi durumlarda soruşturma makamı olan savcılık takipsizlik kararı vermesi ve dosyayı kapatması durumunda maddi gerçeğin açığa çıkması tehlikesi ortaya çıkmaktadır⁷⁹.

3. Delillerin Korunması

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “*Şüpheli veya Sanığın Beden Muayenesi ve Vücutundan Örnek Alınması*” başlıklı 75. maddesine göre;

“Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç,

⁷⁸ TCK md. 103. göre: “a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılaya yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılr.” Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 15.09.2017.

⁷⁹ Savaşçı, a.g.e., s. 24-25.

tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hakim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz (f. 1).”

“İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir (f. 2).”

“İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir (f. 3).”

“Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz (f. 5).”

“Bu madde gereğince alınacak hakim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir (f. 6).”

“Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır⁸⁰ (f. 7).”

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75. maddesi uyarınca cinsel istismar suçu değerlendirildiğinde öncelikli olarak suçu işleyen şüpheli veya failin bilinmesi gerekir. Suç şüphesi bulunan kişinin üzerinden suçu ortaya çıkarmak amacıyla delil elde edilebilmesi için Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle veya re'sen hakim veya mahkeme gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Fakat Cumhuriyet savcısının kararı yirmidört saat içerisinde hakim veya mahkeme onayına sunulur ve yirmidört saat içinde karar verilir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalmakta ve elde edilen deliller

⁸⁰ CMK md. 75. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 12.09.2017.

kullanılamamaktadır (md. 75/1). Bu usullere uyulması zorunludur aksi takdirde usulüne uygun şekilde elde edilmeyen deliller kullanılamaz⁸¹ (CMK md. 217/2).

Ayrıca CMK'nın 148. maddesinde *“yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez”* denilerek hukuka aykırı delillerin ispat aracı olamayacağı vurgulanmıştır.

Şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması konusunda diğer bir konu ise kanun maddesinin 5. fıkrasına göre kişi üzerinden örnek alınmasını iki yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren hallerde öngörmektedir. TCK'nın cinsel istismar suçunu düzenleyen 103. maddesi ve söz konusu kanunda reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarının cezası gereği şüpheli üzerinde beden muayenesi ve örnek alınması yapılabilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun *“Diğer Kişilerin Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması”* başlıklı 76. maddesine göre;

“Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahi bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hakim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz (f. 1).”

“Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur (f. 2).”

⁸¹ 5271 sayılı CMK'nın 78. ve 79/1. maddeleri uyarınca, sanıktan alınan kan örneğinin olay yerinde elde edilen kan örneği ile karşılaştırması ve moleküler genetik inceleme yapılması için gerekli hakim kararının alındığına dair dosyada bir delil bulunmadığı anlaşıldığından, kararın mevcut olup olmadığı araştırılarak, sanığın suçu kabul etmemesi ve başkaca delil bulunmadığı da gözetilerek Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 23.03.2017 tarih ve BYL. 2007/1366 uzmanlık numaralı DNA Analizine ilişkin expertiz raporunun 5271 sayılı CMK'nın 217/2. maddesine aykırı olarak hukuka uygun delil olup olmadığının tartışılması... Y.13.CD., 03.12.2012, E.2011/22452, K.2012/25819 Bkz: www.kazancı.com.tr Erişim Tarihi:18.09.2017.

“Çocuğun soy bağına ilişkin araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir (f. 3).”

“Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanuni temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması halinde, görüşü de alınır. Kanuni temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hakim tarafından karar verilir. Ancak, bu halde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanuni temsilcisinin izni olmadıkça kullanılamaz (f. 4).”

“Bu madde gereğince verilen hakim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir⁸² (f. 5).”

CMK’nın 76. maddesinin cinsel istismar mağduru çocuk üzerinden değerlendirilmesi gerekirse, 1. fıkra da vücuttan örnek alınabilmesi için mağdurun sağlığının tehlikeye düşmemesi veya cerrahi bir müdahaleye bulunulmaması şartı aranmaktadır. Kanun maddesinden anlaşılabileceği gibi suçun ceza miktarı bakımından sınırlama getirilmemiştir.

Mağdurun dış veya iç muayenesi ya da vücudundan örnek alınabilmesi Cumhuriyet savcısının ya da re’sen hakim veya mahkeme kararı olması gerekmektedir. Mağdurun rızasının varlığı söz konusu olması durumunda mahkemeden karar almaya gerek yoktur (md. 76/2). Mağdurun çocuk veya akıl hastası olması durumunda ise bu konuda rıza medeni kanun hükümlerine göre kanuni temsilcisi tarafından kullanılır⁸³.

Çocuğun soybağının araştırılması gerektiren durumlarda ise rıza geçerli olamamakla birlikte hakim veya mahkeme kararı alınması gereklidir (CMK md.

⁸²CMK’nın md. 76. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 12.09.2017.

⁸³TMK md. 342: “Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler. İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler. Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 25.09.2017.

76/3). Örneğin, cinsel istismar mağduru bir çocuğun istismar sonrası hamile kalması durumunda çocuğun soybağının araştırılması için hakim veya mahkeme kararının alınması gereklidir⁸⁴.

Mağdurun tanıklıktan çekinmek istemesi halinde vücudundan örnek alınmasından kaçınılabilir⁸⁵ (CMK md. 45/1). CMK'nın 76/4. maddesi gereği, tanıklıktan çekinme durumunda çocuk ve akıl hastasının adına çekinme konusunda kanuni temsilcisinin karar vermesi gerekir. *“Kanuni temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hakim tarafından karar verilir”* hükmü yer almaktadır. Bu konuda hakime takdir hakkı tanınmıştır, fakat davanın ilerleyen aşamalarında şüpheli veya tanık olmayan kanuni temsilcisinin izni olmadan kullanılamayacağı belirtilmiştir⁸⁶.

Çocuk cinsel istismarında diğer önemli bir husus ise, mevcut delillerin korunmasıdır. Cinsel istismar olayının gerçekleşmesi halinde delillerin korunması gerekir, özellikle çocuğun vücuduna organ sokmak suretiyle istismar edilmesi halinde ilk 24-72 saat çok önemlidir. Bu süre zarfının geçilmesi halinde bulguların çoğu kaybedileceğinden bu sürenin geçilmemesi gerekir. İstismarın kanıtlanması bulguların rapor edilmesi ile olanaklıdır⁸⁷.

Bazı cinsel istismar türlerinde fiziksel bulgulara rastlanmaz. Bu tür olgularda istismar türlerinde okşama, oral ilişki olabilir ama vajinal veya anal ilişki yoktur. Cinsel istismarın belirlenmesinin bir yolu da serolojik testler yoluyla bulaşıcı

⁸⁴ Necat Batur, “Ceza Yargılamasında Moleküler Genetik İnceleme,” **TBB Dergisi**, 2016, S.126. s. 80.

⁸⁵ CMK'nın “Tanıklıktan Çekinme” başlıklı 45. md. göre; “1- Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir;

a- Şüpheli veya sanığın nişanlısı.

b- Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.

c- Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy. d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları. e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

2- Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanuni temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanuni temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

3- Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.09.2017.

⁸⁶ Batur, **a.g.e.**, s. 80.

⁸⁷ Çiçek, **a.g.e.**, s. 65-66.

hastalıkların aranmasıdır. Ayrıca anal ve boğazdaki bulgular cinsel istismarın tanısında değerli bulgulardır⁸⁸.

Öykü ve psikolojik sorunlara ek olarak çocuğun cinsel istismara uğradığına dair katkıda bulunacak diğer alan tıbbi kanıtlardır. Buna rağmen normal muayene sonuçları çocuğun istismar edilmediği anlamına gelmez, birçok istismara uğramış çocukta normal muayene sonuçları bulunmuştur⁸⁹.

Hekim anamnez için çocukla konuşurken yalnız olabilir ya da çocuk hemşiresi veya sosyal hizmet uzmanı onlara eşlik edebilir. İdeal olarak konuşma sırasında çocuk için rahat bir ortam sağlanmalı ve sesli veya görüntülü kayıt yapılmalıdır. Çocuğun anlattıkları tekrarlanmalı, olayı canlandırabilmesi için resim çizdirme gibi projektif tekniklerden yararlanılmalıdır. Ayrıca uzmanlar çocuğun bilgilerini, güvenilirliğini ve doğruyu yanlıştan ayırma yeteneğini dikkatlice değerlendirmelidir⁹⁰.

4. Cinsel İstismar Olgularında Tıbbi Muayene Onayı ve Tıbbi Genital Muayene

Beden (vücutun) muayenesi⁹¹ ve moleküler incelemeler modern delil elde etme yollarındandır. Bunlar Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kriminalistik bilimin soruşturma ve kovuşturma makamlarının emrine verildiğinin somut örnekleridir⁹².

Bazı durumlarda, mağdurun beden muayenesinin yapılması suçun araştırılması ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için zorunluluk arz edebilir.

⁸⁸ Polat, **a.g.e.**, s. 102.

⁸⁹ Polat, **a.g.e.**, s. 102-103.

⁹⁰ Polat, **a.g.e.**, s. 104.

⁹¹Beden Muayenesi: Tabip tarafından tıbbi yöntemler kullanılarak yapılan değerlendirmeleri ifade eder. İç ve dış muayenesi olarak ikiye ayrılır. Dış beden muayenesi; Vücutun dış yüzeyi ile kulak, burun ve ağız bölgelerinin gözle ve elle yapılan yüzeysel incelenmesidir. İç beden muayenesi ise; Kafa, göğüs ve karın boşlukları ile cilt altı dokularının incelenmesini ifade eder (Beden Muayenesi Yönetmeliği md. 3). Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi olarak sayılır. İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması ancak tabip ve sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir. Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz, kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz (CMK md. 75). Bkz: "www.mevzuat.gov.tr" Erişim Tarihi: 18.09.2017.

⁹² Fatma Ayrıl, **Çocukların Cinsel İstismar Suçu ve Bu Suçla Mücadele** (1. bs.), Yayın Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 102.

Mağdurun iç veya dış beden muayenesine veya vücudundan örnekler alınmasına rızası olmasa dahi, sağlığına zarar verilmemesi ve cerrahi bir müdahale bulunulmaması koşuluyla işlem re'sen yapılır (CMK md. 76). Mağdur ancak tanıklıktan çekinme hallerinin varlığı halinde muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir⁹³ (CMK md. 76/4).

CMK'nın 76. maddesi ve Beden Muayenesi Yönetmeliği'nin 7. ve 8. maddelerine istinaden mağdurun beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen hakim veya mahkeme, gecikmesi tehlike arz etmesi halinde Cumhuriyet savcısının vereceği kararla mümkün olabilmektedir (CMK md. 76/1). Fakat yine söz konusu maddelerde mağdurun rızasının olması halinde karar alınmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir (CMK md. 76/2).

Cinsel istismar suçunun mağduru 0-18 yaş arası çocuk olması nedeniyle burada beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması işleminde çocuğun değil de çocuğun kanuni temsilcisinin rızası söz konusu olabilmektedir. Ancak çocuk durumun yasal mana sonuçlarını anlayabilecek halde ise görüşüne başvurulur. Kanuni temsilcisinin de şüpheli veya tanık olması durumunda ise, bu konuda hakim tarafından karar verilir. Bu durumda da mevcut deliller davanın ileri zamanlarında

⁹³ CMK'nın "Diğer Kişilerin Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması" başlıklı, md. 76. göre; "1- Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. (2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur. (3) Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir. (4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz. (5) Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir." Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 16.10.2017.

şüpheli veya sanık durumunda olmayan kanuni temsilcisinin izni olmadıkça kullanılamaz⁹⁴ (CMK md. 76/4).

Mağdurun beden muayenesinde, CMK'nın 76. madde hükümlerinin uygulanabilmesi için mağdurun canlı olması gerekir. Ölü ise, 76. madde değil, 86 ve 87. maddeler diğer bir ifadeyle “ölünün kimliğini belirleme” ve “otopsi” hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁹⁵.

Hukuka aykırı olarak elde edilmiş deliller kullanılamaz (Anayasa md. 38. ve CMK md. 206). Nitekim yüklenen suç ancak hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delille ispatlanabilir⁹⁶ (CMK md. 217/1).

Ayrıca 5237 sayılı TCK'nın 287. maddesinde yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişinin genital muayenesi suç olarak tanımlanmış, “*bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler*” suç kapsamı dışında bırakılmıştır⁹⁷.

TCK'nın “Genital Muayene” başlıklı 287. maddesine göre;

“Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (f. 1).”

⁹⁴ Ayrar, **a.g.e.**, s. 104.

⁹⁵ CMK md. 87. göre; “1) Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğ. dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafî veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğu otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

2) Otopsi, cesedin durumu olanak verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir.

3) Ölümünden hemen önceki hastalığında öleni tedavi etmiş olan tabibe, otopsi yapma görevi verilemez. Ancak, bu tabibin otopsi sırasında hazır bulunması ve hastalığın seyri hakkında bilgi vermesi istenebilir.

4) Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecekse ve ulaşılması da zor değilse ölünün bir yakınına derhâl bildirilir.

5) Yukarıdaki fıkralarda sözü edilen işlemler yapılırken, cesedin görüntüleri kayda alınır.”
www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 18.10.2017.

⁹⁶ Ayrar, **a.g.e.**, s. 106.

⁹⁷ Ayrar, **a.g.e.**, s. 106.

“Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanunun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz⁹⁸(f. 2).”

Ortada bir suç nedeniyle başlatılmış soruşturma veya kavuşturma yoksa ya da (genital muayene) bir hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla istenmemişse; kim tarafından talep edilmiş olursa olsun, kişi üzerinde genital muayene yapılamayacaktır. Aksi davranışlar, TCK’nın 287. maddesi ile tanımlanan suçun oluşumuna neden olur⁹⁹.

Kanun maddeleri gereği gerekli durumlarda delillerin elde edilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdurun beden muayenesi zorunluluk arz edebilir. Fakat mağdurun beden muayenesini onaylaması veya muayene olmak istememesi durumunda mağdur hakkında açık bir kanun hükmü bulunmamaktadır.

Kanun maddesine göre, mağdurun iç ve dış beden muayenesine veya vücudundan örnekler alınmasına rızası olmasa dahi, sağlığına zarar verilmemesi ve cerrahi bir müdahale bulunulmaması koşuluyla işlem re’sen yapılır (CMK md. 76).

İlgili kanunlar çerçevesinde cinsel istismar mağduru çocukların onayı dışında yapılan zorla beden muayenesi çocuğun ruh sağlığının veya biyolojik sağlığının bozulmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yargı kararları çerçevesinde ve çocuk hakları dahilinde mağdur çocuğun istemi dışında yapılan muayene doktrinde tartışma konusu yaratmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak kamuoyunda¹⁰⁰ da gündeme gelen, Edirne 1. Sulh Ceza Mahkemesi’nin 2013 tarihli Gülcan Altun davasında yargı mağdur çocuğun onay vermemesi karşısında genital muayene yapmayan hekime beraat kararı vermiştir¹⁰¹.

Olay, mahkeme kararı ile üç çocuğun hastaneye gönderilmesi üzerine yetkili doktor Gürcan Altun tarafından muayene öncesi çocukların kendisi tarafından

⁹⁸ TCK md. 287. madde metninde hukuka aykırı biçimde genital muayene yapılması, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 16.10.2017.

⁹⁹ Ayral, **a.g.e.**, s. 106.

¹⁰⁰ Radikal Gazetesi, Profesöre “Neden Bakirelik Kontrolü Yapmadın Davası,” 09.05.2003, Bkz: <http://www.radikal.com.tr> Erişim Tarihi: 30.11.2017.

¹⁰¹ Edirne 1. Sulh Ceza Mahkemesi E.2013/144, 2013/335 Bkz: www.kazancı.com

muayenenin şekli ve aşamaları bakımından bilgilendirilmiş olmasına rağmen çocukların muayeneye onay vermemesi üzerine doktorun çocukların muayeneye edilmelerine zorlanmalarının ruh sağlıklarını ve olumsuz etkileneceğini öne sürerek durumu tutanak tutarak adli makamlara bildirilmesinden ibarettir.

İddianamede; “Mahkemenin beden muayenesi yapılmasına ilişkin kararına rağmen mağdur çocukların muayenesinin yapılmamasını Cumhuriyet savcısının yazılı talimatının yerine getirilmemesinin sonucu olarak Altun’un görevi ihmal suçunu oluşturduğu ileri sürülmüştür¹⁰².”

Davanın gerekçesinde; “Her ne kadar sanık Altun’un TCK’nın 257/2. maddesi gereğince cezalandırılması için kamu davası açılmış ise de mağdurelerin muayene olmak istememeleri sanığın mağdureleri ikna etmek gibi bir görevinin bulunmadığı esasen mağdurelerin doktora sevk edilmeden önce muayeneye hazırlanıp kabul etmeleri durumunda sevk edilmesi gerekirken bu işlemin savcılık aşamasında yerine getirilmemiş olması zorla muayene durumun da muayeneden beklenecek fayda ile mağdurelerde oluşacak ruhsal yara karşılaştırıldığında travmanın telafisi mümkün olmayan bir sonuç yaratacağı belli olması nedeniyle suç kastının olmadığına bir öğretim görevlisinin göstermesi gereken hassasiyeti göstermiş olduğu” belirtilerek beraatine karar verilmiştir¹⁰³.

Altun’un savunmasına paralel olarak, Altun tarafından istemedikleri için zorla muayene edilmeyen çocuklar, cinsel istismar mağduru olarak muayeneye getirilmişlerdir. Mağdurun muayenesi “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Diğer Kişilerin Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması” başlıklı 76. maddesinde

¹⁰² Savcı tarafından hazırlanmış olan İddianamede özetle; “Somut olayda cinsel istismar suçunun delillerinin araştırıldığını, bu suçun önemli, şaşmaz ve değişmez delillinin mutlak surette mağdurlar üzerinde yapılacak beden muayenesi olduğu, her ne kadar bu muayenenin mağdurların haklarını ihlal edebilecek nitelikte olsa da mahkemenin beden muayenesi yapılmasına ilişkin kararı olduktan sonra hiçbir şekilde tıp etiği, hasta hakkı, insan hakkı v.s. gibi kavramların gündeme getirilerek görevi yapmamaya mazeret oluşturmayacağı, mağdurların muayenesinin yapılması yönündeki Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı talimatının yerine getirilmemesi suretiyle görevi ihmal suçunu işlediği ileri sürülmüştür.” Edirne 1. Sulh Ceza Mahkemesi Hakimliği, Dosya no: 2013/144 E. İddianameye Karşı Beyanlarını Sunan: Gülcan Altun, Bkz: www.kazanci.com Erişim Tarihi: 14.10.2017.

¹⁰³ Edirne 1. Sulh Ceza Mahkemesi E.2013/144, K.2013/335: “1-Her ne kadar sanık Gülcan Altun’un TCK’nun 257/2,53/1 maddeleri gereğince cezalandırılması için kamu davası açılmışsa da sanığın atılı suçta suç kastı bulunmadığı anlaşıldığından yasal unsurları oluşmayan müsned suçtan sanığın Beraatine” Bkz: www.kazanci.com Erişim Tarihi:25.10.2017.

düzenlenmiştir. Ceza Muhakemesi Kanununda mağdurun bu konuda bilgilendirilmiş olmasına karşılık muayene edilmesine ya da örnek alınmasına dair rıza vermemesi halinde ne yapılacağına ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştır. “Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkındaki Yönetmeliğin” 18. maddesinde de açıkça zor kullanıp kullanılmayacağı konusunda net bir tavır alınmamıştır¹⁰⁴.

İnsan haklarının sınırlandırılmasına ilişkin yasada yer almayan bir kuralın yönetmelikle düzenlenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarında sıklıkla vurguladığı yasallık ölçütüne ve aynı paralelde hüküm içeren Anayasa’nın 13. maddesine, yönetmeliğin yasanın uygulamasını göstermek üzere çıkarabileceğine ilişkin Anayasa’nın 124. maddesine aykırıdır. Altun davası örneğinde görüldüğü gibi Yönetmeliğe dayanarak kişilerin vücut bütünlüğüne, onurlarına yönelik bir müdahalenin zorla yapılmasının hukuka uygun sayılması olanağı bulunmamaktadır¹⁰⁵.

İddianamede ileri sürüldüğü gibi Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 76. maddesi uyarınca verilen muayene kararı; 1219 sayılı Kanun’un 70. maddesinde yer alan “Hekimler yapacakları her türlü girişim için hastanın ... onayını mutlaka alırlar” kuralını ortadan kaldırmamaktadır. “Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi’nde (BİYOTIP)” belirtilen “özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat etmesinden sonra müdahale etme” yükümlülüğüne uyulması gerekir¹⁰⁶.

Tıbbın uygulanmasında ayırım yasağı, tüm insanların haysiyetini koruma yükümlülüğü¹⁰⁷, toplumun menfaatleri karşısında insanın önceliği¹⁰⁸, sağlık alanında

¹⁰⁴ Hakan Kızılarıslan, **Vücudun Muayenesi ve Örnek Alma** (1. bs.), Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 214.

¹⁰⁵ Zafer Centel, **Ceza Muhakemesi Hukuku** (5. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 289.

¹⁰⁶ BİYOTIP Sözleşmesi md. 5. göre; “Sağlık alanında herhangi bir müdahale, ilgili kişinin bu müdahaleye özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat etmesinden sonra yapılabilir. Bu kişiye, önceden, müdahalenin amacı ve niteliği ile sonuçları ve tehlikeleri hakkında uygun bilgiler verilecektir. İlgili kişi, muvafakatini her zaman serbestçe geri alabilir.” Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹⁰⁷ BİYOTIP Sözleşmesi md. 1. göre; “Bu Sözleşmenin Tarafları, tüm insanların haysiyetini ve kimliğini koruyacak ve biyoloji ve tıbbın uygulanmasında, ayırım yapmadan herkesin, bütünlüğüne ve diğer hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesini güvence altına alacaklardır.” Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

herhangi bir müdahalenin, ilgili mesleki yükümlülükler ve standartlara uygun olarak yapılması gerekliliği¹⁰⁹ Anayasanın 90. maddesi uyarınca hem Anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyen hem de iç hukukta doğrudan uygulanacak kurallardır. Bu hükümler, yürütme, yasama organını olduğu kadar yargı organlarını da bağlayıcı niteliktedir. Hukuk öğretisinde “rıza ehliyetine sahip bir küçüğün, rızası hilafına muayeneye tabi tutulamayacağı” belirtilmektedir¹¹⁰.

Anayasa’nın 17. maddesinin; “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz*”¹¹¹.

Anayasa maddesinin hükmü gereğince tıbbi gereklilikler ve yasada yazılı haller dışında kişinin bedenine onayı olmadan dokunulamaz, onayı olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Anayasa’nın belirtilen maddelerindeki sebeplere bağlı olarak ve ancak yasalarla sınırlandırılabilceğini öngörmektedir. Bu kanundan hareketle, Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yapılan düzenlemeler kapsamında kişinin beden bütünlüğüne ilişkin dokunulmazlıklar suçun ve suçlunun ortaya çıkarılması amacı ile sınırlandırılmış, kanunda yazılı hallerde ve koşullarda kişinin genital muayenesine izin verilmiştir.

Bir insanın yaşamasının sağlamlasının en önemli koşullarından birisi de, biyolojik bir olay olan yaşama süreci sırasında ‘rahat’ ve ‘acısız’ bir şekilde maddi ve manevi varlığını sürdürmesidir.

AIHS’nin 3. maddesine göre: “*Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz*”¹¹².

¹⁰⁸ BİYOTIP Sözleşmesi md. 2. “*İnsanın menfaatleri ve refahı, bilim veya toplumun menfaatlerinin üstünde tutacaktır.*” Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹⁰⁹ BİYOTIP Sözleşmesi, md. 4. “*Araştırma dahil, sağlık alanında herhangi bir müdahalenin, ilgili mesleki yükümlülükler ve standartlara uygun olarak yapılması gerekir.*” Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹¹⁰ Fulya Eroğlu, “Tıp Hukuku Bağlamında Genital Muayene Suçuna İlişkin Bazı Sorunlar,” **Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Bülteni**, Sayı.6, 2008.

¹¹¹ 1982 Anayasası md. 17. Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹¹² AIHS. md. 3. Bkz: <http://www.aihmiz.org.tr/> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

Doktrinde ise bu konuyla ilgili çeşitli görüşler mevcuttur, Biçer'in görüşüne göre, bir kişinin istemi dışında muayene edilmeye veya vücudundan örnek alınmaya çalışılması, tıbbi etik ihlale neden olmasının yanı sıra teknik olarak da birçok güçlüğü ve olanaksızlığı doğuracaktır. Zorla soyma, zorla masaya yatırma, zorla kolların bacakların tutulması, zorla muayene bölgelerinin açılmaya çalışılması, zorla anestezi verilmeye çalışılması gibi girişimler ciddi yaralanmalara neden olabilecektir. Böylesi bir durumda kişiyi muayene etme olanağı da bulunmamaktadır. Zorla anestezi verilerek yapılacak işlem ise başlı başına kişinin ölümüne neden olacak risklerin içerdiğini savunmaktadır¹¹³.

Mahmutoğlu'nun görüşü ise, muayene ve örnek almanın kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin olmaması gerektiği ayrıca muayene ve örnek alma için yapılabilecek tıbbi müdahale, hekimlik mesleğinin ve tıp biliminin kabul ettiği araç ve yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerektiği yönündedir. Ayrıca yüklenen suç ancak hukuka uygun delille ispat edileceğinden, hukuka aykırı olarak yapılacak beden muayenesi ve yine örnek alınması sonucunda elde edilen delillerin kullanılamaz olduğunu ifade etmektedir¹¹⁴.

Kızıllarlan ise, normlar konulurken veya yorumlanırken, tek bir insanın mağduriyetine sebep olunmayacak şekilde bir anlayışın benimsenmesi gerektiğini, Ceza Muhakemesi Hukuku'nun hiçbir zorunluluğunun, insanın vücutsal bütünlüğü, sağlık ve yaşam hakkı ile onurunun üzerinde olmadığını savunmaktadır. Vücut muayenesi ve örnek alma işlemlerinde, insan hakları ihlallerine, işkence ve fena muameleye sıfır tolerans anlayışı yerleştirilmeli ve bu anlayış temel alınmalıdır¹¹⁵.

Mağdur çocukların istemi dışında suçun ortaya çıkartılmasına adına yapılan beden muayenesi için mahkeme kararı veya savcı kararı olmasının yanı sıra, çocuğun zarar görmemesi için öncelikle onun menfaatleri korumalı ve onun bu durumdan etkilenmesinin önüne geçebilmek için önlemler alınmalıdır. Mağdur çocuğun muayenesinin zorunluluk arz ettiği durumlarda ise, çocuk muayene ve hastane

¹¹³ Tolga Dağlı, Mehmet Akıf İnanıcı, Ümit Biçer, **Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı**, Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara, 2010, s. 55.

¹¹⁴ Fatih Selami Mahmutoğlu, "Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması," Bkz: <http://fsmahmutoglu.av.tr> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

¹¹⁵ Kızıllarlan, **a.g.e.**, s. 217.

ortamından önce, bu durumun çocuğa zarar vermeden gerekli yardımı sağlayabilecek uzmanlar veya psikologlar eşliğinde yürütülmesi gerekmektedir. Ancak mağdur çocuğun isteği dışında yapılan genital muayene, kişilerin beden bütünlüğü ve bireyin ruhsal sağlığı açısından mağdurun üzerinde olumsuz etkiler oluşturacaktır.

Ayrıca TCK'nın 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmesi gerekmektedir. Görevi gereklerine aykırı hareket etmekten kamu görevlisinin görevini kanun, idari düzenlemeler veya talimatların öngördüğü usul ve esaslara aykırı olarak ifa etmesinin anlaşılacağı öğreti ve yargı kararlarında açıkça ortaya konmuştur¹¹⁶. Nitekim doktrinde Kanunun veya diğer bir hukuk kaynağının ya da amirinin kanuna uygun olarak emrettiği bir fiili kamu görevlisinin bilerek ve isteyerek yapmaması görevi kötüye kullanma veya ihmal olarak kabul edilmektedir¹¹⁷. Bu suçun oluşabilmesi için Türk Ceza Kanunu'nun 21. maddesinde "suçun Kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve isteyerek gerçekleştirmek" olarak tanımlanan suç işleme kastıyla hareket etmesi gerekmektedir¹¹⁸.

5. Cinsel İstismar Olayının Bildirimi

Çocuk istismarının varlığı veya şüphesi ortaya çıkması durumunda, işlenen bu suça tanık olan kişiler, bildirim yükümlülüğü altındadır. TCK'da, işlenen bir suça tanık olan kişilere bildirim yükümlülüğü getiren maddeler yer almaktadır. Çocuğa yönelik cinsel istismar da bildirilmesi gereken bir suçtur. TCK'nın suçu bildirmeme başlıklı 278. maddesinin 1 ve 3. fıkralarına göre;

"İşlemekte olan bir suça yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

"Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda

¹¹⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler** (10. bs.), Ankara, 2010, s. 685.

¹¹⁷ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 687.

¹¹⁸ TCK'nın kastı düzenleyen 21. Maddesine göre; "Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır." Bkz: www.mevzuat.com Erişim Tarihi:28.10.2017.

bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında arttırılır¹¹⁹.”

Barış ve güvene dayalı hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkesin suç teşkil eden bir fiilin işlendiğini öğrenmesi veya tanık olması durumunda, bununla ilgili olarak yetkili makamlara bildirimde bulunma hakkı vardır. Suçluların cezalandırılmasını devletten talep etmek kişi açısından bir hak olduğu gibi; herhangi bir suç olayının gerçekleşmesi durumunda kişinin bu suçu yetkili makamlara bildirmesi, aynı zamanda bir yükümlülüktür. Aksi takdirde bir suçun varlığı halinde durumu yetkili makamlara bildirmemesi, genel olarak haksız bir davranıştır.

Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasına göre; mağdurun on beş yaşını tamamlamamış bir çocuk, ruhsal veya bedensel açıdan engelli olan veya hamileliği nedeniyle kendisini müdafaa edemeyecek durumda olması halinde, ceza belirli miktarda arttırılacaktır.

Suçun oluşması halinde, Kanun kamu çalışanı içinde bildirim yükümlülüğü getirmiştir. TCK'nın kamu görevlisinin suçu bildirmemesi başlıklı 279. maddesinin 1 ve 2. fıkrasına göre;

“Kamu adına soruşturma ve kavuşturmaya gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (1).”

“Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında arttırılır¹²⁰ (2).”

Kamu görevlileri görevlerini yerine getirdikleri sırada ve görevlerine ilişkin bir suçun gerçekleştirildiğini öğrendiklerinde bunu yetkili mercilere bildirmekle yükümlüdürler. Kanun maddesine bakıldığında bu yükümlülüğe aykırı davranmak suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, bildirim yükümlülüğü bulunan

¹¹⁹ TCK md. 278 f. 1,3. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹²⁰ TCK md. 279 f.1/2. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 26.10.2017.

suçun kamu görevlisinin yürüttüğü görevle bağlantılı olması gerekir, aksi takdirde ihbarla ilgili genel kurallar geçerlidir. Maddenin ikinci fıkrasında, suçun adli görevini yapan kişi tarafından işlenmesi ağırlaştırıcı neden sayılmıştır¹²¹.

6. Adli Süreç

Bir cinsel istismar olayı, yetkili mercilere bildirildiğinde, başlayan adli süreçte adli kurumlar, olayın soruşturulması, kanıtların toplanması, kuşku edilen şüphelinin yargılanması ve gerektiğinde cezalandırılması aşamalarında işe katılır. Bu aşamalarda çocuk, kolluk kuvveti, savcı, avukat ve hakimlerle karşılaşır. Cumhuriyet Savcılıkları ve Kolluk Birimlerinde olayın soruşturulması, kanıtların toplanması ve hazırlık aşamaları yürütülür. Cinsel istismar olayının yetkili mercilere veya savcılığa bildirilmesinden sonra var olan yasalar çerçevesinde olayın soruşturulması, kanıtların toplanması gibi hazırlık aşamasından sonra savcılığın mahkeme açılmasını uygun görmesi durumunda şüphelinin yargılanması ve cezalandırılması süreci başlar¹²².

7. Sosyal Hizmet Süreci

Çocuk cinsel istismarı olaylarında en önemli aşamalarından biri, istismara uğramış olan çocuğun tanı ve tedavisinden sonra yapılması gerekenlerdir. Çocuk cinsel veya fiziksel istismara uğradığı ortamdan uzaklaştırılması ve korunması gereklidir. Ülkemizde çocuk koruma hizmetleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülmektedir¹²³.

İhmale ve istismara uğrayan çocuklar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanuna göre korunmaya muhtaç çocuk kapsamındadırlar.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanun'un 6. maddesinde SHÇEK'ya kimlerin başvuracağı belirlenmiştir. Buna göre;

“Adli ve merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk

¹²¹ Resmi Gündüz, Veysel Gültaş, **Cinsel Suçlar, Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar** (2. bs.), Bilge Yayınevi, Ankara, 2011, s. 130.

¹²² Hakan Acar, Arzu İçağasioğlu Çoban, **Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 20. Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları** (1. bs.), Maya Akademi Yayınevi, Ankara, 2010, s. 160.

¹²³ Acar, Çoban, **a.g.e.**, s. 161-162.

Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.”

“Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhal yapar¹²⁴.”

Maddelerde, herhangi bir yolla bir çocuğun korunmaya ihtiyacı içinde olduğu bilgisine ulaşan adli ve idari makamlar, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kurumları, çocuklarla ilgili genel koruma görevi bulunan SHÇEK ve sivil toplum kuruluşlarına söz konusu tehlikelilik durumunu bildirme yükümlülüğü getirmiştir. Kurum, kendilerine bildirilen olgularla ilgili araştırmayı derhal yapar. Bu maddedeki sivil toplum kuruluşlarına da bildirim yükümlülüğü getirmesi diğer kurullar kadar önem arz etmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu’nun 9. maddesinin 1 2 ve 3. fıkralarında acil koruma altına alınmasına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu maddeye göre;

“Derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil koruma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hakimine müracaat edilir. Hakim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hakim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.”

“Acil koruma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hakime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilemeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hakim tarafından karar verilir.”

¹²⁴ ÇKK md. 6. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 18.10.2017.

“Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınmasını gerektiği sonucuna varırsa hakimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder¹²⁵.”

Kanun maddesinde, çocuğun derhal bir koruma tedbirlerinden yararlandırılmasını gerekli kılan bir durum söz konusu ise, SHÇEK çocuğun korunması ile ilgili işlemlerin hemen başlatılması ve çocuğun kuruma giriş yaptığı tarihten itibaren en fazla beş gün içerisinde çocuk hakiminden acil bir korunma kararının en fazla otuz günlük bir süre ile sınırlı olarak verilmesi öngörülmüştür.

Bu süreçte Kuruma, çocukla ilgili kişisel özellikler ve diğer bilgileri temin etmek üzere sosyal inceleme yapması zorunluluğu getirilmiştir. İnceleme sonucunda, çocuk hakkında tedbir kararına ihtiyaç bulunmadığı görüşüne varılması halinde Kuruma, konuya ilişkin görüşlerin çocuk hakimine bildirilmesi yükümlülüğü öngörülmüştür. Ayrıca çocuk hakimine, SHÇEK’nin düzenlemiş olduğu raporlara bağlı olmaksızın, çocuğun ailesine teslim edilip edilemeyeceği veya başka bir tedbir hükmetme yetkisi tanınmıştır. Fakat çocuğun kişilik ve diğer özellikleri hakkında bilgi edinilmesi, korunması, sağlıklı bir şekilde korunması en az zararla atlatılması açısından SHÇEK’in düzenlediği raporları hakime sunulması daha yerinde olacaktır¹²⁶.

Diğer yanda SHÇEK tarafından yapılan incelemeler sonucunda çocuğun destekleyici ve koruyucu hizmetlerden yararlanılması gerektiği sonucuna varılması durumunda, Kuruma, tedbir kararı alınması talebiyle çocuk hakimine başvurma zorunluluğu getirilmiştir.

Ayrıca Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde ve kurumlar bünyesinde kurulması planlanan ve cinsel istismara uğrama şüphesi altında bulunan çocuklar için adli muayene, ifade alma, diğer her türlü işlemlerin tek merkezde yapılabilmesi için Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM) kurulmuştur¹²⁷.

¹²⁵ ÇKK md. 9 f.1/2/3 Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi:20.10.2017.

¹²⁶ Altun, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 157.

¹²⁷ Trabzon Çocuk Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, “Çocuk İzleme Merkezleri, Türkiye Raporu,” 2015, Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi: 02.10.2017. Türkiye’de ÇİM’lerin kuruluşunu öngören ilk düzenleme 04.10.2012 tarih ve 28431 sayılı **Resmi Gazete’de** yayınlanan 2012/20 sayılı Bakanlık Genelgesidir.

ÇİM'ler, cinsel istismar mağduru çocukların adli işlemler sürecinde örselenmesine ve travma yaşamasına neden olan olayların ortadan kaldırılmasını ve çocuğun üstün yararını sağlamak amacıyla kurulmuş bir oluşumdur. Çocukların bu süreçte yaşadığı travmaları en aza indirmek amacıyla, adli ve tıbbi işlemlerin, bu konuda uzman ve eğitilmiş kişiler tarafından oluşturulmuş bir merkezde tek seferde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla Sağlık Bakanlığına bağlı kuruluşlar bünyesinde ve Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesi gerekli görülmüştür. ÇİM istismar mağduru çocuklara yararlı ve bilinçli şekilde müdahale edilmesi amacıyla 0-18 yaş grubundaki çocukların adli ve psikiyatrik muayenelerini, adli görüşmelerini, psikolog sosyal hizmet uzmanı ve hemşireler aracılığıyla sağlamaktadır¹²⁸.

ÇİM'in bulunduğu illerde cinsel istismar olayının gerçekleşmesi veya şüphesi bulunması halinde bu durumun kolluk birimlerine bildirilmesiyle, kolluk kuvvetlerinin çocukla hiçbir görüşme yapmadan sivil kişiler ve araçla ÇİM'e getirilmektedir. Çocuğa ilişkin soruşturma işlemleri burada yapılmakta ve yetkili Cumhuriyet Savcısı, avukat çocuğun bulunduğu ÇİM'e gelerek ifadesi alınması sırasında camın arkasından kulaklıkla görüşmeciyi yönlendirebilmektedir. Böylelikle mağdur çocuğun beyanına çeşitli adli görevliler yerine uzman tek bir görevli tarafından başvurulmakta ve görüşmeler kamera ile kayıt altına alınmaktadır¹²⁹.

C. Çocuk Cinsel İstismar ve Görünüş Biçimleri

1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri

a. Seksi Konuşma

Cinsel istismar failinin, mağdur çocuğun cinsel yönlerini hedef alarak ya da mağdur çocuk üzerinde gerçekleştirmeyi istediği cinsellik içeren fiillerini sözlü şekilde ifade ettiği ve başka cinsel içerikli yorumlarda bulunduğu konuşma şeklidir¹³⁰.

¹²⁸ Trabzon Çocuk Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, "Çocuk İzleme Merkezleri, Türkiye Raporu," 2015, Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi: 02.10.2017.

¹²⁹ ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu 22.10.2012 tarih ve 2012/1 Karar Nolu toplantı md:2.3.6 Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi:02.10.2017.

¹³⁰ Duygu Ak, "Cinsel İstismar Nedir? Ne Değildir?" 03.10.2010. Bkz: <https://www.doktorsitesi.com> Erişim Tarihi:25.10.2017.

b. Teşhir

Cinsel istismar failinin, mağdur çocuğu hedef alarak cinsel organlarından birini veya daha fazlasını gösterdiği (penis, vajina, anüs, göğüs v.b) ya da mağdur çocuğun önünde mastürbasyon yaptığı istismar türüdür¹³¹.

c. Röntgencilik (Voyerizm)

İstismar faili olan kişinin, mağdur çocuğun giyinme soyunma işlemini gerçekleştirmesi esnasında çocuğu seyretmesi veya istismarcıyı cinsel olarak tatmin eden aktivitelerde bulunuyorken izlemesi, seyretmesi veya bu işten cinsel haz almasını sağlayan tavır ve davranışlardır. Faillerin kimi zaman cinsellikten uzak olan çocuğun bez değişimi gibi günlük hareketlerin gerçekleşmesi aşamasında dahi uyarıldıkları olgulara rastlanılmaktadır¹³².

2. Cinsel Temas İçeren Cinsel İstismar Türleri

a. Cinsel Dokunma

Failin, kurbanın vücudunun özel bölgelerine dokunması, okşaması, kurbanın kendisine dokunmasını veya okşamasını sağlamasını içeren her türlü tutum ve davranışlardır. Bu tutum ve davranışlar gerçekleştirilirken her iki tarafında üzerinde kıyafetler var iken ya da yok iken gerçekleşebilir. Bu davranışların sonucunda failin cinsel yönden tatmin olması ya da olmaması durumu değiştirmez. Her iki durumda da bu tutum ve davranışlar cinsel istismar olarak değerlendirilir¹³³.

b. Oral-genital Seks

İstismarcının çocuğun cinsel organını ağızına alması, öpmesi, ısırması ya da çocuğun oral yoldan kendisiyle cinsel davranışlarda bulunmasını sağlamasıdır. Çeşitli cinsel istismar olaylarından elde edilen bilgilere göre en sık rastlanan cinsel istismar türünün oral yolla olduğu görülmektedir¹³⁴.

¹³¹ Çiçek, a.g.e., s. 52.

¹³² Bulut, a.g.e., s. 140.

¹³³ Polat, a.g.e., s. 96.

¹³⁴ Polat, a.g.e., s. 95.

c. Interfemoral İlişki

İstismarcının cinsel organını, çocuk kurbanının cinsel organının içine girmeyeceği şekilde cinsel bölgelerine sürünme şeklinde gerçekleştirmesidir. Küçük kurbanlarda vajina girişinin çok küçük olmasından veya failin kurbanı yaralamaktan ya da daha büyük çocuklarda kızlık zarının yırtılması, gebelik durumunu önleme amacıyla bu şekilde davrandığı düşünülmektedir¹³⁵.

d. Seksüel Penetrasyon:

İstismarcının, kurbanının vücudunda bulunan herhangi bir organına (vajina, ağız vb.), herhangi bir organını (penis, parmak vb.) ile veya herhangi bir obje kullanarak, kurbanı penetrasyonu şeklinde gerçekleşen tutum ve davranışlardır. Penetrasyon, dijital penetrasyon, objelerle penetrasyon, genital ilişki ve anal ilişki şeklinde gerçekleşebilir¹³⁶.

3. Aile İçi Cinsel İlişki (Ensest):

Ensest kelimesinin latince aslı incestus olup sıfat olarak pis, kirlenmiş, temiz olmayan anlamına gelmektedir¹³⁷. Ayrıca ahlaksız, uygunsuz, iffetsiz, suçlu karşılığında da kullanılmaktadır. İsim olarak da kirlilik, iffetsizlik, uygunsuzluk demektir. Türkçede karşılığı olmayan ensest, Arapça da fücür kelimesiyle ifade edilmektedir. Fücür, yakınlar arası cinsel ilişki anlamına gelmektedir¹³⁸.

Kaynaklarda ensestin tek ve kesin bir tanımını bulmak mümkün olmamakla beraber tanım her disiplinde farklılık göstermektedir. Amerikan Sağlık ve Koruma Dairesini 1980'deki tanımına göre; ensest aile içinde anne-baba figürüne, gücüne ve otoritesine sahip kişilerin çocuğu cinsel anlamda istismar etmesi olarak kabul edilmiştir. Yapılan son çalışmalarda üzerinde birleşilen tanıma göre ensest, birbiriyle

¹³⁵ Polat, **a.g.e.**, s. 97.

¹³⁶ Polat, **a.g.e.**, s.95-96.

¹³⁷ Çiçek, **a.g.e.**, s. 72.

¹³⁸ Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdkterim.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.10.2017.

evli olanlar dışındaki aile üyeleri arasında sözlü-sözsüz, fiziksel, görsel her türlü erotik tutum veya davranışlardır¹³⁹.

Ensest tanımlaması her ülkeye göre farklılık gösterse de yasal olarak ensest cezai bir harekettir. Toplumsal, dinsel ve hukuksal kurallar, cinsel ilişkinin kimler arasında kabul edilebilir olduğunu belirlerken aynı zamanda cinselliğin meşrutiyyet kazandığı evliliğin de kimler arasında gerçekleşebileceğini saptar. Türk Medeni Kanunu'nun "Evlenme Engelleri" başlıklı 129. maddesinde kimlerin evlenemeyeceği açıktır. Buna maddeye göre;

Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

"Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, hala ve teyze ile yeğenleri arasında (1),"

"Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında (2),"

"Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında¹⁴⁰ (3)."

Aile içinde gerçekleştirilen cinsel istismarlar olaylarının çoğu polise bildirilmemektedir. Ensestte ya çocuk söylememekte ya da çocuğun söylediği yetişkin, yakını olan suçluyu ve aileyi korumak bir arada tutmak amacıyla istismarı gizlemektedir. Amerika Adalet Bürosu cinsel istismar mağdurlarının %20'sinin babası tarafından istismar edildiğini bildirmiştir. 1 milyon Amerikalının baba-kız ensesti mağduru olduğunu ve her yıl 16.000 yeni vakanın eklendiğini belirtmiştir¹⁴¹.

Türkiye'de yapılmış klinik çalışmanın bulgularına göre ensest saldırganlarının %57'sini öz babalar, %4'ünü öz ağabeyler, %13'ünü yakın arabalar, %26'sını ise ikinci dereceden akrabalar oluşturmaktadır¹⁴². Yasal başvuruda

¹³⁹ Alanur Çavlin Bozbeyoğlu, **Türkiye'de Ensest Sorununu Anlamak** (1. bs.), Damla Yayınevi, Ankara, Haziran 2009, s.15.

¹⁴⁰ 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Ceza Kanunu, Birinci Bölüm, 129. md. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 26.08.2017

¹⁴¹ Çiçek, **a.g.e.**, s. 73.

¹⁴² Çavlin Bozbeyoğlu, **a.g.e.**, s. 16-17.

bulunmuş, mahkeme sonuçlanmış ya da süren vakalarda ise saldırganların %39'unu öz baba, %15'ini öz ağabey, %17'sini yakın akraba, %28'ini ise uzak akrabalar oluşturmaktadır¹⁴³. İstanbul'da lise öğrencisi ergenlik çağı kadınları arasında yapılan bir başka çalışmada ise, 1871 öğrenciden kendilerinin doldurduğu soru kağıtları aracılığı ile bilgi toplanmış, araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %2'sinin ensest saldırıya maruz kaldığı saptanmıştır¹⁴⁴. Ülkemizde klinik çalışmalar ve okul çalışmaları dışında sayısal verilere ulaşmak hem ensestin saklanması hem de ulusal kayıtların olmaması nedeniyle sınırlıdır.

Ensest olaylarının yasal değerlendirilmesinde temel kaynak 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Fakat ensest bu Kanun'da özel olarak tanımlanmamıştır. Verilecek ceza TCK'nın cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlara yönelik altıncı bölümünün çocuk istismarıyla ilgili 103. maddesin'de saldırganın "üstsoy, ikinci ya da üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen" kişi olması durumunda, verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı ifade edilmiştir.

TCK'nın 104. maddesi değişime uğramadan önce, ensest mağdurunun 15 yaşından büyük olması ve ancak şikayete bağlı olarak failin altı aydan iki yıla kadar hapis ile cezalandırılabilmesi faillere yönelik caydırıcılık yönünden tartışılması gereken bir yaklaşım ortaya çıkarmaktaydı. TCK'nın 104. maddesi 18/6/2014 tarih ve 6545 sayılı Kanunu'nun 60. maddesiyle bu fıkra da yer alan "altı aydan iki" ibaresi "iki yıldan beş" şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca yine TCK'nın 104. maddesinde geçen olası cinsel istismar olayının on beş yaşını bitirmiş çocuk olması durumunda şikayete üzerine ibaresi Anayasa Mahkemesinin kararı ile; yeniden düzenlenmiş ve aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (f. 2)."

¹⁴³ Alanur Çavlin Bozbeyoğlu, Ece Koyuncu, Filiz Karam, Altan Sungur, "Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye'de Ensest," **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, C.13, S.1, s.5.

¹⁴⁴ Bozbeyoğlu, Ece Koyuncu, Karam, Sungur, **a.g.e.**, s.6.

“Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın ikinci fıkraya göre ceza hükmolunur¹⁴⁵ (f. 3).”

Herhangi bir cinsel istismar olayında yaş ve şikayete bağlı olmaksızın cezaya tabi olması hukukun etkin ve mağdur haklarını koruyuculuk yönünden düşünüldüğün de kanun maddesindeki değişiklik yerinde olmuştur.

Yasal değerlendirmede önemli bir diğer dayanak ise, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’dur. Kanun mağdur tanıdığın ifadesine ilişkin hususlar ile çocuğu koruyucu ve destekleyici tedbirleri içermektedir¹⁴⁶.

Ensest mağduru çocukların korunmasında yararlanılan bir diğer kanun ise, “2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunudur.” Bu Kanun ile, Kurum’un korumasına muhtaç çocukların korunmalarına ilişkin hususlar belirlenmiştir¹⁴⁷.

Çocuk polisi Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 0-18 yaş grubundaki çocuklara yönelik yürüteceği hizmetler konusunda özelleşmiş birimidir. “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği’dir.”

Ensest olaylarının değerlendirilmesinde adli tıp raporları kullanılmaktadır. Bu raporlar bilirkişiler tarafından hazırlanmaktadır. Adli Tıp Kurumu 6 İhtisas Kurulu, cinsel suçlar ve küçük yaştaki suçların değerlendirilmesi konusunda görevlidir. Diğer sağlık kuruluşlarında görev yapan hekimler ve ruh sağlığı çalışanları da ensest şüphesinin değerlendirilmesinde bilirkişilik yapabilmektedirler¹⁴⁸.

¹⁴⁵ Anayasa Mahkemesi’nin 23/11/2005 tarih, E:2005/103, K:2005/89 sayılı kararı. TCK 6. Bölüm md. 103. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 10.07.2017

¹⁴⁶ 3/7/2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 10.07.2017.

¹⁴⁷ 27/05/1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Bkz: www.mevzuat.adalet.gov.tr Erişim Tarihi: 10.07.2017.

¹⁴⁸ Sermet Koç, “Bilirkişilik ve Adli Tıp Kurumu,” **TBB Dergisi**, S.50, 2004, s. 147.

4. Çocuk Pornografisi:

Çocuk pornografisi genel olarak; bir çocuğun herhangi bir cinsel aktivite içinde veya vücudunun belli bölgelerinin gerçek veya kurgulanmış şekilde cinsel amaçla gösterilmesi olarak tanımlanır¹⁴⁹.

Çocuk pornografisi olarak adlandırılan çocukların cinsel istismarını içeren materyaller, çocuğun cinsel istismar edildiği gerçek veya taklit suretiyle bariz cinsel eylemlerde bulunur şekilde herhangi bir yöntemle teşhir edilmesi ya da çocuğun cinsel organlarının, cinsel amaç içerecek şekilde gösterilmesi ve kayda alınması amacıyla gerçekleştirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu materyaller erkek veya kız olması fark etmeksizin her cinsiyetten ve her yaştan çocuğu kapsamaktadır. Çocukların poz vermesinden tecavüze kadar birçok eylemi içerebilir. Aynı zamanda bu materyallerin içeriğinde çocuklara yönelik farklı düzeylerde şiddet de olabilmektedir. Çocukların cinsel istismarı ile çocuk pornografisi arasında kalıcı bir ilişki vardır. Pornografide kullanılan çocukların cinsel istismar mağduru, pornografik materyali üreten, kullanan, dağıtan, paylaşanlarında çocuk istismarcısı olarak tanımlanması yerinde olacaktır¹⁵⁰.

Çocuk çıplaklığını içeren masum fotoğrafların da çocuk cinsel istismarcıları tarafından kullanmaları imkanlar dahilindedir. Dünya geleninde çocuk pornosunun üretilmesi ve yayılmasında kimlerin dahil olduğu, tüm dünyaya hızla nasıl yayıldığı, internetten yaygın olarak kimlerin kullandığı ve görüntülere bakarak, kullanarak çocukları istismar etmiş sayılacağı konusunda bilgiler sınırlıdır. Tüm bu tanımların birleştiği nokta materyallerin çocuk cinselliği ile ilgili olduğudur¹⁵¹.

Çocuk pornografisinin ortaya çıkışı internet ile beraber olmamıştır. 1960’larda sansür uygulamalarının zayıflamasıyla Avrupa ve Amerika’da çocuklara ait pornografik fotoğraflar ve videolar üretilemeye başlanmıştır. Porno filmlerinin kişilerin cinsel güdülerini tatmin etmesini sağladığı ve cinsel suç oranlarını düşürdüğü iddia edilmiştir ve pornografik üretim desteklenmiştir. 1969’da çocuk

¹⁴⁹ Seda Çağlar, Sevim Savaşer, “İnternet ve Çocuk Pornografisi,” **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, C.7, s.1003.

¹⁵⁰ Polat, **Çocuk Pornografisi**, s. 18.

¹⁵¹ Ayral, **a.g.e.**, s. 49.

pornografisinde yüksek bir artış olmuş ve başta Danimarka olmak üzere İskandinav ülkeleri ve Hollanda'da film şirketleri açılmaya başlanmıştır. 1970'lerde toplumdan gelen tepkilerin artması ve pornografinin cinsel istismarın bir türü olduğu şiddetle vurgulanması ile sektör haline gelen pornografik üretim gizli üretilmeye başlanmıştır. 1980 yıllarda yılda 1,2 milyar çocuğun çocuk pornografisinde kullanıldığı ve bu çocuklar üzerinden yıllık ortalama 2,4 milyar dolar kazanıldığı belirtilmektedir¹⁵².

Çocuk pornografisinin internet ortamında yayılması ve cinsel içerikli görüntülerin pedofililerin paylaşmaya başlaması 90'lı yılların ortalarından itibaren olmuştur. Son yıllarda çocuk pornografisinin üretimi, dağıtımı ve elde edilmesinde internetin rolü ve etkisi büyüktür¹⁵³.

Çocuk pornografisi uluslararası organ, örgüt ve sözleşmeler tarafından tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1989 da Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul ederken çocukların cinsel istismarın bütün türlerinden korunması gerektiğini ve bu korumanın çocukların pornografik materyallerde kullanılmalarını da içerdiğini vurgulamıştır. Çocuk pornografisi onur kırıcı muamele olduğu için Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin 3. maddesine aykırıdır. Avrupa Konseyi çocukların cinsel kapsamda kullandığı her türlü görsel, işitsel materyali çocuk pornografisi olarak kabul etmiştir¹⁵⁴.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Fahişeliği ve Pornografisine İlişkin Ek Protokol'de çocuk pornografisi; gerçek veya temsili çocukların kullanıldığı her türlü cinsel aktiviteyi içeren ve cinsel amaçlarla çocukların vücutlarının cinsel bölümlerinin gösterildiği her türlü sunum olarak tanımlamaktadır¹⁵⁵.

Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'ne göre çocuk pornografisi cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit görünmeyen bir kişinin katılımını ve görüntülerini içermektedir. Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'nde bir bilişim suçu olarak içeriğe ilişkin

¹⁵² Savaşçı, **a.g.e.**, s.32

¹⁵³ Savaşçı, **a.g.e.**, s.33.

¹⁵⁴ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 48.

¹⁵⁵ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 46.

suçlar bölümünde düzenlenmiştir. İlgili Sözleşme'nin 9. maddesine göre; çocuk pornografisine ilişkin materyallerin üretimi, sunulması, dağıtımı, bir kişiden diğerine tedarik edilmesi ve bunlara sahip olunması filleri suç sayılmaktadır¹⁵⁶.

Çocuk Pornografisi TCK'nın 226. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen bir suçtur. Söz konusu naddede pornografi terimine yer verilmemiş müstehcenlik suçu içerisinde düzenlenmiştir. Ancak çocuk pornografisi artık uluslararası hukukta da kabul edilmiş bir terimdir. Buna göre;

“ Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunları içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten (a), ”

“ Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten (b), ”

“ Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden(c), ”

“ Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren (d), ”

“Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan (e), ”

“ Bu ürünlerin reklamını yapan (f), ”

“Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.”

“Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f. 2).”

“Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bine güne kadar adli para cezası

¹⁵⁶ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 28-29.

ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f.3).”

“Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlarla ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f.4).”

“Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların göremesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f.5).”

“Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur (f.6).”

“Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellemek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz¹⁵⁷ (f.7).”

İç Hukukta ise, Türk Ceza Kanunu’nda çocuk pornografisi konusu ayrıntılı olarak tanımlanmakta ve bu işleri yapan ya da yaptıran kişilere cezai müeyyideyi öngörmektedir.

Kanun maddesi gereğince çocuk pornosu ve pornografisi içerikli herhangi fotoğraf ve videoları ülke sınırları içerisine girmesini sağlayan, artıran, satan, nakleden, kişilere sunan, arşivleyen, ülke dışına çıkartan, bulunduran ya da diğer kişilerin kullanmasına sebep olan kişiler, “iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmaktadır¹⁵⁸.”

¹⁵⁷ TCK md. 226. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.08.2017

¹⁵⁸ TCK md. 226/3 Bkz: www.mevzuat.com Erişim Tarihi: 15.08.2017.

Pornografik görüntüleri elde etmek için başka kişilerden talepte bulunmak, çocuk pornografisi ile ilgili siteler kurmak, bu sitelerin bağlantı adreslerini vererek siteye girişin sağlanmasını mümkün kılmak veya bağlantılar oluşturmak, bu bağlamda suç sayılmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de dahil olmak üzere çocuk pornografisinin olarak nitelendirilen video ve fotoğraflarda artış gözlenmektedir¹⁵⁹.

Uygulamada görülen en büyük sorun çocuk pornosu veya çocuk pornografisi içerikli fotoğraf veya videolara bakan, bunları izleyen, bilgisayarında veya farklı depolama araçlarında bulunduran kişilerin hukuken cezai sorumlu olup olmadıkları yönündedir. Üretimden bulundurmaya kadar her aşamada yer alan bütün parçaların cezalandırılmasının çocuk pornografisini önlemede etkili bir yol olduğu açıktır¹⁶⁰.

Çocuk pornografisiyle ilgili diğer bir tartışma ise, çeşitli teknolojiler kullanılarak bilgisayar ortamında üretilen sanal görüntü veya fotoğraflardır. Sanal görüntüler, bir yetişkinin bedenine küçük bir çocuğun kafasının konulması, fotomontaj taktiklerinin kullanılmasıyla çocukların yer aldığı materyaller ortaya çıkartılabilir. Sanal türden olaylarda gerçek bir mağdur doğrudan zarar görmemektedir. Ancak bu tarz görüntülerin içinde gerçek mağdurlar yer almamış olsa bile çocuk istismarcılarını çocuklara karşı cinsel suç işlemeye karşı yönlendirdiği ve gerçek çocukların yer aldığı materyallerin üretiminin yolunu açtığı acı bir gerçektir.

Son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlar Dairesi Başkanlığı’nın Bilişim Yolu ile Çocuğun Cinsel İstismarı yazılarıyla ABD Ulusal Kayıp ve Sömürülen Çocuklar Merkezi (NMEC) üye servis sağlayıcılarının facebook, twitter gibi bildirdiği çocuk pornografisi yüklemelerini düzenli olarak raporladığı, Çocuğun Cinsel İstismarı konulu çocuk istismarı sistemi (CyberTipline) raporuna gönderilen IP (İnternet Protokol) numarası ve diğer verilen üzerinden yapılan incelemeler sonrasında belirlenen kişi veya kişilerin ev ve işyerinde arama

¹⁵⁹ **Milliyet Gazetesi** 26.08.2008, “Google’in 24 Ağustos’a kadar derlenen arama verilerine göre, 2008’de dünyada arama motorunda en çok “porno” yazılan ülke Türkiye oldu. “Çocuk pornosu” veya “child porno” kelimesini en çok aratan ülkeler arasında Türkiye ilk onda yer alıyor.” www.milliyet.com Bkz: Çiçek, a.g.e., s. 123.

¹⁶⁰ Çiçek, a.g.e., s. 124-125.

yapılarak bilgisayar, cd-rom, hardisk, flashdisk, hafıza kartı gibi materyaller üzerinde inceleme yapıldığı gözlenmektedir¹⁶¹.

Çocuk pornografisini önleme ve çocuk mağduriyetinin ortaya çıkmasını engelleme yönündeki bir diğer Kanun ise; 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'dur.

Bu Kanun, 2007 yılında yürürlüğe girmiş ve kanunun gerekçeleri incelendiğinde Anayasa'nın söz konusu hükümleri uyarınca, aileyi, çocukları, gençleri internet dahil elektronik iletişim araçlarının suistimal edilmesi suretiyle uyuşturucu ve uyarıcı madde alışkanlığı, intihara yönlendirme, cinsel istismar, kumar ve benzeri kötü alışkanlıkları teşvik eden yayınların içeriklerinden korumak için gerekli önleyici tedbirlerin alınması ve elektronik ortamda çocuğa, gence ve aileye yönelik saldırıların önlenmesi için gereken yasal düzenlemenin yapılmasını sağlamaktan ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Kanuna göre, elektronik ortamda yapılan ve içeriği Türk Ceza Kanunu'ndaki çocukların cinsel istismarı, müstehcenlik, fuhş, intihara yönlendirme, kumar oynanması için yer imkanı sağlama, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarını oluşturan yayınlarla ilgili erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir¹⁶².

Çocukların pornografik olarak sömürülmesinin ancak yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde bir işbirliği ile durdurulması ile mümkündür ve sorunun çözümünde tüm devletlerin rol alması oldukça önemlidir.

5. Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Seks Turizmi

Fuhuş; içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunma olarak tanımlanmaktadır¹⁶³.

¹⁶¹ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 30.

¹⁶² 4/5/2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.08.2017.

¹⁶³ Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 18.09.2017.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol'ün 2. maddesinin (b) bendinde; *“çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel etkinliklerde kullanılması demektir¹⁶⁴.”*

Cinsel istismarının en uç boyutlarından olan çocuk fahişeliği, çocuk pornografisiyle birlikte çocukların cinsel istismarının ve sömürüsünün başlıca türüdür¹⁶⁵. Çocuk; fuhuşta cinsel ve ticari bir obje olarak görülmekte, şiddete maruz kalmakta, yetişkinlere pazarlanmakta, zorla çalıştırılarak bir tür köle muamelesi görmektedir¹⁶⁶. Fuhuş sektöründe çalıştırılan çocuklar kız veya erkek olabilmektedir. Mağdurlar genellikle ergenlik dönemine yeni girmiş veya girmek üzere olan çocuklardır¹⁶⁷. Çocukların cinsel istismar edilmesiyle beraber emeği de sömürüldüğü ve ticari boyut kazanması söz konusudur.

Çocuk fahişeliği nedenleri karışık ve çeşitlidir. Fuhuş yapmak zorunda bırakılan çocukların geçmişlerinde yoksulluk, cinsel istismara maruz kalma, ensest, şiddet görme, parçalanmış aile, kırsal kesimden şehre göç gibi durumlar öne çıkmaktadır¹⁶⁸.

Çocuk seks turizmi ise, kişinin çocuklarla cinsel ilişkiye girmek için kendi ülkesinin sınırları dışına çıkmasıdır¹⁶⁹. Seks turistlerinin kadın veya erkek ve farklı statüden insanlar olabilmekle beraber, sadece pedofilden seks turisti olmadığı, klinik bir cinsel bozukluğu olmayan insanların da çocukları bu şekilde istismar edebildikleri belirtilmektedir¹⁷⁰. Çocuk fahişeliği ve çocuk seks turizminin çocuk istismarının bir türü olduğu ve suç olarak kabul edilmesi gerektiği, ulusal ve uluslararası alanda gerekli ve önleyici tedbirlerin etkili bir şekilde alınması gerektiği açık bir gerçektir.

¹⁶⁴ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (2000) Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 20.09.2017.

¹⁶⁵ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 33.

¹⁶⁶ UNİCEF, **Çocuk Haklarına Dair Uygulama El Kitabı**, Unicef Yayınları, 2000, Ankara, s. 468.

¹⁶⁷ Polat, **Çocuk Pornografisi**, s.112.

¹⁶⁸ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁶⁹ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁷⁰ Polat, **a.g.e.**, s. 130.

Çocuk fahişeliğini engellemek için gelişmiş veya gelişmekte olan birçok devlet kendi hukuk sisteminde düzenlemeler yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada'nın eyaletleri, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Norveç, İspanya ve İsveç yaş konusunda farklılıklar gösterse de ceza kanunlarında çocuk fahişeliğini suç olarak kabul etmiştir¹⁷¹.

Çocuk hakları ve çocukların korunması gibi konular ve çocuk fuhuşu ve seks turizminin yaygınlaşması bağlamında ele alındığında özellikle önem taşıyan Çocuk Hakları Sözleşmesi ön plana çıkmaktadır¹⁷². ÇHS'nin 34. maddesi, Taraf Devletlerin çocuğun cinsel açıdan sömürülmesine karşı tüm önlemleri almasını zorunlu kılar¹⁷³. Sözleşme'nin 35. maddesi, çocukların bu amaçlarla kaçırılmasını veya satılmasını engellenmesi gerektiğini söyler¹⁷⁴.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme;

“Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler (md. 34).” Bu amaçla Taraf Devletler özellikle;

“Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını; (a)”

“Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini; (b)”

“Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar (c).”

¹⁷¹ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 35.

¹⁷² Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere 197 ülkenin taraf olduğu Sözleşme, en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 25.09.2017.

¹⁷³ BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 34. madde, Unicef Türkiye, Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 25.09.2017.

¹⁷⁴ BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 35. madde, Unicef Türkiye, Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 25.09.2017.

“Taraş Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar (md. 35).”

BM ÇHS’nin Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi Ek Protokolüne göre, Türkiye konuyla ilgili her türlü yasal düzenlemeyi yapmanın yanı sıra, uygulamanın işlerliğini sağlamaktan ve çocuğa yönelik cinsel sömürüyü önlemekten sorumludur¹⁷⁵. Çocuk istismarının önlenmesine yönelik önem taşıyan bir sözleşmedir.

Protokole uygun olarak Devletler;

- Çocuk mağdurların ve tanıkların duyarlılıklarını kabul ederek yürütme esnasında bu çocukların özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere her türlü ihtiyaçları karşılayacak usulleri geliştirecek ve uygulayacaktır.
- Çocuk mağdurlar yasal süreçte sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirilecektir.
- Çocukların mahremiyetlerini ve kimliklerini uygun şekilde koruyacak ve kimliklerinin uygunsuz bir şekilde tespit edilmesine neden olabilecek bilgilerin yayılmasını önlemek için gerekli tedbirleri alacaktır.
- Mağdur çocuk ve tanıkların ailelerinin de güvenliklerini sağlayacaktır.
- Yargılama sürecinde gereksiz ertelemeden kaçınacaktır.
- Çocuk mağdurlarının hukuki ve psikolojik eğitim almaları için gerekli tedbirleri alacaktır¹⁷⁶.

Protokol çerçevesinde Devlet’in mağdur çocukların sosyal açıdan, topluma geri kazandırılmaları, fiziksel ve psikolojik yönden tamamen iyileştirilmeleri ve eğitilmeleri hususunda önlem alma zorunluluğu ortaya çıkardığı görölmektedir.

¹⁷⁵ Polat, a.g.e., s. 37.

¹⁷⁶ Hakkı Dinç, İnci Biçkin, Emrullah Avcı, **Uygulamada Aile Hukuku ve Çocuk Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler** (1. bs.), Adalet Yayınları, Ankara, 2004, s. 163.

Türkiye’de Türk Ceza Kanunu’nda çocukları fuhşa teşvik etmek, bunun yolunu kolaylaştırmak, bu maksatla çocuk tedarik etmek, barındırmak ya da çocuğun fuhşuna aracılık etmek suç kabul edilmiştir¹⁷⁷.

Fuhuş, Türk Ceza Kanunu’nda genel ahlaka karşı suçlar kapsamındadır. Buna göre Kanun’un 227. maddesi uyarınca;

“Çocuğu fuhuşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f. 1),”

“Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır (f. 2),”

“Fuhşu kolaylaştırmak veya fuhşa aracılık etmek amacıyla hazırlanmış görüntü, yazı ve sözleri içeren ürünleri veren, dağıtan veya yayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (f. 3),”

“Cebir ve tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katında kadar arttırılır (f. 4),”

“Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlemesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır (f. 5),”

¹⁷⁷ TCK md. 227/1: “Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.” Bkz: www.mevzuat.org.tr Erişim Tarihi: 25.09.2017.

“Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında arttırılır (f. 6),”

“Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolur (f. 7),”

“Fuhşa sürüklenen kişi, tedavi veya psikolojik terapiye tabi tutulabilir¹⁷⁸ (f. 8).”

Kanunlar açısından bakıldığında çocuk fahişeliği, pornografisine ilişkin hükümlerin Ceza Kanuna dahil edilmesi önemlidir. Fakat konuya ilişkin ceza yaptırımlarının daha etkili ve yaptırımların caydırıcılık ve mağdur çocukların haklarını daha etkili savunmaya yönelik ağırlaştırmış haller düşünülmesi daha yerinde olacaktır.

UNİCEF verilerine, göre, Kenya’da 2006 yılında 15.000 çocuk fuhuş pazarında çalıştırılmıştır. %10’u çocuk 12 yaşından küçük çocuklardı. Bu çocuklarla cinsel anlamda birlikte olan insanların %70’i gelişmiş ülkelere gelen turistlerdi¹⁷⁹.

Yine UNİCEF’in rakamlarına göre, Hindistan’da 400.000 çocuk, Tayland’da 800.000 çocuk, Filipinler’de 50.000 – 100.000 çocuk, Brezilya’da 250.000 – 500.000 çocuk, Doğu Avrupa’da ise, 100.000 cinsel sömürüye uğramaktadır¹⁸⁰.

¹⁷⁸ Bu fıkra yer alan “tedavi veya terapiye tabi tutulur.” İbaresini, 6/12/2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun’un 9. maddesiyle “tedaviye veya psikolojik terapiye tabi tutulabilir.” şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir. 26/05/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 25.09.2017.

¹⁷⁹ Çiçek, a.g.e., s. 31.

¹⁸⁰ Çiçek, a.g.e., s. 31.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMARIN

HUKUKİ BOYUTU

I. Ulusal Hukuk Boyutu

Ülkemizde çocukların korunmasına dair düzenlemeler hukuk sistemimizde tek bir başlık altında toplanmamıştır. Taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelere paralel düzenlemelerde çeşitli yasalarda yer almıştır¹⁸¹. Çocukların korunmasına ilişkin kurallar, Anayasa’da yer alan temel ilkelerle ve çeşitli kanunlarla düzenlenmiştir.

A. 1982 Anayasası ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çocukların Cinsel İstismar Suçu

Türk Hukuku’nda çocukların korunmalarına ilişkin çerçeve 1982 Anayasası ile oluşturulmuştur. Anayasa’nın bazı maddelerinde çocuk haklarını özel olarak koruyan hükümler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra “kişinin hakları ve ödevleri” bölümünde sayılan kişi haklarından “herkes” kavramı içerisinde yer alan çocuklar da yararlanırlar. Böylece, klasik insan haklarının yanında, çocuklara özgü olan, çocuk yararına hakların da Anayasal güvenceye kavuşturulması günümüz hukuku açısından önem kazanmaktadır¹⁸².

1982 Anayasası çocuk istismarıyla ilgili açık bir düzenleme içermediğinden, çocuk cinsel istismarı, çocuk hakları çerçevesinde ele alınacaktır.

Çocuk haklarına Anayasa’da yer verilmesi, onların toplumumuzun eşit haklara sahip bireyleri olarak değerlendirildiğinin göstergesidir. Çocuklara kendilerine özgü temel hakları garantileyen bir Anayasa onların, devletin ve toplumun gelecekteki taşıyıcıları olduğunun bilincini açığa vurmaktadır. Bu çocukların haklarının

¹⁸¹ Ayral, **a.g.e.**, s. 34.

¹⁸² Abdullah Selçuk, **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı-2**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 45.

korunması gerekliliğinin toplum nezdinde sağlamlaştırılmasına da olanak sağlamaktadır.

1982 Anayasası'na eklenen çocukla ilgili hükümler çocuğun korunması ve bakımına vurgu yapan içeriktedir. Bu yönüyle “1982 Anayasası korumacı ve özel bakım anayasaları grubu içinde yer almaktadır¹⁸³.”

Özellikle 2004 ve 2010'da madde 10, 41 ve 61'e eklenen fıkralarla 1982 Anayasası'nın korumacı ve özel bakıma ağırlık veren anayasa karakteri güçlendirilmiştir¹⁸⁴.

Anayasası'nın çocuklarla ilgili maddelerinden ilki, 7.5.2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle kenar başlığı “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” olarak değiştirilen 41. maddesidir¹⁸⁵. Bu maddeye göre;

“I.Ailenin korunması ve çocuk hakları¹⁸⁶”

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır¹⁸⁷.”

“Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.”

“Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.”

“Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır¹⁸⁸.”

¹⁸³ Mustafa Ruhi Şirin, “Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa,” **Çocuk Vakfı Çocuk Araştırmaları Merkezi ve Çocuk Hakları Okulu**, Nisan 2012, s. 7. Bkz: <http://www.cocukvakfi.org.tr> Erişim Tarihi: 30.09.2017.

¹⁸⁴ Tolga Şirin, “Yeni Anayasa Taslağı ve Çocuk,” Bkz: <https://bianet.org/bianet/siyaset/120941-yeni-anayasa-taslagi-ve-cocuk> Erişim Tarihi: 30.09.2017.

¹⁸⁵ Arif Köktaş, **Uluslararası Hukuk Işığında Özel Korunmaya İhtiyacı Bulunan Grupların (Çocuklar/Engelliler) Hakları**, Sonsöz Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 29.

¹⁸⁶ Bu maddenin kenar başlığı “Ailenin korunması” iken, 7/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” şekilde değiştirilmiştir.

¹⁸⁷ Bu fıkra, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunu'nun 17. maddesiyle, “ve eşler arasında eşitliğe dayanır” ibaresi eklenmiştir.

Madde içeriğinde belirtildiği gibi, çocuğun gelişimi ve çocuk haklarının sağlanması açısından aile oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ailenin çocuklara karşı görevlerini yerine getirmede başarısız olduğu istisnai durumlarda, Devletin çocuğun haklarını koruyacağı ve tedbir alacağı ifade edilmektedir.

Anayasa'nın çocuk haklarıyla ilgili diğer bir maddesi ise;

“Devlet, korumaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur”¹⁸⁹ şeklindedir. Anayasa'nın 61. maddesi olan bu hüküm, devleti olumlu edim yükümlülüğü altına sokmuştur¹⁹⁰.

1982 Anayasası'nın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10. maddesine 7/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle ek hükümler getirilerek diğerleri yanında çocuk haklarının korunması güçlendirilmiştir¹⁹¹.

10. maddenin ilgili fıkrasına göre;

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir,”

“Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz,”

“Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.”

“Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...)”¹⁹² kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır”¹⁹³.

¹⁸⁸ T.C. Anayasası md. 41. md. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 28.09.2017.

¹⁸⁹ T.C. Anayasası, “Sosyal Güvenlik Hakları” başlıklı md. 61. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 28.09.2017.

¹⁹⁰ Ayral, **a.g.e.**, s. 35.

¹⁹¹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 30.

¹⁹² 9/2/2008 tarih ve 5735 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle; bu fıkra “bütün işlemlerinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında” ibaresi eklenmiştir. Daha sonra aynı ibare; Anayasa Mahkemesi'nin 5/6/2008 tarih ve E.: 2008/16, K.: 2008/16 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

¹⁹³ T.C. Anayasası, “Kanun Önünde Eşitlik” başlıklı, 10. md. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 29.09.2017.

1982 Anayasası'nın 17. maddesine göre;

“Herkes yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz, kimseye işkence eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya ve muameleye tabi tutulamaz”¹⁹⁴.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi ise;

“Taraflar devletler her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler (md. 6).”

“Taraflar devletler her çocuğun yaşaması ve gelişmesi için mümkün olan en fazla çabayı gösterirler (md. 3).”

2004 yılında 90. maddeye eklenen bir ifadeyle, “yasalarla aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek uyumsuzluklarda uluslararası sözleşmelerin esas alınacağı” hükmü getirilmiştir¹⁹⁵. 1982 Anayasası'nın 90. madde hükmü gereğince, BM ÇHS, hiyerarşi olarak kendisiyle çatışan ulusal düzenlemelere karşı üstün pozisyona getirilmiştir.

27 Ocak 1995 tarihinden bu yana BM Çocuk Hakları Sözleşmesi iç hukuk kuralı haline gelmiştir. Buna rağmen aradan geçen uzun bir zaman diliminde çocuklarla ilgili uluslararası sözleşmeler ve andlaşmaların hayata geçirilemediği ve ilgili Kanunların çocuk haklarıyla uyumlu duruma getirilemediği noktasından hareketle, 1982 Anayasası'nda çocuğun görünür olması yerinde olacaktır¹⁹⁶.

¹⁹⁴ T.C. Anayasası, “Kişinin Hakları ve Ödevleri” başlıklı 17. md. Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 30.09.2017.

¹⁹⁵ T.C. “Anayasasının Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma başlıklı 90. maddesine göre; “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

¹⁹⁶ Köktaş, **a.g.e.**, s. 31.

UNİCEF’in 2005 yılında hazırladığı ‘Çocukların Haklarının Temellerini Atmak’ başlıklı raporda, Özel Koruma Anayasalarıyla ilgili değerlendirmesinde şöyle özetlemiştir;

“Özel koruma anayasası, Çocuk Hakları Sözleşme’nde yansıtılan ideal yaklaşıma ulaşmakta yetersiz kalır. Anayasada geçen vurgu, haklardan ziyada koruma üzerinedir. Özel koruma yaklaşımının çocuğun durumuna bakışı anne babanın gözüyledir ve en büyük vurgu çoğu zaman anne baba haklarıdır. Bu anayasaların çoğunda incelenen çocuklarla ilgili konuların yelpazesi, Çocuk Hakları Sözleşme’nde belirlenen standartlara göre son derece sınırlıdır. Kapsam olarak çocuk koruma yaklaşımı ile sınırlı anayasaların büyük çoğunluğunun Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde tanınan çocuk haklarının tamamının korunmasında son derece yetersiz kaldığı söylenebilir¹⁹⁷.”

1. 23.11.2005 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı

Anayasa Mahkemesi Kararı TCK’nın 104. maddesindeki reşit olmayanla cinsel ilişki suçu üzerinedir. Bu maddenin 2. fıkrasında yer alan “*fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikayet koşulu aranmaksızın, ceza iki kat artırılır.*” Hükmünün Anayasa’nın eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesi ile ailenin korunmasını düzenleyen 42. maddesine aykırılığı, TCK’nın yürürlüğe girdiği yıl olan 2005. yılında Akdağ Sulh Ceza Mahkemesi (Esas:2005/103/), Çorlu Sulh Ceza Mahkemesi (Esas: 2005/117) ve Sandıklı Sulh Ceza Mahkemesince (Esas: 2005/140) ileri sürülerek iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine itiraz¹⁹⁸ yoluyla başvurulmuştur.

¹⁹⁷ UNİCEF, “Çocuk Haklarının Temellerini Atmak,” Bkz: www.unicef.org.tr Erişim Tarihi: 01.10.2017.

¹⁹⁸ Anayasa Mahkemelerine başvuran mahkemeler itiraz dilekçelerinde; “itiraz konusu madde ile failin mağdurdan beş yaştan daha büyük olmasının cezayı artırım nedeni kabul edilerek şikayet koşulu aranmayacağına öngörülmesinin, aynı suçu işleyen faillerin mağdur ile aralarındaki yaş farkından ötürü farklı cezalar almalarını düzenleyen kuralın eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığını, Medeni Kanun’un 124. maddesine göre, onyediyi yaşını dolduran erkek ve kadının yasal temsilcilerinin izni ile onaltı yaşını dolduran kişilerin ise hakim kararıyla evlenmelerinin olanaklı kılındığını, onbeş yaşını tamamlamamış olan bir kadınla aralarında beş yaştan fazla fark olan erkeğin rızayla ilişkide bulunmaları, hatta çocuklarının olması halinde, sanığın mağdur şikayet etmese de itiraz konusu hüküm nedeniyle cezalandırılacağını, böylece Medeni Kanun yönünden sakıncası olmayan bir birlikteliğin, Ceza Yasası ile soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olmayan bir suç kabul

Anayasa Mahkemesi kararına göre TCK'nın “Reşit olmayanla cinsel ilişki” başlıklı 104. maddesinin 1. fıkrasında, *cebiri, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin, şikayet üzerine cezalandırılacağı, itiraz konusu 2. fıkra ise failin, mağdurdan beş yaştan daha büyük olması halinde, şikayet konusu aranmaksızın cezanın iki kat artırılacağı belirtilmiştir.*” Buna göre, suçu işleyen kişi mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikayet olmasa da suç re'sen kovuşturularak kamu davası açılacak, suçun ispatlanması halinde de faile, maddenin 1. numaralı fıkrasında yazılı ceza iki kat artırılarak verilecektir¹⁹⁹.

Anayasa Mahkemesi'ne göre onbeş yaşını bitirip onsekiz yaşını doldurmamış çocuğun, rızasıyla cinsel ilişkiye girdiği kişiyle arasında beş yaştan az fark olması halinde eylemin sonuçlarını kavrayacak bir sorumluluk duygusuna eriştiği kabul edilerek, suçun takibi şikayete bağlı tutulmasına karşın, aynı yaştaki çocuğun rızasıyla cinsel ilişkiye girdiği kişiyle arasında beş yaştan fazla fark olması halinde, eylemin sonuçlarını kavrayacak bir sorumluluk duygusuna erişmediği kabul edilerek, suçun takibi şikayete bağlı tutulmamaktadır²⁰⁰.

Anayasa Mahkemesi bu yorumuyla akranlar arasındaki cinsel ilişki ile taraflarından birinin akran olmadığı cinsel ilişki de hiçbir fark görmediğini dolaylı olarak ifade etmiştir. Aslında Anayasa Mahkemesi de eşitlik ilkesinin Ceza Hukukunda yasada soyut cezayı belirlemede aynı suçu işleyen tüm suçluların kimi özellikleri göz ardı edilerek her yönden aynı kurallara bağlı tutulmalarını gerektirmediğini ifade etmiş ve mağduru veya failin durumlarındaki farklılıkların bunlara değişik kurallar uygulanması sonucunu doğurabileceğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi “*bu farklı özelliklerin, kuralla korunmak istenen hukuki yarar bakımından sonuca etkili değilse, bu durumda failerin farklı durumda oldukları kabul edilerek aralarında ayırım yapılması eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur*” diyerek reşit olmayanla cinsel ilişki suçunda korunan hukuksal yarar

edilmesinin, eşin cezaevine girmesine, ailenin parçalanmasına yol açacağını belirterek kuralın, Anayasa'nın 41. maddesine de aykırı olduğunu” ileri sürmüşlerdir..” Bkz: Serap Keskin Kızıroğlu, **İstanbul Barosu Dergisi**, Çocuk Hakları 23 Nisan Özel Yayın, s. 156.

¹⁹⁹ Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 157.

²⁰⁰ Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 157.

bakımından da kabul edilemeyecek bir sonuca ulaşarak söz konusu fıkrayı eşitlik ilkesine aykırı bulmuştur²⁰¹.

Anayasa Mahkemesi, açıklanan nedenlerle TCK'nın 104. maddesinin 2. fıkrasını Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ile 10. maddesindeki eşitlik ilkesinde aykırı bularak oyçokluğuyla iptal etmiş, ailenin korunmasını düzenleyen 41. madde yönünden ayrıca incelemeye gerek görmemiştir²⁰².

Yeni düzenlemede maddenin ilk fıkrasında “altı aydan iki yıla kadar” olan hapis cezası “iki yıldan beş yıla kadar” şeklinde değiştirilerek ceza ağırlaştırılmış, maddenin iptal edilmiş 2. fıkrası yeniden düzenlenmiş ve maddeye 3. fıkra eklenmiştir²⁰³.

2. 12.11.2015 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı

TCK'nın 103. madde kapsamında düzenleme altına alınmış olan “çocukların cinsel istismar suçu” oldukça tartışmalı bir hüküm olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle söz konusu maddeye ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararları ve bu kararlar sonrasında gerçekleştirilen kanun değişikliği yoğun tartışmalara neden olmuştur²⁰⁴.

Çocukların cinsel istismarı, TCK kapsamında cinsel saldırı suçunun bir ağırlaştırıcı sebebi olarak görülmeyerek bağımsız bir suç tipi olarak öngörülmüş olup TCK'nın 103. maddesinde düzenleme altına alınmıştır²⁰⁵. Bu madde kapsamında söz

²⁰¹ Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 157.

²⁰² 2005 tarih ve 2005/103 sayılı **R.G** Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi:28.11.2017.

²⁰³ TCK md. 104: “1- Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

2- (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

3- “(Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.”

²⁰⁴ Fulya Eroğlu Erman, **İstanbul Barosu Dergisi**, Çocuk Hakları 23 Nisan Özel Yayını, s. 99.

²⁰⁵ Konuya ilişkin AYM kararları ve kanun değişiklikleri TCK'nın 103. maddesinin 1 ve 2. Fıkraları bakımından söz konusu olduğundan çalışma bu iki fıkra ile sınırlı tutulmuştur. Buna göre; TCK md. 103/1-2:

“1- (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın

konusu suç düzenlenirken mağdura ilişkin belli yaş aralıklarının esas alındığı görülmektedir.

Bu yaş aralıklarını 0-12, 12-15 ve 15-18 şeklinde gruplandırmak mümkündür. 15-18 yaş aralığındaki çocuklar bakımından bu suç yalnızca cebir, tehdit, hile ve iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar ile işlenebilmektedir. Bu yaş grubu bakımından cinsel ilişki boyutuna varmayan davranışlarda rıza geçerli kabul edilmektedir. Cinsel ilişkide ise çocuğun iradesi etkilenmemişse, TCK'nın 104. maddesinde düzenlenen “*reşit olmayanla cinsel ilişki suçu*” oluşacaktır²⁰⁶.

0-12 ve 12-15 yaş arasındaki çocuklar bakımından ise, bu suçun oluşabilmesi için cebir, tehdit vb. bir nedene dayalı olarak fiilin işlenmesi şart koşulmamış olup, söz konusu suçun her türlü davranışlarla işlenebileceği kabul edilmiştir. Bu bakımdan gerek 0-12 yaş grubundaki gerekse 12-15 yaş grubundaki çocuklar açısından, çocuğun iradesi asla kabul edilmemektedir. Bu iki yaş grubu arasındaki tek fark ise, cezanın alt sınırına ilişkindir ve 0-12 yaş arası çocuklara karşı suçun işlenmesi halinde suçun alt sınırı yükselmektedir²⁰⁷.

Yürürlükte bulunan düzenleme ile yapılan değişiklik öncesinde benimsenmiş olan düzenleme arasındaki fark, 0-12 yaş grubuna giren çocuklara karşı suçun işlenmesi durumunda verilecek olan cezaya yöneliktir. Gerçekleştirilen tek

sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılr.

2- (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.” Bkz: www.mevzuat.com Erişim Tarihi: 11.12.2017.

²⁰⁶ İsmail Malkoç, **Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar** (1. bs.), Malkoç Kitapevi, Ankara, 2009, s. 157.

²⁰⁷ Malkoç, **a.g.e.**, s. 147.

değişiklik, 0-12 yaş grubundaki bu çocukların bu suçun mağduru olması halinde, faile verilecek cezanın alt sınırının yükseltilmiş olmasıdır²⁰⁸.

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun, TCK'nın 103. maddesindeki çocukların cinsel istismar suçunda da değişiklik yapmıştır. Yapılan değişiklikle maddenin 1. fıkrasında “üç yıldan sekiz yıla kadar” olan hapis cezası ağırlaştırılarak “sekiz yıldan onbeş yıla kadar” olmuş; sarkıntılık fiili maddeye eklenerek “üç yıldan sekiz yıla kadar” hapis bu fiil için öngörülmüştür. Sarkıntılık fiilinin faili çocuk olduğunda şikayete tabi tutulmuştur²⁰⁹.

2. fıkra da cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, “sekiz yıldan onbeş yıla kadar” olan hapis cezası “onaltı yıldan aşağı olmamak üzere” hapis cezası şeklinde değiştirilmiştir.

6. fıkra da suçun sonucunda mağdurun beden ve ruh sağlığının bozulması halinde, ceza ağırlaştırılarak, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasını öngören düzenleme maddeden çıkarılmıştır²¹⁰.

²⁰⁸ Eroğlu Erman, **a.g.e.**, s. 101.

²⁰⁹ Eroğlu Erman, **a.g.e.**, s. 102.

²¹⁰ Değişiklikten sonraki madde şöyledir: “Çocukların Cinsel İstismar Suçu, (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) 1. Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

2. (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

3. Suçun; a) Birden fazla kişi tarafından birlikte, b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un TCK'nın 103. maddesinde yaptığı bu değişiklikten sonra, Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi değiştirilen 3. maddenin 2. fıkrasının Anayasa'nın hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2. maddesi ile eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddesine aykırılığı savıyla itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin bakmakta olduğu onsekiz yaşından küçük sanık hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan açılan ceza davasında uygulanacak norm niteliğiyle TCK'nın 6545 sayılı Kanun ile değişik 103. maddesinin 2. fıkrasındaki "*Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.*" Düzenlemesinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüştür²¹¹.

AYM, 12.11.2015 tarihli kararı ile TCK'nın 103/2. maddesinde yer alan "*Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.*" düzenlemeyi iptal etmiştir²¹². Bu kararın 11.12.2015 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmasından bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verildiği için Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı, 11.12.2016'da yürürlüğe girmiştir²¹³.

Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin bakmakta olduğu davada da suç tarihinde erkek çocuk 18 yaşını bitirmemiş (17 yaşında), kız çocuk ise 15 yaşını bitirmemiştir. (14 yaşında). Bu iki genç birbirlerinin rızasıyla cinsel ilişki yaşamışlardır. Bu durumda 17 yaşındaki erkek çocuğa TCK'nın 103/2 maddesi uygulamak suretiyle verilecek en az onaltı yıl hapis cezası, erkek çocuk 17 yaşında olduğundan TCK'nın yaş küçüklüğünde indirimi düzenleyen 31/3 maddesindeki oranla indirildiğinde

4. Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

5. Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

6. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur." Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 19.11.2017.

²¹¹ Keskin Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 163.

²¹² AYM kararı, E.2015/26 K.2015/100 Bkz: 11.12.2015. tarih ve 29559 sayılı **RG**. www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi: 12.11.2017.

²¹³ Eroğlu Erman, **a.g.e.**, s. 102.

sonuç olarak bu çocuğa verilecek ceza on yıldan az olamayacaktır. Bu durum, 17 yaşındaki erkek çocuğun, ergenlikten gençliğe, gençlikten yetişkinliğe geçtiği yılların hapiste geçebilmesi anlamını taşımaktadır²¹⁴.

Kanun koyucunun, failin yaşını, biyolojik ve psikolojik gerçekleri gözetmeksizin, fail, mağdur arasındaki yaş farkının azlığını öngören bir yasal düzenleme yapmaması, Sivas 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin önündeki davada olduğu gibi aşırı ve ölçüsüz sonuçlara yol açabilmektedir.

Temel yetişkinlerin çocukları cinsel istismardan önlemek olan ağır bir ceza yaptırımını, suça sürüklenen çocuğun biyolojik, psikolojik özelliklerini ve fiili kendine özgü niteliğini gözetmeden, her yaştan failler bakımından aynı düzenlemelere tabi tutan kural hukuk devleti ilkesinin gereği olan ölçülülük ilkesine aykırıdır; bu gerekçeyle iptal edilmelidir²¹⁵.

3. 26.05.2016 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı

AYM 26.05.2016 tarihli (2015/108 E., 2016/46 K. sayılı) kararı ile TCK'nın 103 maddesinin 1 fıkrasının (a) bendinde yer alan "...” tamamlanmamış...” sözcüğü yönünden “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis ceza ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.” hükmünü iptal etmiştir. Mahkeme bu kararın Resmi Gazete’de yayım tarihinden 6 ay sonra yürürlüğe girmesine hükmetmiştir²¹⁶. İptal kararı 13.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bafra Ağır Ceza Mahkemesi önündeki davada uygulanacak norm olması dolayısıyla söz konusu düzenlemenin Anayasa’ya aykırılığı itirazında bulunmuştur. Görülmekte olan davada mağdur onbeş yaşını tamamlamamış bir çocuk olup, onbeş yaşını tamamlamış olmakla birlikte fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan bir çocuk davada mağdur olarak bulunmadığından Anayasa’ya

²¹⁴ Keskin Kızıroğlu, a.g.e., s. 166.

²¹⁵ Keskin Kızıroğlu, a.g.e., s. 166.

²¹⁶ Erşan Şen, “Anayasa Mahkemesi’nin TCK md. 103/2. İptali,” Bkz: <http://www.haber7.com> Erişim Tarihi: 18.11.2017.

aykırılık incelemesi yalnızca onbeş yaşını tamamlamamış çocuk yönünden yapılmak durumunda kalınmıştır²¹⁷.

Bafra Ağır Ceza Mahkemesi itiraz gerekçesinde; “İptali istenen kuralın yaş gruplarında olan tüm mağdurlara yönelik eylemler arasında ceza yaptırım bakımından herhangi bir ayırım yapmadığı, dört yaşındaki bir mağdura yönelik cinsel istismar suçu ile ondört yaşındaki mağdura yönelik cinsel istismar suçunun kademeli bir ceza anlayışı içermeyerek aynı olduğu, oniki ila onbeş yaş arasında olup da kendisine yönelik eylemin anlam ve mahiyetini algılama yeteneği olan mağdurun rızasına hukuki sonuç tanımadığı, bu mağdurların rızasıyla yaşadığı cinsel eylemlerinin cezasını çok yüksek olduğu, suçun en nitelikli hali için en düşük yaşın onbeş yaş şeklinde belirlenmesinin suç ve cezada korunmak istenen hukuksal yarar ile yaptırım arasındaki orantıyı bozduğunu ileri sürmüştür²¹⁸.” Bafra Ağır Ceza Mahkemesi, failin yaşına bakmaksızın 12 yaşını tamamlamış bir küçüğün cinsel ilişkiye rızanın hukuken tanınması gerektiği görüşünde olmuştur.

Anayasa Mahkemesi “çocukların kendilerini korumalarındaki zorluk ve faillerin bu suçları büyük engellerle karşılaşmadan işleyebilmelerindeki kolaylık, cinsel istismarın yetişkinlere nazaran daha kolay işlenmesine neden olmakta ve bu suçlar çocukların psikolojileri ile fizyolojilerindeki yetişkinlere göre daha ağır etkiler bırakabilmektedir.” tespitinde bulunmuştur²¹⁹.

Anayasa Mahkemesi’ne göre, “çocuğun cinsel yönden istismar edilmesinin ağır bir yaptırıma bağlanmasının çocuğun etkin bir şekilde korunması amacını gerçekleştirmeye yönelik olduğuna kuşku yoktur.” Anayasa Mahkemesi’nin 2015 tarihli iptal kararının gerekçelerinin bu madde bakımından da geçerli olduğu değerlendirilerek oy çokluğuyla iptal kararı verilmiştir²²⁰.

Anayasa Mahkemesi, cinsel istismar suçunun sarkıntılık düzeyinde kalması halinde suçu işleyen kişinin de çocuk olması durumunda soruşturma ve kovuşturma

²¹⁷ Keskin Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 168.

²¹⁸ Keskin Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 168-168.

²¹⁹ Erşan Şen, “Anayasa Mahkemesi’nin TCK md. 103/2. İptali,” Bkz: <http://www.haber7.com> Erişim Tarihi: 18.11.2017.

²²⁰ Keskin Kızıroğlu, **a.g.e.**, s. 169.

yapılmasının mağdurun, velisinin veya vasisinin şikayete bağlı tutulmasını oybirliği ile Anayasa'ya aykırı bulmamıştır²²¹.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, bu durumda kanun koyucunun hem failin yaşını hem de eylemin hafifliğini dikkate alarak; fiilin yol açması muhtemel zararları da göz önünde bulundurarak düzenlediği kural, amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurmuş ve düzenlemenin amacına da uymaya elverişli ve orantılıdır²²².

Anayasa Mahkemesi, cinsel istismar suçunun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılmasını oybirliği ile Anayasa'ya aykırı bulmamıştır²²³.

Anayasa Mahkemesi'ne göre; bu durumda mağdurun çaresizliği, savunmasızlığı ve mukavemetinin kolayca kırılabilmesi nedeniyle suçun daha kolay işlenebileceği de dikkate alınarak daha ağır ceza ile karşılanması suç ve ceza arasındaki orantılılığa uygundur²²⁴.

Madde 103/1. (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) “Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Yeniden düzenlenen cümleler:24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.). Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır²²⁵.”

Görüldüğü üzere kanun koyucu yeniden düzenlediğini ifade ettiği TCK'nın 103. maddesinin 1. fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerini önceki gibi

²²¹ Anayasa Mahkemesi, “Çocukların Cinsel İstismarına İlişkin Kararların Basın Duyurusu,” Basın Duyurusu No: GK 10/15 Bkz: <http://www.anayasa.gov.tr> Erişim Tarihi: 22.10.2017.

²²² Keskin Kızıroğlu, a.g.e., s. 170.

²²³ Canan Arın, “Anaya Mahkemesi Kararları ve Çocukların Cinsel İstismarı,” Bkz: <http://cananarin.com> Erişim Tarihi:28.10.2017.

²²⁴ Keskin Kızıroğlu, a.g.e., s. 170.

²²⁵ TCK md. 103/1 Bkz: www.mevzuat.com Erişim Tarihi: 18.11.2017.

düzenlediğinden değişiklik yoktur²²⁶. Anayasa Mahkemesi “a” bendindeki on beş yaşını “tamamlamamış...” çocuklar yönünden iptal edilmiş olmasına karşın, kanun koyucu Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararını hiçe sayarak bu hususu da aynen yeniden düzenlemiştir.

Tek değişiklik 1. fıkraya eklenen *“mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz.”* şeklindeki ek cümledir.

24.11.2016 tarih ve 6713 sayılı Kanun, TCK’nın 103. maddesinin 1. fıkrasını yukarıdaki gibi düzenledikten sonra aynı fıkra;

Cinsel istismar deyiminden;

a) *“On beş yaşını tamamlamamış”*

Bu sözcük ve bu sözcük bakımından fıkranın birinci ve ikinci cümleleri 2016 tarihli Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmiş ve iptal kararı 13.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

b) *“Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.”*

1. *“Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.”*

Bu fıkra da aynen Anayasa Mahkemesi’nin 2015 yılında iptal ettiği cümlenin aynısıdır. Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçeleri aynen gerçekliğini sürdürmektedir. Fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir²²⁷.

“Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.”

²²⁶ Keskin Kızıroğlu, a.g.e., s. 172.

²²⁷ Erşan Şen, “Anayasa Mahkemesi’nin TCK md. 103/2 md. İptali,” Bkz: <http://www.haber7.com> Erişim Tarihi: 18.11.2017.

Kiziroğlu'na göre; eklenen bu cümle, her ne kadar Bafra Ağır Ceza Mahkemesi'nin önerdiği gibi on iki yaşını tamamlamamış çocukların rızalarının geçerlilik taşıdığı endişesi yaratmışsa da, böyle bir sonuç çıkartılamaz. TCK'nın 103. maddesi açısından cinsel özgürlük yaşı halen on beş yaştır, on beş yaşını tamamlamamış çocuğun rızası suçun oluşumu açısından fail kaç yaşında olursa olsun araştırılmamaya devam etmektedir, çocuğun on iki yaşından küçük olması cezada artırım nedenidir²²⁸.

B. Türk Ceza Kanunu Kapsamında Çocuk Cinsel İstismar Suçu

1. Genel Açıklamalar

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK ile 1926 tarihli TCK'nın cinsel suçlar konusundaki düzenlemeleri genel olarak karşılaştırıldığında, bunların birbirinden radikal şekilde farklılık taşıdığı, hatta yeni TCK'nın en önemli reformunun cinsel suçlar alanında olduğu da söylenebilir²²⁹.

Çocukların cinsel istismar suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde, 102. maddedeki cinsel saldırı fiillerinin çocuklar için yeniden düzenlenmiş halidir. TCK'nın 103. maddesine göre;

“Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, valisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden²³⁰; (f. 1)”

²²⁸ Keskin Kiziroğlu, **a.g.e.**, s. 174.

²²⁹ Selman Dursun, “Türk Ceza Hukuku'nda Cinsel Suçlara Genel Bakış,” S.24. 2014, s. 58. Bkz: <http://hukuk.istanbul.edu.tr> Erişim Tarihi: 21.10.2017.

²³⁰ Bu maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan ‘...tamamlanmamış...’ sözcüğü yönünden (1) numaralı fıkranın birinci ve ikinci cümleleri Anayasa Mahkemesi'nin 26/5/2016 tarihli ve E.: 2015/108, K.: 2016/46 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 13/7/2016 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

“On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, (a)

Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır. (b)

Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun, on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz. (f. 2)

3- Suçun;

Birden fazla kişi tarafından birlikte, (a)

İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, (b)

Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi bulunan kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, (c)

Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, (a)

Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, (b)

İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

Cinsel istismar için başvurulun cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. (f. 5)

Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölmesi halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur²³¹. (f. 6)”

Türk Ceza Kanunu’nda çocuklara karşı işlenen cinsel fiiller çocukların cinsel istismarı suçu olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu yetişkinler için cinsel saldırı ifadesini kullanırken, çocuklar için cinsel istismar deyimini kullanmıştır. Fail, mağdur çocuk üzerinde bilgi, görgü, yaş, konum itibarıyla sahip olduğu otoriteyi kullanarak da bu fiili işleyebilmekte diğer bir ifadeyle mağdur çocuğu istismar etmektedir²³². Bu yüzden çocuklara karşı işlenen cinsel davranışlar istismarı oluşturur.

Kural olarak, onsekiz yaşını tamamlamamış olan kişilere cinsel yaşamları üzerinde tam tasarruf yetkisi tanınmamıştır. Bu nedenle çocuk tarafından cinsel davranış için verilen bir rızaya da değer atfedilmemektedir²³³.

Yetişkinler açısından TCK 26/2 kapsamında hukuka uygunluk nedeni sayılan rıza kavramı on sekiz yaşından küçükler için ikili bir ayrıma tabi tutularak incelenmektedir²³⁴. Bu durumda on beş yaşından küçüklerin rızaları hiçbir şekilde hukuki sonuç doğurmamakta iken, on beş yaşını tamamlamış olan çocukların rızalarının geçerliliği mağdur çocuğun fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine göre değişmektedir.

2. Suçun Hukuki Konusu

Çocukların cinsel istismarı suçu ile korunmakta olan hukuki değer cinsel istismara uğramış olan mağdur çocuğun yararı, cinsel özgürlüğü, beden ve ruh bütünlüğüdür²³⁵. Mağdur çocuk cinsel istismardan, dış çevreden ve her türlü cinsel

²³¹ TCK md. 103 “Çocukların Cinsel İstismarı” Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 05.10.2017.

²³² Doğan Soyaslan, **Ceza 2Hukuku Özel Hükümler** (6. bs.), Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 182.

²³³ Soyaslan, **a.g.e.**, s.181.

²³⁴ TCK. md. 26/2 gereği; “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden ötürü kimseye ceza verilemez.”

²³⁵ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 14.

eylemin muhatabı olmaktan korunduğu gibi, rızası kabul edilmeyerek kendisinden de korunmaktadır²³⁶.

Çocuk cinsel istismarının mağduru veya maddi konusu cinsiyete bakılmaksızın çocuktur. Çocuk, Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinin b fıkrasına göre, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır²³⁷.

3. Mağdur

Mağdur kelime anlamı olarak haksızlığa uğramış kimse veya kıygın anlamına gelmektedir²³⁸. Hukuksal anlamda mağdur ise; *“Ceza hukukunda suçu meydana getiren fiiller vasıtasıyla varlık ya da menfaatleri doğrudan saldırıya uğrayan kişi ve kişiler olarak tanımlanmaktadır²³⁹.”*

Cinsel istismar suçunun mağduru cinsiyetine bakılmaksızın çocuktur. TCK'nın 6. maddesinde çocuk tanımlanmıştır. Buna göre; *“Çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi, anlaşılır²⁴⁰. (b)”*

Kanun maddesinden de anlaşılacağı gibi kanun, çocuğu 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamış ve çocuk cinsel istismarı mağduru kişileri de 18 yaşını doldurmamış kişi olarak görmektedir.

Suçun cinsel istismar mı ya da cinsel saldırı mı olduğunun belirlenmesi açısından mağdurun yaşının belirlenmesi önemlidir. Nüfus kayıtları veya başka nedenlerden dolayı mağdurun gerçek yaşı nüfus kaydına yansıtılmamış olabilir. Bu nedenle yaş kayıtlarına itiraz edilerek, radyoloji uzmanının da tespit sırasında orada bulunduğu, fiziki ve radyolojik muayene istenmektedir²⁴¹.

²³⁶ Handan Yokuş Sevrük, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı ve Reşit Olmayanlarla Cinsel İlişki Suçları,” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.7, 2005, s.243.

²³⁷ TCK. “Tanımlar” başlıklı 6. maddesi. Bkz: www.mevzuat.gov.tr

²³⁸ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, Bkz: <http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 12.12.2017.

²³⁹ Aslı Aydın, “Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı ve Viktimolojisi,” Bkz: <http://www.umut.org.tr> Erişim Tarihi: 12.12.2017.

²⁴⁰ TCK. “Tanımlar” başlıklı 6. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

²⁴¹ Malkoç, **a.g.e.**, s. 164.

TCK'nın 103. maddesinde yaş gruplarında bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre;

“Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz, (1. md)”

“On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, (a)”

“Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır²⁴². (b)”

Kanun maddesinden de anlaşılacağı gibi, suç tipi bakımından kanun koyucu mağdurun yaşını esas alarak üçlü bir ayrıma gitmiştir. Buna göre, mağdur çocuk 15 yaşını tamamlamış veya tamamlamakla beraber fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemişse, bu çocuğa karşı gerçekleştirilen her türlü davranış istismar sayılacaktır. Fakat çocuk 15 yaşını tamamlamış ise, cinsel davranışların istismar olarak nitelendirilebilmesi için cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerekecektir. Kanun koyucu 15 yaşın altındaki çocukların rızaen hareket edebileceklerini kabul etmemiş, rızalarını yok saymıştır. 15 yaşını tamamlamış ve algılama yetenekleri gelişmiş çocukların ise, rızalarını kısmen kabul etmiştir²⁴³.

Diğer bir konu ise, evlenmeyle veya mahkeme kararı ile ergin kılınmış çocukların cinsel istismar mı, cinsel saldırı suçuna mı konu oldukları sorunudur.

Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu TCK'nın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

²⁴²TCK. “Çocukların Cinsel İstismarı” başlıklı 103/a,b maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr>
Erişim Tarihi: 18.10.2017.

²⁴³ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 245.

“Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur²⁴⁴. (f. 1)”

“Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (1)”

“Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur²⁴⁵. (2)”

Kanun maddesinden anlaşılabacağı gibi reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun mağduru onbeş yaşını bitirmiş evlenme veya mahkeme kararı ile reşit olmamış kişidir. Cinsel istismar suçunda için herhangi bir cinsel davranış suç sayılmaktayken burada sadece cinsel ilişkide bulunmak suç sayılmaktadır. Cinsel istismar suçunun aksine reşit olmayanla cinsel ilişki suçu şikayete tabidir.

Evlilik ile ya da mahkeme kararı ile ergin kılınma durumu eş olmayan fail haricinde cinsel istismar suçu için önem teşkil etmezken, reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu engellemektedir. Medeni Kanuna göre, olağan evlenme yaşı 17’dir. Medeni Kanunu’nun “Evlenme Ehliyeti ve Engelleri,” başlıklı 124. maddesine göre;

“Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.”

“Ancak, hakim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verilebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir²⁴⁶.”

²⁴⁴ 18/6/2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun’un 60. maddesiyle bu fıkarda yer alan “altı aydan iki” ibaresi “iki yıldan beş” şeklinde değiştirilmiştir.

²⁴⁵ TCK’nın “Reşit Olmayanla Cinsel İlişki” başlıklı 104/1,2,3. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 19.10.2017.

²⁴⁶ Türk Medeni Kanunu, “Ehliyetin Koşulları” başlıklı, md. 124. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 19.10.2017.

Ayrıca Medeni Kanunu'nun 11. maddesine göre, "*Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Evlenme kişiyi ergin kılar.*" Ayrıca TMK'nın 12. maddesine göre, başka bir sebeple de mahkeme kararıyla çocuk ergin kılınmış olabilir²⁴⁷. Bu kişilerin 18 yaşını doldurmadan veya mahkeme kararıyla ergin kılınmaları sebebiyle cinsel istismar yoksa cinsel saldırı suçunun mu mağduru sayılacakları konusu bir karışıklığa sebep olmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3/1-a maddesine göre çocuk, "*daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi*" olarak tanımlanmaktadır. TCK'nın çocuk için yaptığı tanımda ise, cinsel saldırı ve cinsel istismar suçlarında erginlik veya ergin kılınmadan bahsedilmemesi nedeniyle, mağdur 18 yaşından küçük olduğu için cinsel istismar suçu oluşacaktır²⁴⁸.

Tezcan, Erdem, Önok'a göre, çocuğun ergin kılınmış olması cinsel istismar suçunun oluşması açısından önem taşımamaktadır. Fakat 18 yaşından küçük evlenen eşler arasında cinsel istismar suçuyla ilgili bir düzenleme olmadığından dolayı eşlerin her türlü cinsel davranışı cinsel istismar suçunu oluşturacaktır²⁴⁹.

Cinsel saldırı suçlarında eşin şikayetine göre kovuşturma yapılırken, cinsel istismar suçunda re'sen yapılmaktadır. Malkoç da bu görüşü savunmakta, fakat Kanun'da bu konuyla ilgili boşluk olduğunu, çocuk eşler arasındaki suçun cinsel saldırı kapsamında düşünülmüş olarak düzenleme yapılmamış olabileceğini belirtmiştir²⁵⁰.

ÇKK'nın ilgili maddesinde çocuk ergin kılınmış olsa bile çocuk sayılacağına dair hüküm vardır²⁵¹. Dolayısıyla, ÇKK'nın ilgili maddesinde belirtildiği gibi çocuk ergin kılınsa bile yaşı ve algılama yeteneği dikkate alındığında, aksini savunmak kanuna ve çocuk haklarına aykırılık oluşturacaktır.

²⁴⁷ Türk Medeni Kanunu'nun "Kişilik" başlıklı 12. maddesine göre; "*Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemeye ergin kılınabilir.*"

²⁴⁸ Remzi Gündüz, Veyssel Gültaş, **Cinsel Suçlar** (3. bs.), Bilge Yayınevi, Ankara, 2008, s.53.

²⁴⁹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku** (15. bs.), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 327-328.

²⁵⁰ Malkoç, **a.g.e.**, s. 166-167.

²⁵¹ ÇKK'nın "Tanımlar" başlıklı 3/a maddesi; "*Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir.*"

4. Fail

Çocuğu cinsel amaçla istismar eden kişi, bu suçun faildir²⁵². Fail, erkek veya kadın olabilir. TCK'nın 103. maddesinde failin yaşı konusunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Fail 18 yaşından büyük veya küçük olabilir. Fakat TCK'nın 31. maddesinde dikkate alındığında;

“Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. (f. 1)”

“Fili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz. (f. 2)”

“Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaları üçte biri indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz²⁵³. (f. 3)”

12 yaşından küçük çocuklara ceza sorumluluğu öngörülmemiştir. Suç işlemesi durumunda tedbir kararları uygulanabileceğini kanun maddesi belirtmiştir. 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamış çocukların suç işlemesi durumunda kanun

²⁵² Necati Meran, **Kişilere Karşı Suçlar** (2. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 345.

²⁵³ TCK'nın “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” başlıklı, 31/1,2,3. md. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 19.10.2017.

koyucu fail olan çocukta işlemiş olduğu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirebilme yeteneği aramaktadır. Aksi takdirde, bu yaş grubu çocuklar için cezalarda indirimle giderek ceza hükmolunmasını öngörmektedir.

15 yaşını bitirmiş ancak 18 yaşını bitirmemiş çocuklar için ise, suç işlemesi durumunda verilecek cezada indirim uygulanmasına gidilmiştir.

Suçun faili için herhangi bir özellik aranmamasıyla birlikte, suçu bazı kişilerin işlemesi, kanunda nitelikli hal sayılmıştır. Buna göre TCK'nın çocukların cinsel istismarı başlıklı 103. maddesinde suçun;

“Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,(3/c)

Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, (d)

Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, (e)

işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır²⁵⁴.”

Kanun maddelerinden de anlaşılacağı gibi, fail bakımından yaş, cinsiyet ve sıfat gibi ayrımlar yapılmaksızın, suçun herkes tarafından işlenebileceği söylenmiştir. Fakat bazı kişilerin suçu işlemesi durumunda cezada artırım uygulanacaktır.

5. Suçun Unsurları

a. Maddi Unsur

5237 sayılı TCK'nın 103. maddesinin 1. fıkrasında yer alan suçta yaptırım altına alınan fiil; “*çocuğun cinsel davranışlarla istismar*” edilmesidir.

²⁵⁴TCK'nın “Çocukların Cinsel İstismarı” başlıklı 103/3.c,d,e. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 29.10.2017.

Cinsel davranış ile mağdurun vücudu üzerinde gerçekleştirilen, cinsel davranışların ve cinsel arzuların fiili olarak açıklanması, cinsel istismar yönünden gerçekleştirilen filler kastedilmektedir²⁵⁵. Bu filler çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilmektedir. Mağdurun cinsel organına dokunulması, cinsel organlarının sürütülmesi, kucağa oturtulması veya mağdurun kucağına oturma vb. davranışlar bu kapsamda değerlendirilmektedir²⁵⁶. Eylemin objektif olarak cinsel içerikli olup olmadığı her bir somut olay için ayrı ayrı değerlendirilmelidir²⁵⁷. Örneğin; bir çocuğu öpmek veya sarılmak cinsel bir eylem olabileceği gibi arkadaşça bir hareket de olabilmektedir.

Kanun, 15 yaşını doldurmamış veya doldurduğu halde algılama yeteneği gelişmemiş çocuklar grubunda suçun maddi unsuru bakımından “her türlü cinsel davranış” ifadesi kullanmış; 15 yaşını doldurmuş ve algılama yeteneği gelişmiş çocuklar için ise “cinsel davranışlar” şeklinde çoğul bir anlatımı seçmiştir. Kanun’un lafzından hareket edildiğinde, Kanun’un a bendindeki çocuklar için tek, ikinci b bendindeki çocuklar için ise, birden fazla cinsel davranışın suç sayılacağı bakımından iki yaş grubu arasında suçu oluşturan hareket yönünden bir ayırım yapıldığı şeklinde ulaşılan sonuç; çocukları cinsel istismardan korumak isteyen kanun koyucunun amacına ters düşmektedir²⁵⁸.

TCK’nın “Cinsel Saldırı Suçu” başlıklı 102. maddesinde cinsel davranışların vücut dokunulmazlığını ihlal edecek şekilde olması aranırken, 103. maddede sadece çocuklara yönelik cinsel davranışların suç teşkil etmesi, ayrıca 102. maddedeki vücut dokunulmazlığını ihlalden söz edilmemesi, cinsel taciz niteliğindeki davranışların cinsel istismar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorununu gündeme getirmiştir²⁵⁹.

²⁵⁵ Meran, **a.g.e.**, s. 349.

²⁵⁶ Meran, **a.g.e.**, s. 350.

²⁵⁷ Meran, **a.g.e.**, s. 350-351.

²⁵⁸ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s. 361.

²⁵⁹ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 165.

5237 sayılı TCK'nın 102. maddesinde;

“Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. (1)”

Buna göre, cinsel saldırı suçunun sarkıntılık noktasında kalması hali, daha az cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde sarkıntılıktan “ani hareketlerle yapılan cinsel davranışların” anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

2014 tarihli 6545 sayılı Kanunu'nun 58 ve 59. maddeleri ile değiştirilen TCK'nın 102 ve 103. maddelerine sarkıntılık adlı yeni bir kavram eklenmiştir. Esasında bu kavram, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nın 421. maddesinde, *“Kadınlara ve erkeklere söz atanlar üç aydan bir seneye ve sarkıntılık edenler altı aydan iki seneye kadar hapsolunur²⁶⁰.”* şeklinde düzenlenmişti.

765 sayılı Kanun'daki bu düzenlemenin karşılığını, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda cinsel taciz suçunun düzenlendiği 105. madde doldurmaktadır. Cinsel taciz kelime anlamı olarak; *Ahlaksızca, ulu orta veya gizlice söz ve davranışlarla karşı cinse eziyet etme, tedirginlik ve sıkıntı vermektir²⁶¹.*

Buna göre, TCK'nın “Cinsel Taciz” başlıklı 105. maddesi;

“Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi halinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur²⁶². (1)

²⁶⁰ 765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 421. Bkz: <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

²⁶¹ TDK **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 15.10.2017.

²⁶² 18/6/2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 61. maddesiyle bu fıkra da yer alan “hükmolunur” ibaresi”, “fiilin çocuğa karşı işlenmesi halinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Suçun;

Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, (a)

Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, (b)

Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, (c)

Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, (d)

Teşhir suretiyle, (e)

işlenmesi halinde yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz²⁶³. ”

Cinsel tacizi oluşturan hareket, cinsel amaçla olarak yapılmalıdır. Madde’nin gerekçesine göre, bu hareketler kişinin vücut dokunulmazlığının ihlali niteliğini taşımamalıdır. Cinsel tacizin kelime anlamı, cinsel yönden ahlak temizliğine aykırılık ve mağduru rahatsız etmektir.

Dolayısıyla yapılan hareketler cinsel yönden ahlak temizliğine aykırı olmalı ve mağduru rahatsız etmelidir. Madde gerekçesinde, cinsel taciz sayılacak davranışların ahlak temizliğine aykırı olmasının aranması, öğretide eleştirilmiştir. Tezcan, Erdem ve Önok, cinsel tacizin tanımının değişken ve belirsiz bir kavram olan ahlak temizliğine bağlanmasının tartışmaya açık bir durum yarattığını belirtmişlerdir²⁶⁴.

Bir kişi ya da kişilere yönelik olarak cinsel amaçlı yapılan hareket ani ve tek bir davranışla, sözle veya kişiyi rahatsız edecek şekilde tekrarlayan davranış veya sözlerle gerçekleşebilir. “Vücut dokunulmazlığını ihlal niteliği taşımayan ve

²⁶³ TCK’nın “Cinsel Taciz” başlıklı md. 105. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

²⁶⁴ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 310.

*mağdurda rahatsızlık yaratan her türlü cinsel davranış taciz olarak değerlendirilmelidir*²⁶⁵.”

Cinsel taciz suçunun düzenlendiği madde metninden ve gerekçesinden çok ayrıntılı bir tanıma ulaşmak mümkün değildir. Böylece, cinsel tacizin kapsamının Yargıtay kararları ile belirlenmesi gerekmiştir. Ceza Genel Kurulu çeşitli tarihlerde verdiği kararlarında cinsel tacizi *“belirli bir kimseye karşı işlenen ve kişinin edep ve iffetine dokunan ani ve hareketler yönünden kesiklik gösteren edepsizce davranışlar”* olarak tanımlamıştır²⁶⁶.

Cinsel taciz sayılabilecek hareketlerin mağduru hedef almış olması yeterlidir, mağdura herhangi bir baskı ya da zulüm yapılmış olması aranmaz. Örneğin, failin şehvet duygusuyla mağdura şarkı, türkü vs. söylemesi cinsel tacizdir. Bu sözlerin özel bir anlam taşıması ya da anlamlı olup olmaması önemli değildir²⁶⁷.

Cinsel taciz sayılabilecek hareketlerin mağdurun vücuduna temas etmemesi gerekir²⁶⁸. Aksi durumda mağdurun yaşı 18 yaşından küçük olması durumunda cinsel istismar suçu gerçekleşmiş olacaktır.

Bazı yazarlar, mağdurun cinsel özgürlüğünü kısıtlamayan hareketlerle gerçekleştirilen saldırılarda, sırf bedensel temas olmasından dolayı cinsel taciz sayılmayarak daha ağır bir ceza verilmesini doğru bulmamaktadırlar²⁶⁹. Kanaatimce; mağdurun saçını okşamak, yanağına dokunmak vb. gibi hareketlerle de kişinin cinsel özgürlüğünün kısıtlamıştır. Bu tür davranışlar her ne kadar basit gibi görünse de kişide oluşan etkileri basit olmayabilir.

Yargıtay kararları incelendiğinde, hareket nasıl olursa olsun vücut teması olma durumu söz konusu olduğunda cinsel saldırı ya da cinsel istismar suçunun varlığının düşünüldüğü görülmüştür. 5. Ceza Dairesinin, 13513/780 sayılı ve 08.02.2007 tarihli kararında 12 yaşındaki mağdurun bacağına ellenmesi, 13885/328

²⁶⁵ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 311.

²⁶⁶ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 181.

²⁶⁷ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 37.

²⁶⁸ Meran, **a.g.e.**, s. 387.

²⁶⁹ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 373.

sayılı ve 29.01.2007 tarihli kararında 15 yaşındaki mağdurunun kalçasının ellenmesi, TCK'nın 103/1. maddesindeki basit cinsel istismar suçunu oluşturabilecektir²⁷⁰.

b. Manevi Unsur

Suçun manevi unsurunda kast ve taksir yer almaktadır. Çocukların cinsel istismarı suçu doğrudan kastla işlenebileceği gibi, olası kastla da işlenebilir. TCK'nın 21. maddesine göre;

“Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. (1)

Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleştirebileceğini öngörmesine rağmen, fiil işlemesi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir²⁷¹. (2)”

Kast, failin suçu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesidir. Kişi kanunda yer alan unsurları bilmesi veya öngörmesine rağmen fiili gerçekleştirmişse, olası kastan bahsedilebilir. Örneğin, fail kalabalık bir yerde bir kimseye sürünmeye çalışırken bir başkasının da vücuduna dokunabileceğini öngörerek hareketi gerçekleştirmişse, olası kasttan söz edilebilir²⁷².

Çocukların cinsel istismarı suçunun taksirle işlenebileceğine ilişkin Kanun'da bir düzenleme bulunmadığından dolayı bu suç, ancak kasten işlenebilir. Taksir ise, TCK'nın 22. maddesine göre, suçun neticesi öngörülmeden gerçekleşmesidir.

Doktrinde cinsel istismar suçunun manevi unsuru bakımından genel kastın diğer bir ifadeyle, şehevi davranışları gerçekleştirme kastının yeterli olup olmadığı, genel kastın yanı sıra failde şehevi davranışlarında bulunup bulunmaması gerektiği konusunda görüş ayrılıkları vardır. Bazı yazarlar suçun temel şekli veya nitelikli hali olması fark etmeksizin failin cinsel arzularını tatmin etme amacı aramadığı

²⁷⁰ Mustafa Artuç, **Kişilere Karşı Suçlar** (2. bs.), Adalet Yayınevi, 2008, s. 744,745.

²⁷¹ TCK. “Kast” başlıklı 21/1,2. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 19.10.2017.

²⁷² Sevük, **Cinsel Saldırı**, s. 253.

görüştünderler. Suçun cinsel nitelik taşımasının yeterli olup, failin saikinın önem taşımadığını belirterek suçun genel kastla işlendiğini savunmaktadırlar²⁷³.

Aksi görüşe göre fail suçun basit şeklini işlerken, cinsel arzularının tatmini amacına yönelik suçu işlemesi gerekir. Nitelikli hal olan organ veya sair bir cisim sokulması durumunda, failin kastının vücuda organ veya sair bir cisim sokmayı istemesi ve bilmesi kastı oluşturur. Cinsel arzularının tatmine yönelik olması şart değildir²⁷⁴.

Bir görüşe göre ise, çocuk istismarı suçlarında genel kastın yanında failde, cinsel arzuların tatmin duygunun da bulunması gerekir²⁷⁵. Diğer bir görüşe göre ise, çocuğu cinsel amacı olmadan masum sevmeye duygusuyla öpen kişinin fiili suç sayılmamakta, bu fiil süreklilik arz edip cinsel dürtüleri tatmin amacı taşırsa suç oluşturmaktadır²⁷⁶.

Kanaatimce; çocukların cinsel istismar suçunun hem temel şeklinin hem de vücuda organ veya sair bir cisim sokmak suretiyle işlenen nitelikli şeklinin gerçekleşmesi için genel kast yeterlidir. Kanun metninde açık bir şekilde böyle bir amacın gerçekleşmesi yönünde ifadeye yer verilmemiştir. Failin saikine önem verilmesi durumunda bunu kanun metninde açıkça gösterilmesi daha uygun olurdu²⁷⁷. Yargılama makamının, failin gerçekleştirmiş olduğu fiille beraber, cinsel arzularının tatmine yönelik hareket ettiğinin ispat edilmesi güçtür.

Diğer değinilmesi gereken konu ise, failin hataya düşmesi konusudur. Kastın oluşması için failin davranışlarının kendi iradesinden kaynaklanması, fiili istemiş ve fiilin fail tarafından bilinmesi gerekir²⁷⁸. TCK'nın 30. maddesine göre; *"failin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır."*

²⁷³ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 305-306.

²⁷⁴ Ahmet Ceylanı Tuğrul, **Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar ve Ensest İlişkiler** (2. bs.), Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 324.

²⁷⁵ Sevik, **Cinsel Saldırı**, s. 253.

²⁷⁶ Polat **a.g.e.**, s. 137.

²⁷⁷ Sulhi Dönmezer, **Ceza Hukuku Özel Kısım: Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, Filiz Kitapevi, İstanbul s. 110.

²⁷⁸ Devrim Güngör, **Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 38.

Failin suçun kanuni tanımındaki maddi unsurlarını bilmemesi durumunda failin kastı ortadan kalkıp taksirli sorumluluğu ortaya çıkmaktadır. Fakat cinsel istismarı suç taksirle işlenebilen bir suç olmadığından dolayı failin sorumluluğu ortadan kalkmaktadır.

Failin unsurlar üzerindeki hatasından yararlanabilmesi için hatanın esaslı olması gereklidir²⁷⁹. Fail, mağdurun rızanın bulunduğu şeklindeki hatasından da yararlanabilir. Rızası ile cinsel davranışlarda bulunduğu kişinin onbeş yaşını tamamlamış ve algılama yeteneği gelişmiş olduğu konusundaki hatası da kastı ortadan kaldırmaktadır²⁸⁰. Fakat bu durumda davranışların cinsel ilişki boyutına varmamış olması gerekmektedir, aksi bir durum söz konusu olduğunda reşit olmayanla cinsel ilişki suçu ortaya çıkacaktır²⁸¹.

Bu hükümler uygulanırken, yargılama makamının çok titiz davranması gerekmektedir. Hatanın olduğunun tüm adli tıp kayıtları getirilerek tespiti gerekir. Bu nedenle failin bu unsurlar üzerindeki şüphesi, bilmeye eşit sayılmalıdır²⁸².

6. Cinsel İstismar Suçunun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Eski Türk Ceza Kanunu'nda eksik teşebbüs ve tam teşebbüs ayrımı söz konusuysa, 5237 sayılı TCK, bu durumu ortadan kaldırarak tüm teşebbüsleri tam teşebbüs olarak değerlendirmiş, “suça teşebbüs” başlığı altında konuyu yeniden düzenlemiştir.

Suça teşebbüs, TCK'nın 35. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (1)

²⁷⁹ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009, s. 98.

²⁸⁰ Toroslu, **a.g.e.**, s. 66.

²⁸¹ Toroslu, **a.g.e.**, s. 65.

²⁸² Toroslu, **a.g.e.**, s. 65.

Suçta teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir²⁸³. (2)”

Suçta teşebbüs, failin suçun icrasına başlayıp, elinde olmayan sebeplerle suçu tamamlayamamasıdır. Suç tamamlanmadığı için verilecek ceza, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığına göre indirilmektedir.

Suçun icrasından önce yapılan hazırlık hareketleri cezalandırılmamaktadır. İcra hareketlerine başlanırsa o zaman cezalandırılma söz konusu olmaktadır. Suç tipindeki objektif unsurlardan biri gerçekleşmemişse, suç tamamlanmamış demektir²⁸⁴.

Fail icra hareketlerine başladıktan sonra kendi rızası ile vazgeçerse ve suçun gerçekleşmesini engellerse, gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır. Fail bu durumda teşebbüsten cezalandırılmayıp, gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır. Failin vazgeçme sürecinde hareketleri başka bir suçu oluşturuyorsa, o suçtan dolayı faile ceza verilir. Bu durumda faile birinci fıkra hükmünce ceza verilebilir²⁸⁵. Örneğin, fail kıyafetlerini çıkartıp ilişkiye gireceği sırada çocuğun ağlaması sonucu vazgeçerse, birinci fıkra hükmüne göre ceza verilir²⁸⁶.

b. İştirak

İştirak bir kişi tarafından işlenebilen suçların, birden fazla kişi tarafından işlenmesidir. İştirak suçu, TCK’nın “Suça İştirak” başlıklı 37. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre;

“Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. (1)

²⁸³TCK’nın “Suça Teşebbüs” başlıklı, 35/1,2. maddeleri. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 20.10.2007.

²⁸⁴ Tuğrul, **a.g.e.**, s. 326.

²⁸⁵ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 323-330.

²⁸⁶ Polat, **Klinik Adli Tıp**, s.286.

Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır. (2)”

Fail; kanunda tanımlanan haksızlığı bizzat gerçekleştiren kişilerdir. Eğer bu haksızlığın kişi tek başına gerçekleştirmiş ise müstakil ya da doğrudan fail olarak adlandırılır. Kanun da tanımlanan haksızlık birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde asli failden söz edilebileceği gibi koşulları azmettirme veya yardım etme suretiyle iştirakten de söz edilebilir.

Azmettirme veya yardım etme; suç işlemeye işleme kararını kuvvetlendirmek, fiilin işlenmesinden sonra yardımcı olacağını vaat etmek, suçun nasıl işleneceği konusunda yardımcı olmak, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak, suçun işlenmesinden önce veya sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak şeklinde ortaya çıkabilir²⁸⁷.

Kanun koyucu bu suçun birden fazla kişiyle birlikte işlenmesi durumunda verilecek cezayı yarı oranında artıracağını hükme bağlamıştır. (TCK. md. 103/3). Ağırlaştırıcı nedeni öngören TCK'nın 102. maddesine bakıldığında, fiilin birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesinden, bu suçun icra hareketlerinin “müşterek fail olarak sorumluluğu gerektirecek şekilde gerçekleştirilmesinin anlaşılacağı ifade edilmektedir.

Müşterek faillik, birlikte suç işleme kararıyla, suçun icrai hareketlerini birlikte gerçekleştirerek fiilin üzerinde hakimiyet kurmaktır. Müşterek faillerin kastlarının farklı olması müşterek fail olarak sorumlu tutulmalarına engel değildir. Fakat kast dışında ortak bir amaç veya saik kararı verilmişse, müşterek faillerin bu karara göre hareket etmesi gerekir²⁸⁸. Örneğin, bir kimse on yaşındaki bir çocuğa cinsel davranışlar gerçekleştirirken diğer bir kimse çocuğun kollarından tutuyorsa, çocuğun kollarından tutan kimse de cinsel davranışı gerçekleştiren kendisi olmasa da müşterek fail olarak sorumlu tutulacaktır²⁸⁹.

²⁸⁷ Sevik, **Cinsel Saldırı**, s. 263.

²⁸⁸ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 69.

²⁸⁹ Toroslu, **a.g.e.**, s. 303.

Cinsel istismar suçunda, suçun birden fazla kişiyle birlikte işlenmesi durumunda TCK'nın 103/3. maddesinde yer alan nitelikli hal uygulanmaktadır²⁹⁰. Bu nedenle suçun müşterek failler tarafından işlenmesi halinde kanun maddesinde yer alan nitelikli hal dikkate alınmalıdır.

c.İçtima

Fail tarafından gerçekleştirilen davranışların birden çok kanun hükmünü ihlal etmesi veya failin davranışlarının aynı kanun hükmünü ihlal etmesi suçların içtimadır²⁹¹. Türk Ceza Kanunu'nun 42, 43 ve 44., maddelerinde suçların içtimayı düzenlenmiştir. Buna göre suçların bir araya gelmesi üç şekilde mümkündür. Bunlar, zincirleme suç (m. 43), bileşik suç (m. 42) ve fikri içtimadır (m.44).

Zincirleme suç, TCK'nın 43. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (1)

Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fülle işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. (2)

Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz²⁹². (3)”

Zincirleme suç kanun maddesinden de anlaşılacağı gibi, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumudur. Zincirleme suç

²⁹⁰ Gültaş, Gündüz, **a.g.e.**, s. 62.

²⁹¹ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler** (6. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 484.

²⁹² Bu fıkarda geçen “cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı” ibaresi, 29/6/2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle madde metninden çıkarılmıştır. TCK'nın md. 43/1,2,3. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 20.10.2007.

oluşturan suçlardan her birisi başlı başına bir suçtur. Fakat kanun koyucu bunları tek bir suç olarak kabul etmektedir²⁹³.

Kanun'un 43 maddesinde 29.6.2005 tarihinde 5377 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmış ve cinsel istismar ile cinsel saldırı suçlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağına dair ibare metinden çıkarılmıştır. Zincirleme suçta birden fazla suçun aynı kişiye karşı işlenmesi söz konusudur. Dolayısıyla farklı kişilere karşı işlenen cinsel istismar suçu aynı suç işleme kararının kapsamında bile olsa zincirleme suç kuralları uygulanmamaktadır²⁹⁴. Diğer bir ifadeyle, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için suçların aynı kişiye karşı işlenmiş olması gerekir.

Aynı kişiye karşı ve ardı ardına işlenen cinsel ilişkilerde ilişkinin farklı şekillerde gerçekleşmesi durumunda örneğin, failin cinsel organını önce mağdurun vajinasına sonra anüsüne sokması gibi bir durumda, Yargıtay suçun birden fazla olduğunu kabul etmekte ve zincirleme suç hükümlerini uygulamaktadır²⁹⁵.

Ancak bu uygulama aynı kişinin bedenine karşı birden fazla cinsel davranışın ayrı ayrı suçlara sebebiyet vermeyeceği savunularak doktrinde eleştirilmiştir²⁹⁶. Burada meydana gelen anal ya da oral veya vajinal ilişki aynı amaca yönelik olduğundan ve birbirini anlık aralıklarla takip ettiğinden tek hareket sayılmakta, böylelikle tek bir cinsel istismar suçunu oluşturmaktadır²⁹⁷.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için suçların, aynı kişiye karşı işlenmiş olması gerekmektedir²⁹⁸. Bu nedenle, farklı çocuklara karşı birden fazla cinsel istismarı suçu varsa, mağdur sayısı kadar suç vardır ve her suçun cezası ayrı ayrı verilir.

²⁹³ Toroslu, **a.g.e.**, s.314.

²⁹⁴ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 321.

²⁹⁵ Mağdurun anüsüne cinsel organını sokmaya çalışan, bilhare oral yoldan cinsel istismarı gerçekleştiren sanığın, kendisine mastürbasyon yaptırdığı anlaşıldığından, cezasının 5237 sayılı TCK'nın 43. maddesi gereğince arttırılmaması, bozmayı gerektirmiş katılan vekili ve sanık müdafinin temyiz itirazları bu bakımdan yerinde görülüşü olduğundan, hükmün 5320 sayılı Kanun'un 8/1 maddesi gözetilerek CMUK'nun 321 maddesi uyarınca BOZULMASINA, 20.09.2007 tarihinde oybirliğiyle karar verilmiştir. Yar, 5. CD., 20.09.2007, 2007/7481, 2007/6548, Kazancı Hukuk Otomasyon Programı, İçtihat Bilgi Bankası, Bkz: <http://www.kazanci.com> Erişim Tarihi:21.10.2017.

²⁹⁶ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 321.

²⁹⁷ Toroslu, **a.g.e.**, s. 315.

²⁹⁸ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 237.

Bileşik suç TCK'nın 42. maddesinde, “*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir.*” şeklinde tanımlanmıştır²⁹⁹. Çocukların cinsel istismarı suçunda, suçun cebir veya tehditle, 103/1-a maddesindeki çocuklara karşı işlenmesi suçun ağırlaştırıcı nedenini oluştururken, 103/1-b maddesindeki çocuklara karşı işlenmesi halinde suçun unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle cebir ve tehdit ayrı bir suç olarak sayılmayıp, çocukların cinsel istismarı suçu ile bileşik suç oluşturacaktır. Fakat uygulanan cebir ve şiddet kasten yaralamanın ağır neticelerine sebep olursa, faile ayrıca kasten yaralama suçunun ağırlaştırılmış halinden ceza verilir³⁰⁰.

Fikri içtima ise, bir fille kanunun hükümlerinin ihlal edilmesidir. Faile ihlal ettiği hükümlerden en ağır cezası olan uygulanmaktadır. Örneğin, aile arasında işlenen cinsel istismar suçunda TCK'nın 232. maddesindeki aile fertlerine kötü muamele suçu da oluşacaktır. Burada bu iki suçtan hangisi daha ağır cezayı gerektiriyorsa o uygulanacaktır³⁰¹.

7. Cinsel İstismar Suçunda Suçu Artıran Nitelikli Unsurlar

Nitelikli cinsel istismar suçu, TCK'nın 103. maddesinin 2, 3, ve 4. fıkralarında düzenlenmiştir. Kanun maddesinin 2. fıkrasında, cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesinden, 3. fıkarda cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derece kan hısımları, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi halinde, suçun cezasının artacağından söz edilmiştir. 4. fıkarda ise, suçun 1. fıkranın a bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanılarak gerçekleştirilmesi durumu ele alınmıştır.

²⁹⁹TCK. “Bileşik Suç” başlıklı 42. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 21.10.2017.

³⁰⁰ Polat, **Klinik Adli Tıp**, s. 287.

³⁰¹ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 324.

Nitelikli haller aşağıda ayrıntılı şekilde incelenecektir.

a. Suçun Vcoda Organ Veya Sair Bir Cisim Sokulması Suretiyle İşlenmesi

TCK'nın 103. maddesinin 2. fıkrasına göre, vcoda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle cinsel istismar suçunun işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. TCK'nın 103. maddesinin 2. fıkrasına göre;

“Cinsel istismarın vcoda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerekleştirilesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağduru on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz³⁰².”

Kanun maddesinden anlaşılacağı gibi, bu nitelikli halin oluşması için, vcoda vajinal, anal veya oral yoldan organ veya sair bir cisim sokulabilir. Yapılan eylemin, cinsel arzuların tatmini amacına yönelik olması şartı aranmaz³⁰³.

Eski TCK'da bu nitelikli hal ayrı bir madde olarak, “Mefruz Cebirle Irza Geçme” başlığı altında 414. maddede düzenlenmişti. Maddede “Her kim 15 yaşını bitirmeyen bir çocuğın ırzına geçer...” denilerek sadece vcoda organ sokulması hali düzenlenip, sair bir cisim sokulması durumuna değinilmemişti. Irza geçmekten anlaşılan ise, failin cinsel organını mağdurun anal veya vajinal bölgesine sokmasıdır.

Kadının vajinasına cinsel organ haricinde cisimler sokulması ise ırza geçme değil ırza tasaddi olarak sayılmıştı. Irza tasaddi ise ırza geçme niteliğinde olmayan şehvani hareketlerdir³⁰⁴. 5237 sayılı TCK'da ise, organ kavramı genişletilmiş ve failin cisim sokması da madde kapsamına alınmıştır.

Kanunda vücudun hangi bölgelerine organ veya sair bir cisim sokulacağı belirtilmemiştir. Bu bölgeler, vajinal, anal veya oral bölgeler olabilir. Suç işlenirken vücudun birine veya birkaçına organ veya sair bir cisim sokma eylemi

³⁰² TCK'nın md. 103/2. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 23.10.2017.

³⁰³ Artuç, **a.g.e.**, s. 52.

³⁰⁴ Abdullah Pulat Gözübüyük, **Türk Ceza Kanunu şerhi**, Kazancı Hukuk Yayınları (5. bs.), C.3, İstanbul, 1989. s.722-759.

gerçekleşebilir. Mağdurun kulak boşluğuna veya burun deliğine yapılan sokmalar suçun nitelikli hali sayılmayacaktır³⁰⁵.

Suçun nitelikli hali, 15 yaşını tamamlamış ya da tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı işlendiğinde rızanın varlığı aranmayacaktır. 15 yaşını tamamlamış çocuklara karşı işlendiğinde, bu suçun cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir neden ile gerçekleşmesi gerekir. Bu çocuklara karşı suçun nitelikli halinin oluşması için rızalarının olmaması gerekmektedir. Fakat rızalarının varlığı halinde ceza sorumluluğu ortadan kalkmayıp 104. maddedeki suç oluşmuş olacaktır. 15 yaşını tamamlamış diğer çocuklar bakımından çocuğun rızası ile cinsel organına cisim sokan kişi ise cezalandırılmayacaktır. Çünkü 104. maddede organ veya sair cisim sokulmasından değil cinsel ilişkiden bahsedilmiştir. Sair cisim sokulması da cinsel ilişki sayılmamaktadır. Bu durumda kanunda bir boşluk olup 104 maddenin, cinsel ilişki kavramının kaldırılıp, organ veya sair bir cisim sokulması şeklinde değiştirilmesi yoluna gidilmesi yerinde olacaktır³⁰⁶.

b. Suçun Çocukla Aralarında Belli Bir Akrabalık İlişkisi Bulunan Kişi Tarafından Gerçekleştirilmesi

Cinsel istismar suçları üstsoy, ikinci veya üçüncü derece kan hısımlı, üvey baba ve evlat edinen tarafından işlendiğinde faile verilecek ceza arttırılmaktadır. Bu sıfatların bulunup bulunmadığı Medeni Kanun hükümlerine göre belirlenerek, toplumsal, çevresel ya da aile içi hitaplarla adlandırılıp bilinme uygulanması yeterli olmamaktadır³⁰⁷.

Kan hısımları ise, dereceye bakılmaksızın tüm üstsoy, amca, teyze, hala, dayı ve bunların çocukları ve kardeşleridir³⁰⁸. Medeni Kanun'un 17. maddesine göre;

³⁰⁵ Artuç, **a.g.e.**, s. 336.

³⁰⁶ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 194-196.

³⁰⁷ Malkoç, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Cinsel Suçlar** (Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar), s. 145.

³⁰⁸ TMK. "Evlenme Ehliyeti ve Engelleri" başlıklı md. 129/1, 2, 3. "Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında. Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında. Bu kişiler arasında evlenme yasaktır." Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 25.10.2017.

üstsoy, bir kişinin anne ve babası yönünde dikey olarak bütün kan hısımlarını ifade eder³⁰⁹. Nitelikli halin uygulanması için suçun üstsoy tarafından altsoya karşı işlenmesi gerekmektedir. Bu kişiler mağdur çocuğun, annesi, babası, dedesi, babaannesi, anneannesi, büyük babası, büyük annesi gibi kişilerdir.

Üvey baba nitelikli hallerde sayılırken üvey anneden bahsedilmemiştir. Oysa üvey anne de çocukla olan yakınlığını kötüye kullanıp çocuk istismar suçunu işleyebilme ihtimali vardır. Bu durum eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmakta ve eksik bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹⁰ Üvey anne ancak, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan hallerde nitelikli halden sorumlu olacaktır.

Fail ile mağdur arasında evlatlık ilişkisi olması cezayı artıran nitelikli bir unsurdur. TMK'nın 314. maddesinde düzenlenen evlat edinenin evlatlık karşısındaki durumuna göre; evlatlık ilişkisi devam ettiği müddetçe anne ve babaya ait hak ve vazifeler evlat edinen kimseye geçer³¹¹. Cinsel istismarın evlat edinen tarafından gerçekleştirilmesi durumunda da ceza arttırılmaktadır. Evlatlık ilişkisi ise, TMK'nın 315. maddeleri ve devamı uyarınca mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra başlamaktadır. Cezasının artırımı faile uygulanabilmesi için evlatlık kararının kesinleşmesi gerekmektedir³¹².

c. Suçun Vasi, Eğitici, Öğretici, Bakıcı, Sağlık Hizmeti Veren, Hizmet İlişkisinin Sağladığı Nüfuzu Kötüye Kullanan Veya Koruma ve Gözetim Yükümlülüğü Bulunan Diğer Kişiler Tarafından İşlenmesi

Bu sıfatların fiilen bulunması yeterli olup belli bir şekle tabi değildir. Önemli olan fiilen yapılan böyle bir iş nedeniyle verilen yetkiyi kötüye kullanmak ve yükümlülüğü kararlar gereği yerine getirmemektir. Failin özel veya kamu kurumlarında çalışması sonucu değiştirmemektedir³¹³.

³⁰⁹ TMK. “Kan Hısımlığı” başlıklı 17. maddesi. “*Kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısı ile belli olur. Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı; biri diğerinden gelmeyip de, ortak bir kökten gelen kişiler arasında yansoy hısımlığı vardır.*” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 26.10.2017.

³¹⁰ Resmi Gündüz, Veysel Gültaş, **a.g.e.**, s. 128.

³¹¹ TMK. md. 314: “*Ana ve Babaya ait haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer.*”

³¹² Artuç, **a.g.e.**, s. 651.

³¹³ Resmi Gündüz, Veysel Gültaş, **a.g.e.**, s. 128-129.

Ergin olmayan ve velayet altında bulunmayan çocuklar vesayet altına alınmak zorundadırlar³¹⁴. Medeni Kanun'un 413. maddesine göre, vesayet makamı tarafından, bu görevi yapabilecek yetenekte olan ergin kişi çocuğa vasi olarak atanır. Kararın tebliği ile vasi atanmış sayılır. Vasiliğe atanan kişi bu karar itiraz etse bile, yerine atanacak kişi gelene kadar kendisinin vasiliği devam eder³¹⁵. Vasiliğin tebliği edilmesinden vasiliğin sona ermesine kadarki süre içinde çocuğa cinsel istismarda bulunan vasi, suçun bu nitelikli halinden cezalandırılır. Suç işledikten sonra vasilik sıfatının kalkması, nitelikli halin uygulanmasına engel değildir³¹⁶.

TMK'nın 426. maddesi uyarınca atanan ve sınırlı ve geçici bir vesayet hizmeti gören "kayyım, vasi terimine dahil değildir. Bunlar tarafından işlenen cinsel istismar suçunda bu nitelikli hal uygulanmaz³¹⁷.

Yukarıda belirtilenler dışında çocuk üzerinde koruma ve gözetim hükümlülüğü bulunanlarda aynı ağırlaştırıcı nedenin kapsamı içerisindedirler. Örneğin, bir polis memurunun bir suç veya başka bir nedenle karakola götürdüğü çocuk üzerinde görevinden kaynaklanan bir koruma ve gözetim yükümlülüğünün varlığı, TCK'nın 98. maddesinde gösterilen yaşı nedeni ile kendisini idare edemeyecek durumunda olan çocuğa yardım yükümlülüğü altında bulunan bir kimsenin sorumluluğunu fıkra kapsamında değerlendirebiliriz³¹⁸.

Çocuğun eğitimi ve bakımı amacıyla görevlendirilmiş kimseler tarafından suçun işlenmesi de cezayı arttıran bir unsurdur. Eğitici çocuğun eğitim ve terbiyesiyle ilgilenen kişi anlamındadır. Bu kişilerin özel veya kamuda çalışması fark etmemektedir³¹⁹.

Sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi veya kurumlarca cinsel istismarın gerçekleştirilmesi halinde de bu suç nitelikli unsur sayılmıştır³²⁰. Sağlık hizmeti veren kişilere karşı nitelikli halin uygulanmasının

³¹⁴ Turgut Akıntürk, **Aile Hukuku** (10. bs.), C.2 Beta Yayınları, İstanbul, 2006. s. 491.

³¹⁵ TMK'nın "Vasinin Atanması" başlıklı 413. maddesi. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 26.10.2017.

³¹⁶ Artuç, **a.g.e.**, s. 333.

³¹⁷ Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 129.

³¹⁸ Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 129.

³¹⁹ Önder, **a.g.e.**, s. 473.

³²⁰ Malkoç, **a.g.e.**, s. 180.

sebebi sağlık hizmeti verirken kendisine duyulan güveni kötüye kullanarak bu suçu işlemesidir³²¹.

Hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması da cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir. Bu duruma örnek olarak çocuğu okula, kreşe götürmek konusunda onun ebeveynleri ile anlaşmış bulunan servis şoförü verilebilir. Ayrıca hizmet eden ile ettiren arasındaki çalışma şartları, ücret, hizmetin bırakılması veya devamı sonucu oluşan otorite ve baskının kötüye kullanılması söz konusu olabilecektir³²².

d. Suçun Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte İşlenmesi

2005 tarihinde yapılan değişiklikle, TCK'nın 103/3. maddesine a, b, c, d, e bentleri de eklenerek geniş bir düzenleme yapılmıştır. Böylece ek hüküm, söz konusu maddedeki eksikliği gidermektedir³²³.

Kanun koyucu, suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesinin mağdurda ve toplumda yaratacağı etkinin ve mağdurdaki korkunun suçun işlenmesinde kolaylık sağlaması nedeni ile cezada artırımda bulunmuştur³²⁴. Birden fazla kişi, iki veya daha fazla kişi anlamına gelmektedir. Bu kişilerin ceza ehliyetleri tam olacağı gibi cinsiyetleri de farklı olabilir. Suçun birlikte işlenmesi ise, suçun icra hareketlerinin birlikte fail olarak sorumluluğu gerektirecek şekilde gerçekleşmesidir. Birlikte faillik, suç işleme kararıyla fiil üzerinde ortak hakimiyet kurmalarıdır. Ortak hakimiyetin belirlenmesi için faillerin suçun icrasındaki katkıları ve rolleri dikkate alınacaktır. Örneğin, faillerden birinin mağdurun kollarını tutması sonucu etkisiz hale getirmesi durumunda, diğerinin de cinsel istismar eylemini gerçekleştirmesi birbirini tamamlayıcı nitelikte hareketlerdir³²⁵.

Nitelikli halin uygulanabilmesi için suçun tamamlanması gerekmemektedir. Teşebbüs aşamasında da nitelikli hal uygulanır. Bu kişilerin suçu birlikte

³²¹ Artuç, **a.g.e.**, s. 652.

³²² Malkoç, **a.g.e.**, s. 146.

³²³ Malkoç, **a.g.e.**, s. 146.

³²⁴ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Türk Ceza Kanunu**, C.3 Adalet Yayınevi, Ankara, 2010. s. 3340.

³²⁵ Yaşar, Gökcan, Artuç, **a.g.e.**, s. 3340.

gerçekleştirmesi gerektiğinden, azmettiren ve yardım edenler nitelikli halin kapsamında sayılmayacaklardır³²⁶.

TCK'nın 102. maddesinde nitelikli hal belirtilirken “silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte³²⁷” ifadesi kullanılmışken 103. maddede silah ifadesine yer verilmemiştir. Suçun silahla işlenmesi durumunda, nitelikli hal sayılmadığından, failin lehine bir durum ortaya çıkarması söz konusudur. Gültaş ve Gündüz failin silahlı olması ve bunu suçta direncin kırılması amacıyla kullanılmış olması durumunda, bu durumun TCK'nın 103/1.a maddesindeki çocuklara karşı tehdit olarak değerlendirilmesi ve 103/4. madde hükmünün uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Kanunda suçun silahla işlenmesi durumunun nitelikli hal olarak düzenlenmemiş olması durumunun kanunda bir boşluk oluşturduğu ve giderilmesi gerektiği görüşündedirler³²⁸.

e. Suçun Cebir Veya Tehdit Kullanmak Suretiyle İşlenmesi

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi açısından, Kanun'un 103/1.a maddesinde sayılan çocuklara karşı suçun işlenmesi ve fiilin cebir ve tehdit ile gerçekleştirilmiş olması gerekir³²⁹. 103/1.a maddesinde sayılan 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı suç cebir veya tehditle işlenirse cezada artırım uygulanmaktadır. Fakat buradaki cebirin en fazla kasten yaralama suçunun temel şeklini oluşturacak boyutta olması gerekir. Sınırın aşılması durumunda 5. fıkra hükümleri uygulanarak ayrıca kasten yaralama suçundan da cezaya hükmedilecektir³³⁰.

³²⁶ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 319.

³²⁷ TCK 'nın “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar” başlıklı 102/3.d maddesine göre, “*Suçun; silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.*” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 26.10.2017.

³²⁸ Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 128.

³²⁹ TCK'nın 103/1.a maddesine göre, “*On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış.*” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 26.10.2017.

³³⁰ TCK'nın 103/5. maddesine göre; “*Cinsel istismar için başvuru alan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 29.10.2017.

Diğer çocuklara karşı cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedenle gerçekleştirilen cinsel istismar suçundaki bu araçlar suçun temel şekli olarak kabul edilmiştir. Bu çocukların algılama yeteneklerinin gelişmiş olduğu ve suçun ancak, rızalarının cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak ortadan kaldırılarak işlendiği kabul edilmiştir³³¹.

8. Suçun Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Halleri

Cinsel istismar suçunun netice sebebiyle ağırlaştırılmış halleri TCK'nın 103/5,6 maddelerinde sayılmıştır. 5. fıkra, cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olmasından bahsedilmiştir. Bu durumda kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler de uygulanmaktadır. 6 fıkra, suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölmesi durumunda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngörülmüştür³³².

Cinsel istismar suçunun işlenmesi sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması, örneğin failin taşıdığını bildiği bir hastalığı (frengi, hiv virüsü, bel soğukluğu vb.) mağdura bulaştırması, mağdur kız çocuğunun hamile kalması, cinsel istismar fiilinin sonucunda çocuk yapma yeteneğini kaybetmesi hallerinde, fail tarafından öngörülebilen bu haller, eylemde olası kastla hareket ettiğinin kabulünü ve bu netice itibariyle ağırlaştırılmış suçtan dolayı sorumluluğunu gerektirir³³³.

Suçun sonucunda mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölmesi nedeniyle ağırlaştırılmış halin uygulanabilmesi için failin bu sonuçları istememiş olması, mağdurun ölmesi veya bitkisel hayata girmenin failin iradesi dışında meydana gelmesi ve bu sonuçlarla cinsel istismar fiili arasında nedensellik bağı bulunması, bu ağır neticeler bakımından failin en azından taksir derecesinde kusurunun bulunması gerekir³³⁴.

Fail cinsel istismar suçunu işledikten sonra suçu gizlemek için veya başka bir nedenden dolayı mağduru öldürmüştse hem cinsel istismar suçundan hem de nitelikli

³³¹ Meran, **a.g.e.**, s. 357, 358.

³³² TCK'nın md. 103/5.6 Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 29.10.2017.

³³³ Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 132.

³³⁴ Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 133.

kasten öldürme suçundan sorumlu olacak, bu ağırlaştırılmış neden uygulanmayacaktır³³⁵.

Mağdurun ölümünden sonra cinsel davranışta bulunulması durumunda da cinsel istismar suçu ve cinsel istismarın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali oluşmamakta fakat bu durumda unsurlarına göre nitelikli insan öldürme ve kişinin hatırasına hakaret suçları söz konusu olacaktır³³⁶. Bu ağırlaştırılmış halin uygulanabilmesi için failin cinsel istismar kastıyla hareket etmesi, adam öldürme kastıyla hareket etmemesi gerekmektedir³³⁷.

9. Soruşturma ve Kovuşturma

TCK'nın 103. maddesindeki onbeş yaşından küçük çocuğun cinsel istismar suçu, soruşturulması ve kovuşturulması genel hükümler uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yapılır³³⁸. Ayrıca cinsel istismar suçunun onbeş ve onsekiz yaş arasında olup da maddenin ifadesiyle “failin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş” çocuklara karşı işlenmesi halinde de soruşturma kovuşturma re'sen yapılacaktır³³⁹.

Onbeş ve onsekiz yaş grubundaki çocuklara karşı, cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleşen cinsel istismar suçu şikayete bağlı değildir. Re'sen soruşturulur. Fakat eylem, cebir, tehdit veya iradeyi etkileyen diğer bir sebep kullanılmaksızın rızaen gerçekleştirilmiş ise, 103. maddedeki suç oluşmaz. Bu durumda koşulları mevcut ise TCK'nın 104. maddesinde düzenlenen “Reşit olmayanla cinsel ilişki” suçu oluşur, bu suçun soruşturulması ve kovuşturulması ise şikayete bağlıdır. Şikayet hakkı sahibi ise, mağdur çocuğun hukuki statüsüne göre veli, vasi, kayyım veya yetkili başka bir organ olabilir; Çocuk Esirgeme Kurumu Yetkilileri gibi. Bu yaş grubundaki çocuklara karşı rızaen

³³⁵ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 295.

³³⁶ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 314.

³³⁷ Artuç, **a.g.e.**, s. 658.

³³⁸ Artuç, **a.g.e.**, s. 662., Gündüz, Gültaş, **a.g.e.**, s. 135.

³³⁹ Ayral, **a.g.e.**, s. 90.

gerçekleştirilen cinsel ilişki dışındaki cinsel davranışlar ise, madde hükmüne göre suç oluşturmamaktadır³⁴⁰.

Basit cinsel istismar suçunu işleyen fail üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır³⁴¹. Üç yıllık hapis cezası kısa süreli sayılmadığından dolayı hapis cezasının adli para cezasına çevrilme imkanı yoktur ve erteleme hükümlerinden faydalanılamaz. Fakat failin fiilli işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olması veya altmış beş yaşını bitirmiş olması durumunda, diğer şartların da var olması kaydıyla üç yıllık hapis cezasının ertelenmesi mümkündür³⁴².

Cinsel istismar suçunun onbeş yaşını tamamlamamış veya onbeş yaşını tamamlamış fakat algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında arttırılmaktadır³⁴³.

Suçun işlenmesi sırasında kullanılan cebrin kasten yaralamanın ağır neticelerine neden olması halinde faile cinsel istismar suçunun yanı sıra ayrıca kasten yaralamadan dolayı da ceza verilir³⁴⁴. Bu durumda gerçek içtima kuralları uygulanmalıdır³⁴⁵.

Cinsel istismar suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali olan, cinsel istismar neticesinde mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması halinde, fail onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır. Burada kanun koyucu cezanın alt sınırını belirtmiş olmasına rağmen üst sınırını

³⁴⁰ Ayral, **a.g.e.**, s. 90.

³⁴¹ Meran, **a.g.e.**, s. 363.

³⁴² TCK md. 51/1: “İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmemiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak erteleme kararının verilebilmesi bakımından kişinin;

a)Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç yıldan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olması,

b)Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir.” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 30.10.2017.

³⁴³ TCK md. 103/4 Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 30.10.2017.

³⁴⁴ Artuk, Gökçen, Yenidünya, **a.g.e.**, s. 204.

³⁴⁵ Malkoç, **a.g.e.**, s. 247.

düzenlememiştir. TCK'nın 49/1. maddesine göre, “*Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz*”³⁴⁶.

Cinsel istismar suçunda, dava zamanaşımı suçun işlendiği tarihten itibaren başlamaktadır. Fakat TCK'nın 66/6. maddesinde “*çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun 18 yaşını bitirdiği günden itibaren*” dava zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı hususu belirtilmiştir³⁴⁷.

Suçun basit halinde kovuşturma Asliye Ceza Mahkemesi'nin görev alanına dahil iken, suçun nitelikli ve ağırlaştırıcı hallerinde kovuşturma Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev alanına girmektedir. Yargıtay kararlarında, bu gibi hallerde suçla ilgili yargılama ve uyarlama görevinin Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev alanına girmesine rağmen yargılamanın Asliye Ceza Mahkemesi'nce yapılmasının, kanuna aykırı olduğu ifade edilmiştir³⁴⁸. Buna göre cinsel istismar suçunun 6. fıkra da belirtilen şekilde gerçekleşmesi durumunda, faile onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir³⁴⁹. Cinsel istismar suçu sonucunda mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde ise, fail ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılacaktır³⁵⁰.

Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234. maddesinde “mağdur ve şikayetçinin “soruşturma ve kovuşturma” evresinde sahip olduğu haklara değinilmiştir. Bu haklar soruşturma evresinde;

³⁴⁶TCK'nın “Sürelî Hapis Cezaları” başlıklı md. 49/1. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 30.10.2017.

³⁴⁷ TCK'nın “Dava Zamanaşımı” başlıklı md. 66/6. “*Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.*” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi:30.10.2017.

³⁴⁸ Bkz: Yarg.5.CD. 04.11.2003, E.2003/408, K. 2003/5848: Zorla ırza geçmeye eksik teşebbüs suçuna iştirak niteliğindeki suçun delillerinin tayin ve takdiri ağır ceza mahkemesine aittir. Ayral, **a.g.e.**, s. 91.

³⁴⁹ Ayral, **a.g.e.**, s. 92.

³⁵⁰ Ayral, **a.g.e.**, s. 92.

“Delillerin toplanmasını isteme (md. 234/a.1),

Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme (md. 234/a.2),

Vekil bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme (md.234/a.3),

153. maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme (md. 234/a.4),

Cumhuriyet savcısının, kovuşturmayaya yer olmadığı yönündeki kararına yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma (md. 234/a.5),”

Kovuşturma evresinde ise;

“Duruşmadan haberdar edilme (md. 234/b.1),

Kamu davasına katılma (md. 234/b.2),

Tutanak ve belgelerden örnek isteme (md. 234/b.3),

Tanıkların davetini isteme (234/b.4. md.),

Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme (234/b.5. md.),

Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma (234/b.6. md.),

Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malül olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir (234/2. md.),

Bu haklar, suçun mağdurları ile şikayetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır³⁵¹ (234/3. md.).”

TCK’da mağdur tanımı yapılmamakla beraber, TCK ve CMK’nın mağdur sağladığı haklardan mağdur çocuk ifadesinden *“kendisine karşı bir suç işlenmiş olan çocuk”* olduğu anlaşılmaktadır.³⁵²

İstismar mağduru çocukların tanı konulmasından adli sürece kadar gelen aşamalarda sistemdeki sorunlar, bilgi eksikleri veya yeterli duyarlılığın oluşmaması nedeniyle zarar görmeleri ikincil bir istismara neden olmaktadır.

İstismar nedeniyle açılan davaların uzun sürede sonuçlanması, hukukçuların çocuk gelişimi ve sağlığı hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları, çocuğun yetkili merciler önünden ifadesinin alınmasındaki yanlışlar, çocuğun müdafisinin bulunmaması, çocuğa uzman desteği sağlanamaması ve mahkeme koşullarının çocuğa uygun olmaması nedeniyle çoğu istismar olaylarının adli makamlara yansımaları önlemektedir³⁵³.

Ceza Muhakemesi Kanunu; istismar mağduru çocukların sorunları önlenmek amacıyla düzenlemeler yapmıştır. Mağdur çocuğa ücretsiz avukat atanması, ifadesinin zorunlu olmadıkça bir kez alınması, uzman yardımından yararlanılması gibi zorunluluklar yapılan düzenlemeler arasındadır. Mağdur çocuğun sahip olduğu haklar ise;

Ücretsiz avukattan yararlanma hakkı: Kanun koyucu Ceza Muhakemesi Kanun’da mağdur haklarının düzenlenmesi içerisinde onsekiz yaşından küçük çocuklar için avukat atanmasını gerekli hale getirmiştir. CMK’nın 234. maddesine göre, *“mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malül olur ve bir vekil de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir³⁵⁴.”* (f. 2).

³⁵¹ CMK md. 234. Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 30.10.2017.

³⁵² Demirel, **a.g.e.**, s. 85.

³⁵³ Demirel, **a.g.e.**, s. 84.

³⁵⁴ CMK md. 234. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 22.11.2017

Mağdur çocuk açısından ücretsiz avukat atanması çocuğun menfaati bakımından iyi bir gelişmedir. Her ne kadar çocuğa özel olarak düzenlenmemiş olsa da kanun maddesinden çocuklarında bu haktan yararlanılacağı anlaşılmaktadır.

Uzman desteğinden yararlanma hakkı: CMK'nın 236. maddesine göre;

“İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kavuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddi gerçeğin ortaya çıkartılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır (f. 2).

Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır³⁵⁵ (f. 3).”

Cinsel istismar olayları sırasında veya sonrasında meydana gelen sorunların başında çocukların psikolojik veya fiziksel anlamda zarar görmesi gelir. Kendini savunamayacak ve sorunlarla başa çıkamayacak olan mağdur çocuğun korunması açısından, suçun açıklığa kavuşması evresinde zorlanmaya veya olayın ardından adli süreçte tekrar örselenmemesine karşın önlemler alınması gerekir. Bu önlemlerin başında istismar mağduru çocuğun profesyoneller tarafından yönlendirilmesi ve ona yardımcı olması, çocuğun ikincil istismarın önlenmesi açısından son derece önemlidir. Kanun maddesinde öngörülen kişilerin bu alanda uzmanlaşmış kişiler olmasına önem verilmelidir. Alanında yeteri kadar eğitim ve bilgiye sahip olmayan kişilerin olması çocuğa yeteri kadar yardımcı olamamasına sebebiyet verebilir.

Kanun maddesinin 1. fıkrasında çocuğun zorunlu olmadıkça bir defa dinlenmesini öngörmektedir. Bu çocuk ve davanın seyri için olumludur. Olayın defalarca tekrarlanması çocuğun ruh sağlığına zarar vereceği gibi farklı zamanlarda farklı kişilere ifade verilmesi, adli süreci uzatacağı gibi ifadede farklılık ortaya çıkarma tehlikesi meydana getirebilir.

Mağdur çocuğun tanıklığı: Mağdur çocuğun adli süreç boyunca ikincil istismarının önüne geçilebilmesi için mağdurun tanıklığında koruyucu düzenlemelere

³⁵⁵ CMK md. 236/2.3. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 10.11.2017.

gereksinim vardır. Mağdur çocuğun kimliğinin ve gizliliğinin korunması, diğer tanıklardan etkilenmemesi, aynı olayı defalarca anlatmak zorunda kalmasının önlenmesi gerekir³⁵⁶.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda mağdur çocuğun korunması açısından düzenlemelere yer verilmiş bu kapsamda, çocuğun soruşturma ve kovuşturma aşamasında bir kez dinlenmesi, ifadesinin alınması sırasında kayıt ve görüntü zorunluluğu getirilmiştir³⁵⁷.

Bu düzenlemeler sayesinde çocuğun yaşadığı kötü olayı yeniden anlatmak ve yaşamak zorunda kalmasının önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Mağdur çocuğun tanıklığı CMK'nın 52. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre;

“Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir (f. 1).

Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hallerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler (f. 2).

Tanıkların dinlenmesi sırasında görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

Mağdur çocukların (a)

Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin, (b)

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır³⁵⁸ (f. 4).”

Tanıklar, dava konusu olay hakkında bildiklerini doğru ve eksiksiz atlatmakla yükümlü olduklarından dolayı, madde bunun gerçekleşmesi için tanıkların

³⁵⁶ Demirel, a.g.e., s. 86.

³⁵⁷ Demirel, a.g.e., s. 86.

³⁵⁸ CMK md. 52. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 25.11.2017.

birbirlerinden etkilenmemeleri ve yönlendirmemeleri adına her tanığın ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenmesini hükme bağlamıştır. Fakat kovuşturma evresinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ve kimliğin belirlenmesine ilişkin hallerde birbirleri ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

Kanun maddesini istismar mağduru çocuk açısından değerlendirildiğinde görüntü ve ses kaydı alınma zorunluluğu hükme bağlanmıştır. Elde edilen ses ve görüntüler başka yerde kullanılamayacağı ilgili hükmün 4. fıkrasında belirtilmiştir. Bu nedenle alınan ses ve görüntüler olası başka bir davada kullanılamayacaktır.

C. Çocuk Koruma Kanunu

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile çocuklara özel kanun, usul ve makamlar oluşturma gerekliliği tüm taraf devletler için bir yükümlülük haline gelmiştir³⁵⁹. Türkiye’de çocuklara özgü ilk kanun 7 Kasım 1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Muhakemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun olup 1 Haziran 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, zaman içinde değişikliklere uğramıştır³⁶⁰.

Bu çerçevede, 2005 tarih ve 5295 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) kabul edilmiştir. Kanun’da, çocuklarla ilgili tüm işlemler için çocuğun yararına öncelik verilmesi ilkesi benimsenmiştir. Kanun’un amacı, koruma gereksinimi olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarının güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek olarak belirlenmiştir³⁶¹.

ÇKK, koruma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirleri, suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esaslarını, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Çocukların suç ve

³⁵⁹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 31.

³⁶⁰ Türk Ceza Hukuku’nu oluşturan temel kurumlarda önemli değişiklikler yapan 26 Eylül 2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 4 Aralık 2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 13 Aralık 2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile çocuklarla ilgili olarak Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşme ve bildirgeler 2253 sayılı Kanun’un yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır.

³⁶¹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 31.

benzeri tüm risklerden korunmaları öncelikle onların yararı gereğidir. Bu nedenle Kanun, koruyucu ve destekleyici tedbirlere büyük önem vermelidir.

Kanun'un 3. maddesinde çocuk tanımı yeniden yapılmıştır. Yargı kararların onbeş yaşından küçüklerin mi, yoksa onsekiz yaşından küçüklerin mi çocuk sayılacağı yönündeki çelişkiler ÇKK ile giderilmiştir. ÇKK'nın 3/1-a maddesine göre; *“Çocuk daha erken yaşta ergin kılınsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişinin çocuk sayılacağı belirtilmiştir³⁶².”*

Söz konusu Kanun'da “daha erken ergin olsalar bile” ibaresi yer almaktadır. Kişi ancak Medeni Kanuna göre evlenme ya da kaza-i rüşt kararı ile onsekiz yaşından önce ergin olabilmektedir. ÇKK'ya göre, bir kişi evlenerek veya mahkeme kararı ile ergin olsa dahi, onsekiz yaşından küçük olması nedeniyle çocuk sayılacak ve ÇKK'ya tabi olacaktır. Bu durum kişiye çocuk statüsünün sağladığı imkanlardan yararlanmasına imkan sunmaktadır³⁶³.

Kanun, çocukları “koruma ihtiyacı olan çocuk” ve “suça sürüklenen çocuk” olarak iki gruba ayırmıştır. Koruma ihtiyacı olan çocuk, zihinsel, bedensel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişi güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuğu ifade etmektedir. Hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılan veya işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbiri kararı verilen çocuk da, suça sürüklenen çocuk olarak tanımlanmıştır. Suça sürüklenmek terimi ile çocuğun kendisi dışındaki etkenler tarafından mağdur edilmek istendiği vurgulanmıştır.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 5/1. maddesinde koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bu tedbirler aşağıda ayrı başlıklar halinde incelenecektir.

³⁶²ÇKK. md. 3/1-a Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 01.11.2017.

³⁶³ Balo, **a.g.e.**, s. 160.

1. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararı Alınması

ÇKK'nın 7. maddesinde çocukları bakmakla yükümlü kişilerin görevlerini yerine getirememesi veya başka bir nedenden dolayı çocuğun bakıma ihtiyaç duyması halinde, çocuk hakkında koruyucu destekleyici tedbirlerin neler olduğunu ve nasıl şekilde verileceğini belirtmektedir. Buna göre;

“Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakımından ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hakimi tarafından alınabilir. (f. 1)”

“Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir.(f. 2)”

“Tedbirin türü kararda gösterilir. Bir veya birden fazla tedbire karar verilebilir. (f. 3)”

“Hakim, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbire karar verildiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verilebilir. (f. 4)”

“Hakim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hallerde, çocuğun bulunduğu yer hakimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hakim veya mahkemeye bildirilir. (f. 5)”

“Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hakim eğitim ve öğretimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak şartıyla tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir. (f. 6)”

Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir³⁶⁴. (7)”

a. Danışmanlık Tedbiri

Çocuğun bakmakla yükümlü olan kişilere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve çeşitli konularla ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik uygulanan tedbirlerdir³⁶⁵. Hem Milli Eğitim Bakanlığı hem SHÇEK’in hem de yerel yönetimlerde görev yapan sosyal çalışma görevlileri ve psikolojik danışmanlık rehberlik psikoloji ve sosyal çalışma bölümlerinden mezun olanlar tarafından uygulanabilmektedir (ÇKK md. 5/1-a).

25.10.2008 tarih ve 27035 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğin 5/1 maddesi danışmanlık kararlarının amaç ve kapsamını ortaya koymaktadır. Buna göre;

“Çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu ve bakımından sorumlu olan kimseleri desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır. (a)

Bazı sorun alanlarında tek başına riski azaltıcı bir müdahale olarak bazılarında ise, diğer tedbirlerin uygulanmasından önce veya diğer tedbirlerle birlikte, o tedbirlere destek vermek amacıyla uygulanır. (b)

Danışmanlık tedbirlerinin kapsamı, çocukların bedensel, zihinsel, psiko-sosyal duygusal gelişimini desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla okul başarısızlığı, okuma yazma bilmeme, okul devamsızlığı gibi eğitim sorunlarının çözümüne yönelik faaliyetler ve okul başarısını artırma; madde kullanımı, davranış bozukluğu, cinsel istismar, ergenlik sorunları,

³⁶⁴ÇKK. “Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararı Alınması” başlıklı 7. madde. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁶⁵ Balo, **a.g.e.**, s. 177.

öfke kontrolü, sosyal beceri sorunu, aile içi iletişim problemleri, ailede parçalanma, ailede çocuğun değeri konusunda yeterli duyarlılığın olmaması, ailenin göçe bağlı sorunları gibi konularda korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğu, aileyi ve çocuğun bakımından eğitiminden sorumlu kişileri bir arada sistematik bir şekilde ele alan, suç ve mağduriyetin ve normal gelişimi destekleyen, müdahale eden, psiko-sosyal ve eğitsel destek hizmetleri olarak uygulanır. (c)

İhtiyaç duyulan danışmanlığın içeriği, sosyal inceleme raporunda belirtilir. Sosyal inceleme raporu, bu tedbire ihtiyacı ortaya koyan sorun veya durumun gerektirdiği uzmanlığı tarif edici ve bu tedbire ilişkin önerileri açıklayıcı nitelikte düzenlenmelidir³⁶⁶. (d)”

Ailelerin bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, çocuklarıyla sorunlarının farkına varmalarının sağlanmasında önemli bir öneme sahip olan danışmanlık tedbiri, SHÇEK’in taşra teşkilatının genellikle il merkezlerinde olması, Milli Eğitim Müdürlükleri’ndeki sosyal çalışma görevlilerinin de alanda yeni hizmet vermeye başlamaları, ailelerin de gerek ekonomik yük, gerekse ilgisizlikleri nedenleriyle istendiği gibi veya planlandığı gibi uygulanamamaktadır. Bu da, yerinde kişi ve aile eğitimini diğer bir ifadeyle ailenin kendi yerleşim yerinde güçlendirilmesini önlemektedir³⁶⁷.

b. Eğitim Tedbiri

Çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesine yönelik; bir meslek veya iş edinmesi amacıyla kurslara gitmesine veya çeşitli meslek dallarıyla ilgili bu konuda tecrübeli kişilerin yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesini içeren tedbirdir. Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir³⁶⁸ (ÇKK md. 5/1-b).

Özellikle çocukların zorunlu eğitimi tamamlamamaları, yaşına uygun akademik devamı sağlayamayan çocukların yaşitlarının seviyesine getirilmesi açılarından etkin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca ailesi tarafından okula

³⁶⁶ Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 2008, Genel Esaslar madde 5. Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi: 01.11.2017.

³⁶⁷ Balo, **a.g.e.**, s. 177.

³⁶⁸ Balo, **a.g.e.**, s. 177.

gönderilmekte, devamının sağlanmasında zorluk yaşayan çocuklarda da başarılı uygulanabilmektedir. Fakat çocuğun eğitime devam etmemesi, bakım tedbiri alınmasına esas teşkil etmiş ise, çocukta kuruluştan izinsiz ayrılma davranışın eşlik ettiği durumlarda başarı olanaksız hale gelebilmektedir. Buna karşın; sosyal devletin gereği olarak devlet çocuğun eğitimini sağlayabilmesi için her türlü koşulda gerekli önlemleri almalıdır.

c. Bakım Tedbiri

Çocuğun bakımından sorumlu olan kişinin herhangi bir sebeple görevini yerine getirememesi durumunda, çocuğun özel ya da resmi bakım yurdu veya koruyucu aile hizmetlerinden faydalandırılması ya da bu kurumlara yerleştirilmesini kapsayan tedbirdir. Bu tedbir, SHÇEK tarafından yerine getirilir³⁶⁹.

Çocuk koruma önlemi geniş anlamıyla çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve ahlak güvenliğinin sağlanması veya suç mağduru olmasının önlenmesi için idari ya da yargı mercilerince alınan önlemler bütünüdür. Ayrıca “otuz günlük acil koruma kararı” şeklinde de geçici uygulama özelliği bulunmaktadır³⁷⁰.

Koruma kararı kamu düzenine ilişkin bir karar olduğu için bu kararın içeriğini hakim takdir yetkisine göre kendisi belirler. Bu nedenle de yargılama ve karar için gerekli gördüğü araştırmaları re’sen yaptırır³⁷¹.

SHÇEK Kanunu gereğince hakkında koruma kararı verilmiş çocuklar, devletin, dolayısıyla, bu hizmeti devlet adına yürütmekte görevli olan SHÇEK’e bağlı kuruluşların bakımı ve koruması altına girerler. Türk Medeni Kanun ve Çocuk Koruma Kanunu’na göre, haklarında koruma önlemi alınmış çocukların nereye yerleştirileceğini, çocuğun güvenliğini göz önünde tutarak hakim belirleyeceğini

³⁶⁹ Balo, **a.g.e.**, s. 178. ÇKK. md. 45: “Bu Kanunun 5 maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden; c) (c) bendinde yazılı bakım tedbiri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, tarafından yerine getirilir.” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁷⁰ ÇKK “Acil Korunma Kararı Alınması” başlıklı md. 9/2: “Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hakime bildirir. Çocuğun ailesine teslim edilip edilmeyeceğini veya uygun görülen başkaca bir tedbire hakim tarafından karar verilir.” Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁷¹ Hatemi, Serozan, **a.g.e.**, s. 368.

düzenlemiştir. Bu durumda, çocuğun yerleştirileceği yer, SHÇEK’e bağlı bulunan yurt, yuva ve koruyucu aile olabilecektir³⁷².

d. Sağlık Tedbiri:

Sağlık tedbiri, çocuğun çeşitli konularda sağlıklarının korunması veya tedavisi açısından gerekli geçici ya da sürekli bakım ve rehabilitasyonuna, madde bağımlısı olması durumunda ise tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir. Bu tedbir, Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilir³⁷³.

e. Barınma Tedbiri:

Barınma tedbiri, kişilerin herhangi bir barınacak yerleri olmaması durumunda çocuklu ya da hayati tehlikesi söz konusu olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bu tedbir, Milli Eğitim Bakanlığı, SHÇEK ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir³⁷⁴.

Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler ve çeşitli kurumlar çocuğun korunma altına alınması amacıyla kurumlara başvurabilir. ÇKK ilgili 6. maddesine göre;

“Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, koruma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhal yapar³⁷⁵.”

Maddede, herhangi bir nedenle çocuğun korunma ihtiyacı içinde olduğu bilgisine ulaşan, adli ve idari merciler ile kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim

³⁷² Akyüz, **a.g.e.**, s. 67.

³⁷³ Balo, **a.g.e.**, s. 178. Bkz: ÇKK. md. 45/1. “Bu Kanunun 5. maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden; d) (d) bendinde yer alan sağlık tedbiri Sağlık Bakanlığı, tarafından yerine getirilir.” <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁷⁴ ÇKK. md. 45/2 md. <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁷⁵ ÇKK md. 6/1,2 Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarına çocuklarla ilgili genel koruma görevi bulunan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na söz konusu tehlikelilik halinin bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir.

Ayrıca, korunma ihtiyacı olan çocuğun kendisine ve onun bakımından sorumlu bulunan kimselere, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun destekleyici ve koruyucu hizmetlerini talep etme hakkı tanınmıştır³⁷⁶. Diğer yandan, bildirimde muhatap olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na çocuklarla ilgili tedbirlerin bir an önce hayata geçirilmesi için, çocuğun içinde bulunduğu riski ortamla ilgili araştırmayı gecikmeksizin yapma hükümlülüğü getirilmiştir.

2. Tedbirin Süresi

ÇKK'nın 7. maddesi gereğince, çocuk hakkında uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbirin çeşidi kararda gösterilir. Bir ya da daha fazla tedbir kararı verilebilir. Hakim, çocuk hakkında koruyucu destekleyici karar verdikten sonra gözetim altına alınmasına da karar verebilir. Tedbirlerin uygulanması, onsekiz yaşını doldurulduktan sonra sona erer. Fakat hakim, eğitim ve öğretimini sürdürebilmesi için ve rızası alınmak şartıyla tedbirin devam etmesine belli bir zaman açısından devam edilmesine karar verebilir³⁷⁷.

Konuyla ilgili olarak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 24. maddesinde de düzenleme bulunmaktadır. Buna göre;

“Koruma kararı genel olarak çocuk reşit olana kadar devam eder. Ancak bu karar, korunma kararına neden olan şartların ortadan kalkması halinde Kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemece çocuk reşit olmadan önce kaldırılabilir. Reşit olduktan sonra da çocuğun rızası alınmak şartıyla devamı hususunda karar verilebilir. Reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıdaki belirtilen şartlara bağlıdır.

³⁷⁶ Balo, a.g.e., s. 179.

³⁷⁷ Balo, a.g.e., s. 64.

*Onsekiz yaşını tamamlamış olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan*³⁷⁸;

Ortaöğretime devam edenlerin 20 yaşına kadar,

Yükseköğretime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.

Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş çocukların bir iş veya meslek sahibi edilerek kendi kendilerine yeterli olabilmelerinin sağlanması amacıyla 20 yaşını kadar korunma kararı uzatılabilir.

Bunlardan korunma kararı kalkmış; ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukların, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların emek karşılığı iâşe, ibate ve harçlıkları Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir.(a)

*Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışmaktan aciz olan Çocukların korunma kararı uzatılır*³⁷⁹. (b)

*Korunma kararı kalkan çocukların Kurumla ilişkilerinin devamı sağlanır. Bu çocuklara gerektiğinde imkanlar ölçüsünde Kurumca yardımcı olunur*³⁸⁰.”

3. Tedbir Uygulamasının Denetim Altında Yürütülmesi

ÇKK'nın 7. maddesinin 3. fıkrası gereğince, bir ya da daha fazla tedbir kararı verilebilir. Hakim, çocuk hakkında tedbir kararı verdikten sonra denetim altına alınmasına da karar verebilir. (ÇKK. m. 7/4).

Denetim altına alınmış olan çocukla alakalı olarak denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Ancak korunma ihtiyacı olan çocuklar ya da suç tarihinde oniki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslim edilmesi yönünde karar verilmesi

³⁷⁸ 6/2/2014 tarih ve 6518 sayılı Kanun'un 30. maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “muhtaç” ibaresi ile (c) bendinde yer alan “muhtaç durumda bulunan” ibaresi “ihtiyacı olan” şeklinde değiştirilmiştir.

³⁷⁹ 25/4/2013 tarih ve 6462 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle, bu bentte yer alan “özürleri” ibaresi “engellikleri” şeklinde değiştirilmiştir.

³⁸⁰ 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler Kanunun Korunma Kararının Süresi ve Kaldırılması” başlıklı, md. 24/a,b,c Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

halinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre SHÇEK tarafından yerine getirilir. Görevlendirme esnasında çocuğun kişisel özellik ve ihtiyaçları dikkate alınmak suretiyle, çocuğa kolay ulaşabilecek olanlar tercih edilir³⁸¹.

ÇKK'nın 38. maddesi gereğince denetim görevlisinin görevleri şunlardır;

“Kararla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesi için çocuğun eğitim, aile, kurum, iş ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak üzere onu desteklemek, yardımcı olmak, gerektiğinde önerilerde bulunmak, (a)

Çocuğa eğitim, iş, destek alabileceği kurumlar, hakları ve haklarını kullanma konularında rehberlik etmek, (b)

İhtiyaç duyacağı hizmetlerden yararlanmasında çocuğa yardımcı olmak, (c)

Kaldığı yerleri ve ilişki kurduğu kişileri ziyaret ederek çocuğun içinde yaşadığı şartları, ailesi ve çevresiyle ilişkilerini, eğitim ve iş durumunu, boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini yerinde incelemek, (d)

Alınan kararların uygulanmasını, bu uygulamanın sonuçlarını ve çocuk üzerindeki etkilerini izlemek, tabi tutulduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesini denetlemek, (e)

Çocuğun gelişimi hakkında, üçer aylık sürelerle Cumhuriyet Savcısı veya mahkemeye rapor vermek³⁸². (f)

Tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren hakim veya mahkemece en geç üçer aylık sürelerle incelettirilir (ÇKK. md. 8/f.2).”

Hakim veya mahkeme; denetim memurları, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşların temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan

³⁸¹ Balo, **a.g.e.**, s. 65. Bkz: md. ÇKK. 37. www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 02.11.2017.

³⁸² ÇKK. md. 38. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2017.

tedbirin sonuçlarını inceleyerek kaldırabilir, süresini uzatabilir veya değiştirebilir (ÇKK. md. 8/f.3).

TMK'nın 351. maddesi gereğince de durumun değişmesi söz konusu olması halinde, çocuğun korunmasına yönelik önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir. Velayetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hakim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velayeti geri verir³⁸³.

4. Tedbirlerde Görevli Yetkili

Çocuğun ifadesi alınması sırasında veya diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir (ÇKK. md. 15/2). Gerekli görülmesi halinde, Cumhuriyet savcısı tarafından çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hakiminden isteyebilir (ÇKK. md. 15/3).

09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasında görev,³⁸⁴ aile mahkemeleri kurulan yerler bakımından bu mahkemelere, aile mahkemeleri kurulu bulunmayan yerler bakımından ise, asliye hukuk mahkemelerine bırakılmıştır. 4787 sayılı Kanun gereğince, aile mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemeler faaliyete geçtiğinde, yargı çevresi içerisinde ve görev alanına giren sonuçlanmamış dava ve işler, yetkili ve görevli aile mahkemesine devredilecektir³⁸⁵.

³⁸³ Balo, **a.g.e.**, s. 65.

³⁸⁴ 4787 sayılı Kanun'un ilgili maddesi: "Aile mahkemelerinin görevleri 4. madde. "1- 22.11.2001 tarihli ve 4722 sayılı *Türk Medeni Kanunun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,*
2- 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı *Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,*
3- Kanunlarla verilen diğer görevler." Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi:03.11.2017.

³⁸⁵ Balo, **a.g.e.**, s. 69.

Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde ise, genel görevli hukuk mahkemeleri dosyaya bakmaya devam edeceklerdir³⁸⁶. Aile mahkemesi kurulmayan yerlerde genel görevli asliye hukuk mahkemeleri görevli olacaktır.

Aynı yargı çevresinde, asliye hukuk mahkemesi ile çocuk mahkemesi veya çocuk ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı durumda, görevli mahkeme Çocuk Koruma Kanunu ile kurulan mahkemelerdir. Aynı yargı çevresinde, aile mahkemesi ile çocuk mahkemesi veya çocuk ağır ceza mahkemesinin bulunması durumunda ÇKK'nın 26. maddesi gereğince çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri ve çocuk hakimi, bu Kanun'da ve diğer kanunlarda yer alan tedbirleri almakla görevlidir³⁸⁷.

ÇKK 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanuna göre sonraki tarihte kanunlaşmış bir kanun olduğundan, iki kanun arasında çatışan hükümler bakımından Çocuk Koruma Kanunu Hükümleri uygulanacaktır. Bu nedenle, görevli mahkeme çocuk ağır ceza mahkemeleri ile çocuk mahkemeleri olacaktır³⁸⁸.

Aile mahkemelerinin ise, kendilerine intikal eden esas dava ile birlikte, çocuklar hakkında da koruyucu ve destekleyici kararların alınmasında görevleri *“çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri kurulmayan yerler ile aile mahkemelerinin görevine giren esas davaya bağlı olarak kendilerine intikal eden koruma istemi bakımından”* devam edecektir³⁸⁹.

Yetkiyle ilgili olarak da ÇKK'nın 8. maddesine göre; *“Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hakimince alınır”*³⁹⁰.

³⁸⁶ 4787 sayılı Kanun'un ilgili maddesi: “1- Aile mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemeler faaliyete geçtiğinde, yargı çevresi içerisinde ve görev alanına giren sonuçlanmamış dava ve işler, yetkili ve görevli aile mahkemesine devredilir.” Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 03.11.2017.

³⁸⁷ Balo, a.g.e., s. 69.

³⁸⁸ Balo, a.g.e., s. 69.

³⁸⁹ ÇKK md. 7, 8 ve 26. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 03.11.2017.

³⁹⁰ ÇKK. md. 8. Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 03.11.2017.

II. Uluslararası Hukuk Boyutu

A. Türkiye'nin Çocuk İstismarına İlişkin Taraf Olduğu Sözleşmeler

1. Genel Olarak

Sosyal, duygusal, ekonomik açıdan güçsüz olan çocuklar yetişkinlere bağımlı durumdadır³⁹¹. Çocuk haklarının savunulması yetişkinlerin tasarrufunda olması da, bu bağımlılığın göstergesidir³⁹².

Çocuk statüsünün uluslararası hukuk tarafından tanınması çocuğa verilen haklar ve çocuğun kanuni olarak korunması açısından önem taşımaktadır. Çocuğun statüsü uzun yıllar boyunca insan hakları içerisinde yer bulamamış, çocukların kendi yaşamlarını kontrol etme gücü bulamaması nedeniyle self determinasyon hakkına sahip oldukları kabul edilmemiştir. Bu kabulün zamanla farklı alan ve toplumlarda sorun teşkil etmeye başlaması insanları çocuk hakları hareketi başlatmaya yöneltmiş ve çocuk algısına ilişkin bir yıkım ve inşa süresine girilmiştir³⁹³.

İstismar ve cinsel istismar ifadeleri ulusal hukuk sistemlerinde karşılık bulmasına rağmen çoğu uluslararası belgelerde tam olarak tanımlanmamıştır³⁹⁴. Cinsel istismar genellikle cinsel saldırı, ensest veya tecavüz gibi çocuklara karşı işlenen cinsel şiddet olarak yorumlanmakta, nakdi veya herhangi bir bedel olmaksızın gerçekleştirilmesi ile de cinsel istismarı cinsel sömürüden ayrıldığı ifade edilmektedir³⁹⁵.

Bütün çocukların hak ve özgürlüklerinin korunması, uluslararası topluma düşen bir ödevdir. Uluslararası toplumun ve her bir ülke halkının, işbirliği ve uyum içinde bu hedefin gerçekleştirilmesi amacıyla çalışmaları gerekmektedir³⁹⁶.

Uluslararası hukuk belgeleri, iç hukukta bağlayıcılık kazandıkları zaman, ulusal mevzuat gibi uygulama alanı bulmaktadır. T.C. Anayasası 90. maddesi uyarınca da insan hak ve özgürlüklerine dair usulüne uygun şekilde yürürlüğe girmiş

³⁹¹ Rona, **Çocuk Hakları**, s. 3.

³⁹² Cüneyt Ozansoy, "Öznesini Arayan Nesneler: Çocuk ve Çocuk Hakları," **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.1, Ankara, 1999, s. 51.

³⁹³ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 40.

³⁹⁴ Ozansoy, **a.g.e.**, s. 39.

³⁹⁵ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 40.

³⁹⁶ Köktaş, **a.g.e.**, s. 9.

uluslararası anlaşmaların üstünlüğü hükmünden yola çıkılarak çocuk haklarına yönelik uluslararası mevzuat ve bu mevzuata ilişkin felsefenin öncelikle benimsenmesi gerekmektedir³⁹⁷.

2. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

Çocuk haklarına ilişkin ilk önemli adım 26 Eylül 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'dir. Bildiri, Türkiye tarafından benimsenmiş ve Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1931 yılında imzalanmıştır³⁹⁸.

Bildiri'de tüm çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin sağlanması, aç çocukların beslenmesi, hasta çocukların tedavi edilmesi, suçlu çocukların ıslah edilmesi, yetim ve kimsesiz çocukların korunması, felaket anında çocuğa yardım edilmesi, çocuğun her türlü sömürüden korunması ve kardeşlik içinde eğitilmeleri gerektiği belirtilmiştir³⁹⁹.

3. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi

Çocukların farklı fiziksel, fizyolojik, davranış ve psikolojik özellikleri olduğu, sürekli büyüme ve gelişme gösterdiği bilincinin yerleşmesi, çocukların bakımının sosyal bir sorun olduğu ve bilimsel yaklaşımlarla herkesin bu sorumluluğu yüklenmesi gerektiği düşüncesi 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Çocuk Hakları Bildirgesi" ile kabul edilmiştir⁴⁰⁰.

Bu Bildirge'de yer alan on ilke şunlardır:

"Tüm dünya çocukları bu bildirgedeki haklardan din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayrımı yapılmaksızın yararlanmalıdır (1).

Çocuklar özel olarak korunmalı, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında

³⁹⁷ Köktaş, a.g.e., s. 11.

³⁹⁸ Savaşçı, a.g.e., 40.

³⁹⁹ Köktaş, a.g.e., s. 14. Atfen: Ali Naim İnan, **Çocuk Hukuku**, Ankara Üni. Eğitim Fak. Yayınları, No.3, İstanbul, 1968, s. 96-97.

⁴⁰⁰ UNICEF, **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1959 Beyannamesi, Uygulama El Kitabı**, 1998, s. 621.

özgür ve onurları zedelenmeyecek şekilde yetişmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda çocuğun en yüksek çıkarları gözetilmelidir (2).

Her çocuğun doğduğu anda bir adı ve bir devletin vatandaşı olma hakkı vardır (3).

Çocuklar sosyal güvenlikle yararlanmalı, sağlıklı bir biçimde büyümesi için kendisine ve annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunma sağlanmalıdır. Çocuklara yeterli beslenme, barınma dinlenme, oyun olanakları ile gerekli tıbbi bakım sağlanmalıdır (4).

Fiziksel, zihinsel ya da sosyal bakımdan özürlü çocuğa gerekli tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalıdır (5).

Çocuğun kişiliğini geliştirmesi için anlayış ve sevgiye gereksinimi vardır. Anne ve babasının bakımı ve sorumluluğu altında her durumda bir sevgi ve güvenlik ortamında yetişmelidir (6).

Genel kültür ve yeteneklerini, bireysel karar verme gücü, ahlaki ve toplumsal sorumluluğunu geliştirecek ve topluma yararlı bir üye olmasını sağlayacak eğitim hakkı verilmelidir. Bu eğitimde sorumluluk önce ailenin olmalıdır. Eğitimin ilk aşamaları parasız ve zorunlu olmalıdır (7).

Çocuk her koşulda koruma ve kurtarma olanaklarından ilk yararlananlar arasında olmalıdır (8).

Çocuklar her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalıdır. Çocuk uygun bir asgari yaştan önce çalıştırılmayacak, sağlığını ve eğitimini tehlikeye sokacak fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişmesini engelleyecek bir işe girmeye zorlanmayacak ve böyle bir işe girilmesine izin verilmeyecektir (9).

Çocuk ırk, din ya da başka bir ayrımcılığı teşvik eden uygulamalardan korunacaktır. Anlayış, hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel kardeşlik

*ortamında enerji ve yeteneklerini diğer insanların diğer insanların hizmetine sunması gerektiği bilinciyle yetiştirilmelidir*⁴⁰¹ (10).”

20 Kasım 1959 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi’nde çocuk haklarına ilişkin kabul edilen birçok ilkenin içinde çocuğun her türlü ihmal, sömürü ve zalimlikten korunması ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmaması da bulunmaktadır⁴⁰².

1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve 1959’da kabul edilen BM Çocuk Hakları Bildirgesi birtakım ilkelerin kabul edilmesinden ibarettir. Ancak kabul eden devletlere karşı hukuksal bir yaptırım uygulamayı içermemektedir⁴⁰³.

4. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin oluşumu 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi’ne dayanır⁴⁰⁴.

İkinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşı gibi çocuklara büyük zararlar vermiş ve çocuklar Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi bulunmasına rağmen yeteri kadar korunamamıştır. Birleşmiş Milletler’in kurulmasıyla çocukların korunmasına ilişkin konuları incelemek üzere “Sosyal Sorunlar Meclisi” oluşturulmuştur. Sosyal Sorunlar Meclisi yaptığı bir toplantıda Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’nin yeniden düzenlenmesine karar vermiştir. Üye devletlerden de alınan görüşler doğrultusunda yeniden düzenlenen Bildirge 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda oy birliği ile kabul edilmiştir⁴⁰⁵.

Uluslararası hukukta, bildiriler taraf devletlerin hükümetleri tarafından kabul ve imza edilmesine rağmen hukuksal yaptırımı olmayan ve bazı genel ilkelerin ilan edilmesinden başka bir anlam taşımamaktadır. Bildiriler, çocukların çıkarları yönündeki özel ve kamusal nitelikteki girişimler açısından o günden bu yana kılavuz işlevi görmüşlerdir. Sözleşmeler ise, devletlerin iç hukuk kurallarına göre imza ve bir

⁴⁰¹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 10-11.

⁴⁰² Savaşçı, **a.g.e.**, s. 41.

⁴⁰³ İnan, **a.g.e.**, s. 765.

⁴⁰⁴ Köktaş, **a.g.e.**, s. 11.

⁴⁰⁵ Ercüment Erbay, **Çocuk Hakları**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 27.

kanunla da onaylandıktan sonra taraf devletleri bağlayıcı niteliğe kavuşan; dolayısıyla iç hukuk kurallarında uluslararası antlaşma kuralları gereği yeni düzenlemeler veya değişiklikler yapma taahhütleriyle taraf devletleri yükümlülük altına sokan belgelerdir⁴⁰⁶. Bu nedenle çocuk haklarının da bağlayıcı bir sözleşme ile güvence altına alınması gerekliliği doğmuştur.

1989 yılında kabul edilen ve 1990'da yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi; çocuk haklarına ilişkin evrensel standartları belirleyen ve hukuki olarak bağlayıcı olan ilk uluslararası sözleşmedir⁴⁰⁷.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde imzaya açılmış, yeterli sayıda devlet tarafından onaylanarak 2 Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir⁴⁰⁸.

Türkiye, 20-30 Eylül 1990 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde toplanan Çocuklar için Dünya Zirvesi'ne katılmıştır. 1982 Anayasası'nın 3 ve 6. maddeleri ile 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın hükümlerine aykırı gördüğü gerekçesiyle Sözleşme'nin azınlık çocuklarının dil, eğitim ve kültür alanındaki haklarına ilişkin 17, 29, 30. maddelerine çekince koyarak 14 Eylül 1990 tarihinde Sözleşmeyi imzalamıştır⁴⁰⁹. Sözleşme 9 Aralık 1994'de 4058 sayılı Kanun ile kabul edilmiş, 27.01.1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak Anayasa'nın 90. maddesine göre iç hukuk kuralına dönüşmüştür⁴¹⁰.

Sözleşme, tüm çocukların bireysel olarak yaşama koşullarının geliştirilmesi ve topluma sağlıklı ve aktif olarak katılabilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkı olduğunu temel almaktadır⁴¹¹. Yaşam, sağlık, ve eğitim alanları gözetilerek standartları belirlemenin yanı sıra bu Sözleşme, evde veya iş yerinde,

⁴⁰⁶ İnan, **a.g.e.**, s. 765, 768.

⁴⁰⁷ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 41.

⁴⁰⁸ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 42.

⁴⁰⁹ Aşkın Yaşar Topuzoğlu, "Çocuk Hakları," **İstanbul Barosu Yayınları** (1. bs.), İstanbul, 2004, s.19.

⁴¹⁰ Anayasa'nın 90. maddesi: "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri yer alır.*" Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 03.11.2017.

⁴¹¹ Akyüz, **a.g.e.**, s. 765.

savaş sırasında ya da iç çatışma dönemlerinde, fiziksel ve cinsel nitelikte olanlar da dahil olmak üzere şiddet ve istismara karşı çocuklara açık bir korumayı getirmeyi amaçlamaktadır⁴¹².

Sözleşme, önsöz ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 18 yaşından küçük herhangi bir kişinin yasama, geliştirme, korunma, katılım gibi bireysel haklarını ayrıntıları ile işleyen dört temel alan ve bunların gerçekleştirilmesi için devlete düşen görevler düzenlenmiştir (1-41. madde). İkinci ve üçüncü bölümlerde sözleşmenin öğretilmesi, yürürlüğe girmesini ve sözleşmeye uyulmasını düzenleyen kurallara yer verilmiştir (43-54. madde). Çocukların refahı alanında, çocukların yaşatılması, verilmiştir⁴¹³ (43-54. madde).

Sözleşme’de cinsel istismar ve cinsel sömürü farklı maddelerde belirtilmektedir⁴¹⁴. Cinsel istismar 19 ve 39. maddelerde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel ve zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmarkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.”

“Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir⁴¹⁵ (2).”

Sözleşme’nin 19. maddesinde, çocuğun ana babasının veya onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin

⁴¹² Polat, **a.g.e.**, s. 262.

⁴¹³ UNİCEF, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 04.11.2017.

⁴¹⁴ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 42.

⁴¹⁵ UNİCEF, BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, md. 19. Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 04.11.2017.

yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmakar muameleye karşı korunması için yasal, idari, eğitsel toplumsal bütün önlemleri alacağı belirtilmiştir.

Sözleşme'nin 39. madde ise; *“Tarağ Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağığı kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir⁴¹⁶.”*

İlgili 39. maddede belirtilen nedenlerden dolayı tarağ devletlerin mağdur olan çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alacağı belirtilmiştir.

Sözleşme, çocuğa yönelik en geniş katılımlı belge olmasına rağmen, eleştirilere de maruz kalmaktadır. Sözleşme, Batı kavramları kullanılarak yazılmış olup evrensel, serbest ve tekil bir çocuğı referans göstermektedir. Anne baba ve çocuk arasındaki ilişki, biyolojik temel olarak vurgulanmıştır. Sözleşme'nin çocuklar tarafından oluşturulmamış ve katkılarının alınmamış olması, çocuğun yaş tanımlamasının on sekiz yaş ile sınırlı tutulması, bunun yerine bireysel gelişim ve kapasitesinin önemli olduğı kanunların da buna göre düzenlenmesi gerektiğı ifade edilmektedir. Ayrıca Sözleşme'nin çocukluğun başlangıcını belirlemede yetersiz olduğı, hamile kadınların tedavisi ve kürtaj gibi konularda yeteri kadar açıklık bulunmadığı belirtilmektedir. Sözleşme'nin en güçsüz tarafının ise, tarağ ülkenin iç hukuku haline gelmedikçe uygulanabilir olmaması olarak ifade edilmiştir⁴¹⁷.

Bu eleştiriler doğrultusunda, BM. Çocuk Hakları Komitesi Sözleşme'ye ilişkin yeni düzenlemelere gitmektedir. Sözleşme'nin çocukların satışı, kaçırılması ve pornografisine ilişkin ve çocukların silahlı çatışmalara dahil olmalarına yönelik ek

⁴¹⁶UNİCEF, BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, md. 39. Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 04.11.2017.

⁴¹⁷ Erbay, a.g.e., s. 34,35.

ihtiyari protokoller yayımlanarak ülkelerin onayına sunulmaktadır. Ayrıca 14 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren BM Çocuk Hakları Komitesi'ne bireysel başvuruları inceleme yetkisi tanıyacak Çocuk Hakları Sözleşmesi Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokol hazırlanarak ülkelerin onayına sunulmuş ve devletlerarası ve bireysel başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmıştır⁴¹⁸.

Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokolü 2012 yılında imzalamış, 3. Nisan 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kanunla onay için gerekli adımı atmıştır⁴¹⁹.

Sözleşme'nin 42. maddesinde Sözleşme kural ve ilkelerinin taraf devletlerce uygun ve etkin araçlarla yetişkinlere ve çocuklara yaygın biçimde tanıtılması ve öğretilmesi yükümlülüğü getirilmiştir⁴²⁰. Sözleşmenin 43 ve 45. maddelerinde, taraf devletlerin Sözleşme yükümlülük ve sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini belirlemek çocuk haklarının korunmasındaki ilerlemeleri incelemek ve takip etmek üzere bir "Çocuk Hakları Komitesi"nin kurulmasına ve Komitenin üye seçimi, çalışma yer ve usullerine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir⁴²¹.

Bu yükümlülüklerin yerine getirilişi, on uzmandan oluşan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi tarafından izlenir. ÇHS'nin metninde, Çocuk Hakları Komitesi'nin on üyeden oluştuğu belirtilmiştir. Ancak, bu fıkra hükmünde yapılan değişiklikle, Komite'nin üye sayısı onsekize çıkarılmıştır. Komite üyeleri taraf devletlerce gösterilen kişiler listesinden gizli oyla 4 yıllığına seçilir. Dört yıllığına seçilen üyelerin yarısı iki yılda bir yenilenmektedir⁴²².

Sözleşmeye taraf devletler, Sözleşme'yi onayladıktan sonra ilk iki yıl içinde, daha sonra da her beş yılda bir Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne ülkelerindeki çocuk haklarıyla ilgili durum hakkında rapor vermekle yükümlüdürler.

⁴¹⁸ İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, "Çocuk Hakları Komitesi," Bkz: www.humanrightscenter.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁴¹⁹ 30027 sayılı, 3 Nisan 2017 tarihli **Resmi Gazete**, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" Bkz: www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi: 03.12.2017.

⁴²⁰ UNİCEF, BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, md. 42. Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 05.11.2017.

⁴²¹ UNİCEF, BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, md. 43, 44. Bkz: <http://www.unicefturk.org> Erişim Tarihi: 05.11.2017.

⁴²² Fatih Karaosmanoğlu, **İnsan Hakları** (2. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 165.

Ayrıca taraf devletler, hazırladıkları bu raporları kamuoyuna yaygın bir biçimde duyuracaklardır⁴²³.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, çocuk haklarına ilişkin belirli konularda özel araştırma yapılmasını isteyebilir. Değerlendirmelerini taraf devletlerden her birine ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na iletir. Devlet raporları dışında, sivil toplum kuruluşları da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne rapor sunabilmektedir⁴²⁴.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Türkiye'de çocuk hakları alanında daha ileri ve daha kapsamlı adımlar atılmasına, klavuz olmuştur. Sözleşme'de öngörülen "Çocuk Hakları İzleme Komitesi" kurulması yükümlülüğünün yerine getirilmesi için TBMM düzeyince, "Çocuk Hakları İzleme Komitesi" kurulmuştur. Bu Komite'nin görevleri arasında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanmasını izlemek, çocuk hakları konusunda başta TBMM olmak üzere, kamuoyunda duyarlılığı artırmak, internet sitesi aracılığı ile çocuk hakları konusunda bilgi ve iletişim platformu oluşturmak, çocukların, çocuk hakları ile ilgili demokratik karar süreçlerinde bizatihi yer almalarını sağlayabilmek gibi konular yer almaktadır⁴²⁵.

Sözleşme'nin 44. maddesi uyarınca; taraf devletler tarafından sunulan raporların değerlendirilmesi ise aşağıdaki gibidir;

Komite, Türkiye'nin Birleştirilmiş İkinci ve Üçüncü Periyodik Raporunu, 1 Haziran 2012 tarihinde gerçekleştirilen 1704 ve 1705. toplantılarında değerlendirmiş ve 15 Haziran 2012 tarihindeki 1725. toplantısında aşağıdaki sonuç gözlemlerini kabul etmiştir⁴²⁶.

Komite, eğer mahkeme kararı alınır, asgari evlilik yaşının özel durumlarda 16 iken, kız ve erkekler için normal durumlarda 17 yaş olduğuna dikkat çekmektedir.

⁴²³ Köktaş, **a.g.e.**, s. 14.

⁴²⁴ Savaşçı, **a.g.e.**, 52.

⁴²⁵ Köktaş, **a.g.e.**, s. 14.

⁴²⁶ Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, 30. Ekim 2012. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

Ancak Komite, asgari evlilik yaşının Taraf Devletlerin özellikle kırsal kesimlerinde ve uzak bölgelerinde takip edilemeyeceği konusunda kaygı duymaktadır⁴²⁷.

Komite, çocuğun yüksek yararı ilkesinin 2005 yılındaki Çocuk Koruma Kanuna ve 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliklerine dahil edilmiş olmasının yanı sıra çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurmayan mahkeme kararlarının temyiz mahkemesi tarafından iptal edilebilecek olmasını memnuniyetle karşılamaktadır. Ancak, Komite Taraf devletlerin aileye destek verme yerine aileyi cezalandırıcı tedbirler alması hususunda, aile içi şiddet ve aile geçimsizliği durumlarında bu ilkenin uygulanması ile ilgili bilgi eksikliğinden endişe duymaktadır⁴²⁸.

Komite, “namus cinayetleri” ve sosyal baskıya bağlı intiharı da içeren cinayet temelli şiddetle mücadelede Taraf Devletin gayretlerine dikkat çekerken, diğer yandan kız çocuklarını da kapsayan önemli sayıda kadın mağdura ilişkin bu tür uygulamaların devam etmesinden endişe duyduğunu belirtmektedir. Komite ayrıca bu tür uygulama riski altındaki kadın ve çocukların misafir edilip korunabileceği sığınma evlerinin yetersiz sayısına ilişkin de kaygı duymaktadır⁴²⁹.

Komite, Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi Hakkındaki İhtiyari Protokole İlişkin Taraf Devletlerin ilk raporu hakkındaki sonuç gözlemlerinin izlenmesine ilişkin bilgilerin yeterli ilgi görmemesinden endişe duymaktadır. Taraf Devlet İhtiyari Protokolü uygulamak için bir faaliyet planı oluşturmamış ve İhtiyari Protokol’ün tüm hükümlerini kapsayıcı yasal düzenlemeler yapılmamıştır. Dahası, siber suçlar ve çocuk pornografisi konularının Taraf Devlet tarafından ne şekilde ele alındığına dair bilgi bulunmamaktadır⁴³⁰.

⁴²⁷Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, “Çocuğun Tanımı” (Sözleşme’nin 1. maddesi). 30. Ekim 2012. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

⁴²⁸ Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, “Çocuğun Yüksek Yararı,” 30. Ekim 2012. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

⁴²⁹Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, “Yaşama, Hayatta Kalma ve Gelişme Hakkı,” 30. Ekim 2012. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

⁴³⁰Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, “Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi Hakkındaki İhtiyari Protokolün İzlenmesi,” 30. Ekim 2012. Bkz: <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olmasına rağmen, mağdur çocukların korunması ve rehabilitasyonuna yönelik yeterli düzeye gelememiştir. Mağdur çocukların korunmasına yönelik kanuni düzenlemeler yapılmasına rağmen, uygulamaların denetlenmesindeki yetersizlik çocukları tekrar ikinci mağduriyete sürüklemektedir⁴³¹.

Nitekim 2005 yılı sonlarında bir ilimizde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı bir yetimhanedeki çocuklara kötü muamelenin ortaya çıkması da, Türkiye'deki çocuk koruma sistemindeki denetim eksikliğini ortaya koymuştur⁴³². Ayrıca, yine aynı şekilde denetim eksikliğinin bir sonucu olarak, çocuk yuvalarında koruma altında bulunan çocukların cinsel istismara maruz kalması da sık sık gündeme gelen olaylardan olup bu denetim eksikliğinin bir sonucudur⁴³³.

Devletin, çocukları kamu veya özel kurum ya da koruyucu aile yerleştirilmesi ve onlara sahip çıkması ne kadar önemli ise, bu noktadan sonra deneyimli, bilgili uzman personel ile bunların denetimini sağlamak ve üzerine düşen sorumluluğu yerine getirme noktasında gösterdiği hassasiyet de o derece önemlidir. Mevcut psikolog, pedagog, sosyal hizmet uzmanı ve diğer uzman kadrolar yeterli değildir. Koruyucu aile uygulaması yaygınlaştırılmalı, bağımsız sivil inisiyatife denetleme ve izleme yetkisi verilmelidir⁴³⁴.

5. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴³⁵. Türkiye, Sözleşme'yi 20

⁴³¹ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 45.

⁴³² Ayrıl, **a.g.e.**, s. 45. **Hürriyet Gazetesi**, “0-6 yaş çocuk yuvasındaki dayak ve işkence halkı sokağa döktü”, 26.10.2005. Bkz: <http://www.hurriyet.com.tr>, Erişim Tarihi: 06.11.2017.

⁴³³ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 45. Zeynep İşman, “Çocuk Yuvasında Tecavüz Şoku”, Sabah Gazetesi, 18.04.2004, Bkz: <http://www.sabah.com.tr>, Erişim Tarihi:06.11.2017.

⁴³⁴ İstanbul Barosu, “Sosyal Hizmet Kurumlarındaki Sorun Köklü Bir Sistem Değişikliğiyle Çözülebilir”, **İstanbul Baro Bülteni**, S. 24, Kasım 2005, s. 13.

⁴³⁵ İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, “Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,” Bkz: <http://humanrightscenter.bilgi.edu.tr> Erişim Tarihi: 07.11.2017.

Ağustos 2000 tarihinde imzalamış, 4 Haziran 2003 tarihinde 4868 sayılı Kanun ile çekince koyarak uygun bulup onaylamıştır⁴³⁶.

Sözleşme çocukların şiddetin ve sömürünün her türünden korunmasını öngörmektedir⁴³⁷. Sözleşme'nin 24. maddesinde çocukların hakları düzenlenmiştir. Söz konusu madde uyarınca;

“Her çocuk, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da doğum bakımından hiçbir ayırım gözetilmeksizin, reşit olmayan kişi statüsünün gerektirdiği koruma tedbirlerinin ailesi, toplumu ya da devleti tarafından alınması hakkına sahiptir. (1)

Her çocuk, doğumdan hemen sonra nüfus kütüğüne kaydedilerek ve bir isme sahip olacaktır. (2)

Her çocuğun bir vatandaşlık kazanma hakkı vardır⁴³⁸. (3)”

Bu maddeye göre ailenin, toplumun ve devletin bir üyesi olan çocukların içinde yaşadığı toplum ve devlet tarafından bir küçük olarak statüsünün gereklerine uygun olarak korunması kabul edilmiştir.

6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol

Uluslararası toplumda çocukların korunması gerekliliğinin ve çocuk haklarına ilişkin ayrı uluslararası sözleşmelerin akdedilmesi gereğinin anlaşılması sonucu, 1989 yılında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır. Fakat toplumların yaşam koşul ve alışkanlıklarının değişmesine bağlı olarak çocukların korunması gerekli yeni alanların ortaya çıkması dolayısıyla Sözleşme bazı alanlarda yetersiz kalmaktadır. Bu

⁴³⁶ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Bkz: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4868.html>, Erişim Tarihi: 07.11.2017.

⁴³⁷ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 42.

⁴³⁸ İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, “Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,” md. 24. Bkz: <http://humanrightscenter.bilgi.edu.tr> Erişim Tarihi: 07.11.2017.

eksikliğin giderilmesi için BM Genel Kurulu tarafından BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Protokoller çıkarılmıştır⁴³⁹.

Bunlardan biri olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol 8 Eylül 2000 tarihinde kabul edilmiş ve 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴⁴⁰. Söz Konusu Protokol çocuk istismar ve ihmalinin, özellikle cinsel istismarının önlenmesi ile ilgili büyük önem taşıyan bir protokoldür⁴⁴¹. Bu Ek İhtiyari Protokol taraf devletlerin çocuk satışı, pornografisi ve fuhşun önlenmesini garanti altına almak için hazırlanmıştır⁴⁴².

Protokol'ün 2. maddesinde;

“Çocuk satışı; herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi bir şey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem olarak,”

“Çocuk fahişeliği; bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması olarak,”

“Çocuk pornografisi; çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi, olarak ifade edilmiştir⁴⁴³.”

Taraf Devletler çocuk satışı, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini bu Protokol uyarınca yasaklayacaktır (md. 1), çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisine yönelik fiil ve faaliyetlerin cezalandırılmasına yönelik gerekli yasal düzenlemeleri yapacaklardır (md. 3).

⁴³⁹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 21.

⁴⁴⁰ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 43.

⁴⁴¹ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 46.

⁴⁴² Topuzoğlu, **a.g.e.**, s. 20.

⁴⁴³ Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Olarak Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol, Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 07.11.2017.

Protokol taraf devletlere mağdur çocukların korunması ve iyileştirme çalışmaları hususunda yükümlülükler getirmektedir. Taraf devletin, bu tür suçların mağdurlarının sosyal açıdan topluma geri kazandırılması, fiziksel ve psikolojik yönden tamamen iyileştirilmesi ve eğitilmesi hususunda her türlü önlemi alma zorunluluğu vardır (md. 8).

7. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Engellenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol

2003'de yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Engellenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün 3/c. maddesine göre, "Çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması insan ticareti olarak kabul edilmiştir." Ayrıca Protokol'ün 3/d. maddesinde çocuk "On sekiz yaşının altındaki herkes çocuk kabul edilecektir." şeklinde tanımlanmıştır⁴⁴⁴.

İnsan ticareti ile ilgili Protokole paralel düzenleme, Türk Ceza Kanunu'nun "İnsan Ticareti" başlıklı 80. maddesinde yapılmış olup maddenin 3. fıkrasında çocuklara yönelik düzenleme yer almıştır⁴⁴⁵.

Maddenin 1. Fıkrasında; zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verileceği hükmü yer almıştır. Aynı maddenin 3. Fıkrasında; onsekiz yaşını doldurmamış olanların 1. fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden

⁴⁴⁴Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Engellenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, md. 3/d ve 3/c Bkz: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.11.2017.

⁴⁴⁵ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 50.

diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezaların verileceği belirtilmiştir⁴⁴⁶.

Çocuklar bakımından suçun oluşması için baskı, tehdit, cebir ve şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak amacıyla, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim imkanlarından veya içinde bulunduğu çaresizlikten faydalanmak rızalarını elde etmek gerekmemektedir. Çocukların rıza göstermesi fiilli hukuka uygun kılma. Rızanın küçük çocuk ile ilgili olarak velisi tarafından verilmesi durumunda da, bu rıza geçerli olmayacağı gibi, velinin insan ticareti suçuna iştirakten dolayı cezalandırılması söz konusu olabilecektir⁴⁴⁷.

8. Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Cinsel istismara ilişkin uluslararası hukuktaki en kapsamlı anlaşmalardan biri 25.10.2007'de imzaya açılan ve 01.07.2010'da yürürlüğe giren Cinsel Suistimale Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. Türkiye, Sözleşme'yi 25 Ekim 2007'de imzalamış ve Sözleşme 1 Nisan 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴⁴⁸.

Sözleşmede iç hukuk hükümlerine göre cinsel etkinlikler için reşit yaşa ulaşmamış çocukla yapılan etkinlikler, aile içi de dahil olmak üzere çocuk üzerinde kurulmuş olan otorite, güven ve nüfuzun kullanılmasıyla gerçekleştirilen cinsel

⁴⁴⁶ TCK md. 80. "1- Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis onbin güne kadar adli para cezası verilir.

2- Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

3- Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

4- Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur." Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.11.2017.

⁴⁴⁷ Tezcan, Erdem, Önok, a.g.e., s. 83.

⁴⁴⁸ Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Bkz: <https://www.coe.int/en/web/treaty> Erişim Tarihi: 08.11.2017.

davranışlar, akli ya da fiziki engellilik ve bağımlılık başta olmak üzere çoğun savunmasız durumdan faydalanarak istismarın gerçekleştirilmesi cinsel istismar olarak kabul edilmiştir. Sözleşme'ye taraf olan devletin bu davranışları suç olarak tanımak için gerekli yasal ya da diğer tedbirleri alacağı düzenlenmiştir⁴⁴⁹.

Sözleşme'nin maddeleri çocuğa yönelik cinsel istismar ve sömürüyü önlemeyi, cinsel suç mağduru çocukları korumayı, çocuklar açısından adaleti sağlamayı ve suç faillerine cezai takibat açmayı içermektedir⁴⁵⁰. Çocuğun yüksel yarayı hukuki prensibini esas alan Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi aşağıdaki alanları kapsamaktadır:

Önleyici ve koruyucu önlemler,

Mağdur çocuk ve ailesine yardım,

Müdahale programları ve çocuk cinsel istismarı suç faillerine yönelik önlemler,

Çocuk cinsel istismarı ve sömürüsünü cezai suç haline getirme, yeni cezai suç Kategorileri dahil, çocuğu cinsel istismar ve sömürüye hazırlama,

Soruşturma ve kovuşturma süreçlerini çocuk dostu hale getirme,

Hüküm giymiş cinsel suç faillerinin bilgilerini kayıt ve muhafaza etme,

Uluslararası işbirliği,

Bir izleme mekanizması⁴⁵¹.

Ceza Kanunları için çocukları cinsel istismar ve sömürüden korumak amacıyla dünyadaki en yüksel yasal standartları, standardı açık ve anlaşılır bir şekilde tanımları ile birlikte sunan Sözleşme, ayrıca konu ile ilgili bir de izleme mekanizması oluşturmuştur. Sözleşme'ye Taraf Devletler Komitesi, Sözleşme'nin

⁴⁴⁹ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁵⁰ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁵¹ Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürüye Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, <http://www.Ste1.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 08.11.2017.

Taraf Devletler bakımından en etkin şekilde uygulanıp uygulanmadığını izleme amacıyla çalışmaktadır⁴⁵².

İzleme süreci dönemlere ayrılmıştır. Her dönem belli bir tema belirlenerek Taraf Devletlerin sunacakları bilgiler ışığında değerlendirilecek ve uygulama önlemleri olarak ülkelere sunulacaktır. İlk dönem teması “çocuğun içinde güven büyümesi, yaşaması, bulunması gereken ortamlarda cinsel istismar ve sömürü” olarak belirlenmiştir. Komite de Türkiye, Adalet Bakanlığı’nın bir temsilcisi tarafından temsil edilmektedir⁴⁵³.

9. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi

İnternet ortamında işlenen suçlarla mücadele etmek amacıyla, 23 Kasım 2001 tarihinde Budapeşte’de imzaya açılan; Avrupa ülkeleri ile Kanada, Japonya, Güney Afrika ve ABD dahil 33 devlet tarafından imzalanan Sözleşme, Türkiye tarafından 10.11.2010 tarihinde imzalanmış ve 02.05.2014 tarihinde kabul edilmiştir⁴⁵⁴.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi’nin 9. maddesinde, cinsel istismarın bir türü olan çocuk pornografisine yönelik filler, cezalandırma konuları arasında sayılmış; bu hususlarda ulusal ve uluslararası alanlarda gerekli etkin yaptırım ve işbirliğine ilişkin düzenlemeler belirtilmiştir. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi’ne uyum sağlamak için, Avrupa devletlerinin birçoğu Almanya, Finlandiya, Avusturya, Yunanistan, İsveç, Danimarka, Norveç ve Hollanda gibi ülkeler mevcut yasal hükümlere eklemeler yapmış, ABD, İngiltere ve İrlanda gibi ülkeler ise bu konularda özel düzenlemelere gitmişlerdir⁴⁵⁵.

Çocuk pornografisinin tanımı ve kapsamı belirtilen Sözleşme’nin 9. maddesine göre;

⁴⁵² Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürüye Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, <http://www.5te1.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 08.11.2017.

⁴⁵³ Savaşçı, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁵⁴ Ayral, **a.g.e.**, s. 48.

⁴⁵⁵ Cengiz Anay, Recep Gülşen, “Bilişim Suçları İçinde Çocuk Pornografisi ve Mücadele Yöntemleri”, Türk Hukuk Sitesi, 09.09.2004. www.turkhukuksitesi.com Erişim Tarihi: 08.11.2017.

“Taraflardan her biri, aşağıdaki belirtilenler, kasten ve haksız yere gerçekleştirildiği zaman, bunların kendi iç hukukunda cezai suç olarak tanımlanması için gerekli olabilecek yasama tedbirlerini ve diğer tedbirleri kabul edecektir: (1)

Bir bilgisayar sistemi üzerinden dağıtımını yapmak amacıyla çocuk pornografisi üretmek; (a)

Bir bilgisayar sistemi üzerinden çocuk pornografisini sunmak veya erişebilir hale getirmek; (b)

Bir bilgisayar sistemi üzerinden çocuk pornografisinin dağıtım ve iletimini yapmak; (c)

Kendisi ve başkası için bir bilgisayar sistemi üzerinden çocuk pornografisi temin etmek; (d)

Bir bilgisayar sisteminde veya bilgisayar verileri depolama aygıtında çocuk pornografisi bulundurmak⁴⁵⁶. (e)

Yukarıda 1. paragrafta belirtilen “çocuk pornografisi” terimi aşağıda belirtilenleri görsel anlamda tasvir eden pornografik malzemeleri içerecektir: (2)

Reşit olmayan şahsın cinsel içerikli eylemlerde bulunması; (a)

Reşit olmayan şahıs görüntüsüne haiz şahsın cinsel içerikli eylemlerde bulunması; (b)

Reşit olmayan şahsın cinsel içerikli eylemlerde bulunmasını betimleyen gerçekçi görüntüler. (c)

Yukarıdaki 2 paragrafta belirtilen “reşit olmayan” terimi, 18 yaşın altındaki tüm şahısları kapsar. Bununla birlikte, Taraflardan biri, 16’dan küçük olmamak kaydıyla, daha düşük bir yaş sınırı talep edebilir. (3)

⁴⁵⁶Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi, md. 9/1 Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss380.pdf> Erişim Tarihi: 09.11.2017.

Taraflardan her biri, 1 paragrafın d ve e bentleri ile 2 paragrafın b ve c bentlerinin tamamını veya bir kısmını uygulamaya koymama hakkını saklı tutabilirler⁴⁵⁷. (4)”

Sözleşme maddesinde, bilgisayar sistemi üzerinden dağıtmak amacıyla çocuk pornografisi üretmek, çocuk pornografisi sunmak, çocuk pornografisine erişim sağlamak, dağıtmak ya da yaymak, temin etmek veya bilgisayar ve yedekleme ünitelerinde bulundurmak gibi işlemlerin ulusal mevzuat kapsamında cezai bir suç olarak tanımlanması için taraf devletlerce, gerekli olabilecek yasama işlemlerinin ve diğer işlemlerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁵⁸.

Siber suçlara ilişkin taraf devletlerin ilgili birimleri karşılıklı olarak hızlı bilgi paylaşımında bulunarak faillere ulaşmasında etkili bir yöntem olacağı açıktır. Soruşturma aşamasında adli kolluk yurt dışından bir IP bilgisi alması gerektiğinde, klasik adli prosedürünü işletmek yerine üye devletlerin sözleşmede kabul ettiği şekilde elektronik ortamda verileri elde etmesi mümkündür. Fakat bu verilerin ceza yargılamasında delil olarak kullanılabilmesi için hukuka uygun elde edilmiş olması ve manipülasyona uğrama ihtimalinin bulunmadığı ispatlanmış bir şekilde temin edilmesi gerekmektedir⁴⁵⁹.

Türkiye tarafından da imzalanan Sözleşme’ye paralel düzenlemeler Türk Ceza Kanunu’nun “Müstehcenlik” başlıklı 226. maddesinde⁴⁶⁰ ve 5651 sayılı

⁴⁵⁷Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi, md. 9/2,3,4 Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 09.11.2017.

⁴⁵⁸ Ayral, **a.g.e.**, s. 49.

⁴⁵⁹ Salih Kural, “Yasalaşan Siber Suçlar Sözleşmesi Türkiye’de Neleri Değiştirecek,” Bkz: <http://sosyalmedya.co/turkiye-siber-suclar-sozlesmesi/> Erişim Tarihi: 11.11.2017.

⁴⁶⁰ TCK md. 226:

“1-a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten, c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden, d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren, e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan, f) Bu ürünlerin reklamını yapan, Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

2- Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

3- Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin

İnternet Ortamında Yayınlanan Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un "Erişimin Engellenmesi Kararı ve Yerine Getirilmesi" başlıklı 8. maddesinde⁴⁶¹ yer almaktadır.

güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

4- Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

5- Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

6- Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

7- Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz." Bkz: <http://www.mevzuat.gov.tr> Erişim Tarihi: 10.11.2017.

⁴⁶¹"5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un md. 8:

1- İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir: a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; 1) İntihara yönlendirme (madde 84), 2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra), 3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190), 4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194), 5) Müstehcenlik (madde 226), 6) Fuhuş (madde 227), 7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

2- Erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Erişimin engellenmesi kararı, amacı gerçekleştirecek nitelikte görülürse belirli bir süreyle sınırlı olarak da verilebilir. Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.

3- Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının birer örneği, gereği yapılmak üzere Kuruma gönderilir.

4- İçeriği birinci fıkrada belirtilen suçları oluşturan yayınların içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulunsan bile, içeriği birinci fıkranın (a) bendinin (2) ve (5) ve (6) numaralı alt bentlerinde yazılı suçları oluşturan yayınlara ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı re'sen Başkan tarafından verilir. Bu karar, erişim sağlayıcısına bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir.

5- Erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

6- Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının konusunu oluşturan yayını yapanların kimliklerinin belirlenmesi halinde, Başkan tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

7- Soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, kovuşturmaya yer olmadığı kararının bir örneğini Kuruma gönderir.

8- Kovuşturma evresinde beraat kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda mahkemece beraat kararının bir örneği Kuruma gönderilir.

Çocuk pornografisi suçunun uluslararası nitelik taşıması, yargı kararlarının ülkeden ülkeye farklılık göstermesi, eylemlere ilişkin yasal düzenlemelerin yetersiz olması ve bu suçların organize suçlar niteliğinde bulunması, bu suçla mücadeleyi güçleştirmektedir. Bu da uluslararası iş birliğini gerekli kılmaktadır⁴⁶².

10. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Bireysel Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye ek "Bireysel Başvuru Hakkı İhtiyari Protokolü 19 Kasım BM Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Protokol 2012'de Cenevre'de ve daha sonra New York'da BM üye ülkelerinin imzasına açılmıştır. Protokolün uluslararası bir anlaşma olarak yürürlüğe girmesi için gerekli on ülke tarafından onaylanması (Almanya, Arnavutluk, Bolivya, Gabon, İspanya, Karadağ, Kosta Rika, Portkiz, Slovakya, Tayland) ile 14 Nisan 2014 yılında yürürlüğe girmiştir⁴⁶³.

9- Konusu birinci fıkrada sayılan suçları oluşturan içeriğin yayından çıkarılması halinde; erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır.

10- Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fül daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

11- İdarî tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkan tarafından erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde kararın yerine getirilmemesi halinde Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

12- Bu Kanunda tanımlanan kabahatler dolayısıyla Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

13- İşlemlerin yürütülmesi için Kuruma gönderilen hakim ve mahkeme kararlarına 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre Kurum tarafından itiraz edilebilir.

14- 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşlar, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Kuruma gönderilir.

15- Bu maddeye göre soruşturma aşamasında verilen hâkim kararı ile 9 uncu ve 9/A maddesine göre verilen hâkim kararı birden fazla sulh ceza mahkemesi bulunan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen sulh ceza mahkemeleri tarafından verilir."

Bkz:www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 11.11.2017.

⁴⁶² Ayrıl, a.g.e., s. 49.

⁴⁶³ Sevil Lale Kurt, "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması," Sosyal Politika Çalışması Dergisi, S. 36, 2016, s. 108, 109.

Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokolü 2012 yılında imzalamış, 3 Nisan 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kanunla onay için gerekli adımı atmıştır⁴⁶⁴.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol ile Komiteye devletlerarası ve bireysel başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmıştır. Protokole taraf devletler bakımından Komite, mağdurları telafisi olmayan zararlardan korumak için geçici tedbirlerin alınmasını talep edebilir. Ciddi ve sistematik ihlallerin olduğuna ilişkin güvenilir bilgilere sahip olduğu durumlarda, soruşturma ve usulüne başvurabilir ve taraf devletler ziyaret edilebilir⁴⁶⁵.

Sadece ÇHS'de ve ek protokollerinde garanti altına alınmış yasal hakların ihlalleri incelenebilir. Ulusal hukuk yollarının tümü tüketildiğinde ve başka uluslararası yasal hukuk yoluna başvurulmadığı durumlarda BM Çocuk Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru yapılabilir. Bir ya da daha fazla çocuk hakkın ihlali ile ilgili başvurular ve üçüncü şahıslar ya da tüzel kişiler çocuğun ya da çocukların yüksek yararına hareket ettiklerini kanıtlayabilirlerse çocuklar adına başvuru yapabilirler. Aksi takdirde üçüncü şahıslar ya da tüzel kişiler çocukların bilgilendirilmiş onamı bulunmadan çocuklar adına başvuru yapamazlar⁴⁶⁶.

Dört bölümden oluşan İhtiyari Protokol komitenin görev alanı ve yetkileri, alınacak tedbirler, başvuru usulü, başvuruların incelenmesi, değerlendirilmesi ve kabul edilme şartları ile soruşturma prosedürleri ile ilgili düzenlemeler içermektedir. Protokolün “Kabul Edilebilirlik” başlıklı 7. maddesi gereği başvurular isim belirtmek suretiyle yazılı şekilde olması gerekir. Başvurunun İhtiyari Protokol hükümleri ile bağdaşıyor olması ve mevcut tüm iç hukuk yolları tüketilmiş, başvurunun yeterince kanıtlanabiliyor olması gereklidir. Başvuru iç hukuk yollarının tüketildiği bir yıllık süre zarfında gerçekleştirilmiş olması gerekir veya bu süre zarfında başvurunun mümkün olmadığı kanıtlanmak suretiyle başvuru kabul edilebilirlik niteliği

⁴⁶⁴ 30027 sayılı, 3 Nisan 2017 tarihli **Resmi Gazete**, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” Bkz: www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi: 03.12.2017.

⁴⁶⁵ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, Bkz: www.insanhaklarizlememerkezi.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁴⁶⁶ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, Bkz: www.insanhaklarizlememerkezi.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

taşımaktadır. Ayrıca ihlalin Taraf Devleti bağlayan Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren meydana gelmiş olması veya devam ediyor olması şartlarının bulunması gereklidir⁴⁶⁷.

İlk inceleme olarak değerlendirilen aşamada Komite başvuru açısından telafisi olmayan zararlardan korunması için taraf devletten geçici tedbir alınmasını isteyebilir fakat bu istisnai durumlarda söz konusu olabilmekle beraber geçici tedbir alınmasının öngörüldüğü durumlarda başvurunun değerlendirilmesinin hızlanacağı düzenlenmiştir⁴⁶⁸ (md. 6).

Başvuruların değerlendirilme süresi ile ilgili bir yasal süre sınırlaması konulmamış fakat Komite'nin başvuruları mümkün olan en hızlı şekilde değerlendireceği düzenlenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda başvuruya ilişkin görüşler, varsa tavsiyeler ile ilgili taraflara iletilmek ve taraf devlet alınan ya da alınması öngörülen önlemlere ilişkin en geç altı ay içinde yazılı şekilde cevap sunmakla yükümlüdür⁴⁶⁹ (md. 18).

B. Çocuk İstismarına İlişkin Uluslararası Sözleşmelerin Türkiye’de Uygulanabilirliği

Türkiye’de çocuk haklarına önem verilmesi ve çocuklarla ilgili kurumların kurulmasının başlangıcı 19. yüzyıla rastlamaktadır. Mithat Paşa, Tuna Eyaleti Valisi olarak görev yaptığı dönemde “Çocuk İslahevlerine” ait bir Tüzük düzenlemiş ve bu tüzük 1868’de tüm valiliklere gönderilmiştir⁴⁷⁰.

Türkiye’de çocuk, aile içerisinde ve toplumda her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bu doğrultuda 1822 yılında kurulan ıslahevleriyle atılan adımlar, Türkiye Cumhuriyeti kurucu Mustafa Kemal Atatürk tarafından kimsesiz çocuklar

⁴⁶⁷ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, md. 7. Bkz: www.insanhaklarizlememerkezi.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁴⁶⁸ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, md. 6. Bkz: www.insanhaklarizlememerkezi.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁴⁶⁹ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, md. 18. Bkz: www.insanhaklarizlememerkezi.bilgi.edu.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁴⁷⁰ Polat, **Çocuk ve Hakları**, s. 29.

için 1921 yılında Çocuk Esirgeme Cemiyeti'nin kurulmasıyla devam etmiştir⁴⁷¹. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk, çocuğa verdiği önemi ve değeri 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı çocuklara armağan ederek göstermiştir.

Genel olarak geçmiş tarihe bakıldığında çocuk haklarıyla ilgili dört önemli belge karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Mustafa Kemal Atatürk'ün de imzalamış olduğu Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924), Birleşmiş Milletler Çocuklar Hakları Bildirgesi (1959), Türk Çocuk Hakları Bildirgesi (1963) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir (1989).⁴⁷²

Bildirge metinleri ülkeler açısından bağlayıcı metinler değildir. Çocukları koruma alanında devletlere yükümlülük yükleyen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ise önem taşımaktadır. BM Genel Kurulu'nda 20 Kasım 1989 tarihinde imzalanan BM ÇHK Sözleşmesi 20 ülkenin imza ve onay sürecinden sonra 02 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴⁷³.

Türkiye Sözleşmeyi 1990 tarihinde imzalayarak, 1995 tarihinde onaylamış ve Resmi Gazete'de yayınlayarak yürürlüğe girmesini sağlamıştır⁴⁷⁴.

Çocuk koruma alanlarında devletin yükümlülüklerinin belirlenmesinde rol oynayan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih yakın tarih olmasından dolayı, uluslararası Sözleşmelerin Türkiye açısından uygulanabilirliği BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır.

1982 Anayasası'nın 90. maddesi bakımından usulüne uygun yürürlüğe girmiş uluslararası sözleşmeler, kanun hükmünde olup iç hukukumuzun bir parçası haline gelmektedir⁴⁷⁵. Usulüne uygun şekilde yürürlüğe giren insan hakları konulu uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yasalarla çelişmesi durumunda, uluslararası sözleşme hükümlerinin uygulanacağı şeklindeki anayasal düzenleme göz önüne

⁴⁷¹ Başbakanlık SHÇEK, "Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İl Raporun Ekleri ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Sonuç Gözlemleri," **Başbakanlık SHÇEK Yayını**, Ankara, 2001, s. 2.

⁴⁷² Savaşçı, **a.g.e.**, s. 37.

⁴⁷³ Karaosmanoğlu, **a.g.e.**, s. 166.

⁴⁷⁴ Ayral, **a.g.e.**, s. 43.

⁴⁷⁵ Karaosmanoğlu, **a.g.e.**, s. 165.

alındığında uluslararası sözleşmelerin iç hukuk normu haline geldiği anlaşılmaktadır⁴⁷⁶.

Ayrıca BM Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca; “çocuğa uygulanacak kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır”. Türkiye’de 2005 yılında yürürlüğe girmiş olan ÇKK’nın 3. maddesine göre ise, “çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır. Bu düzenleme ile Türkiye’de Sözleşme’deki çocuk kavramından daha geniş bir kavram benimsenmiştir⁴⁷⁷.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, çocuğun Sözleşme’de yazılı haklarını kullanabilmesi, gelişimini sağlayabilmesi ve haklarını kullanabilmesi için başlıca sorumluluğu anne, baba ve yasal temsilcilere ait olduğunun altını çizilmektedir. Devletin sorumluluğu ise çocuğun korunması adına bu üç yükümlülüğün yerine getirmesini sağlamaktadır. Anne ve babanın, çocuğun gelişimi ve yetiştirilmesi yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için desteklenmesi, çocukların bakımı ile alakalı olan kuruluşların, hizmetlerin, faaliyetlerin geliştirilmesi, çocuğun ailesi yanında her türlü ihmal ve istismara maruz kalınmasını önlemek için çeşitli önlemlerin alınmasıdır⁴⁷⁸.

Bu bağlamda, Sözleşme kapsamında çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunmaları, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimleri, katılım haklarını kullanabilmeleri devlet güvencesi altına alınması gerekmektedir. Bahsedilen bu hususlar çerçevesinde genel anlamda bakılacak olursa Türkiye’de anayasal ve yasal düzenlemelerle beraber, bunların uygulamaya geçilmesi ve çocuklara dair uygulanabilir politikalar düzenlenmesine ilişkin yapılan çalışmalar mevcuttur:

1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışmalar

BM ÇHS’de Sözleşmesin’de, çocuğun bakımından ve korunmasından öncelikle aileler sorumlu tutulmuştur ve çocukların hayatta kalması, korunması,

⁴⁷⁶ 1092 Anayasası md. 90. Bkz: www.tbmm.gov.tr Erişim Tarihi: 25.12.2017.

⁴⁷⁷ Köktaş, **a.g.e.**, s. 11.

⁴⁷⁸ BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Bkz: www.unicef.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

gelişimi, katılım haklarının rollerinin desteklenmesi ve garanti altına alınması gerektiğinin altı çizilmektedir⁴⁷⁹.

03.06.2011 tarih ve 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Böylece aynı Kararname ile Sözleşme'nin Türkiye'de uygulanması ve izlenmesinden sorumlu olan "Koordinatör Kurum" olma sorumluluğu, SHÇEK'nin yetki ve görevleri Aile ve Sosyal Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Ayrıca çocuk haklarıyla ilgili çalışmaların sistematik ve uyumlu tutum çerçevesinde gerçekleştirilebilmesi için denetim faaliyetlerini merkezi ve yerel düzeyde güçlendirmeye yönelik "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" Başbakanlık Genelgesi Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁴⁸⁰.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinesinde diğer tüm bakanlıklarında katkı ve katılımı ile birlikte 2013 ve 2017 yıllarını kapsayan çocuk haklarının uygulanması ve koordinasyonunun sağlanmasına yönelik "Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi Belgesi", "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu"nun ilk toplantısında onaylanmıştır. 2013 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan belge, ilk kez çocuk haklarına ilişkin strateji belgesi olması ve onaylanması bakımından önem taşımaktadır⁴⁸¹.

Strateji Belgesi'nin amaçları arasında çocuğa saygıyı ve çocuk hakları kültürünü geliştirmek, çocuk adalet sistemini geliştirmek, aileye ve çocuğa yönelik destek ve özel koruma hizmetlerini geliştirmek gibi konuları kapsamaktadır. Fakat başlıklarda çocuk istismarının önlenmesi veya istismar mağduru çocukların sorunlarıyla yönelik bir vurgu yapılmamıştır⁴⁸².

⁴⁷⁹ Fatma Umut Beşpınar, Ayşe İdil Aybars, "Erken Yaşlarda Çocuk Refahı ve Kadın İstihdamı Politika Belgesi," **Unicef Yayınları**, 2013, s. 7-8.

⁴⁸⁰ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 50.

⁴⁸¹ Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017, Bkz: www.cocukgozlemevi.org Erişim Tarihi: 26.12.2017.

⁴⁸² Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017, Bkz: www.cocukgozlemevi.org Erişim Tarihi: 26.12.2017.

2. İl Çocuk Hakları Komiteleri

1999-2000 yılları arasında Ulusal Çocuk Kongresi'nde her ilde kurulan Çocuk Hakları Komiteleri kongre sonrasında çalışmalarına son vermemiş ve bunun sonucunda ulusal çocuk forumu oluşturulmuştur. Bu sayede il komiteleri ile ulusal çocuk forumları arasında doğrudan bir çalışma metodu ortaya çıkmıştır. Komiteler, forum kapsamında belirlenen eylem planlarını uygulamakta ve sağladıkları gelişmeler konusunda raporlar vermek durumundadırlar⁴⁸³.

Bu sayede Türkiye, tüm ülkeye yayılan bir örgütlenmeye sahip olmuştur. Komiteler'de seçilen temsilciler belirli tarihlerde bir araya gelerek, Türkiye'de bulunan çocuklara yönelik sağlık hakkı, korunma hakkı, eğitim hakkı vb. konularda önerilerle bulunurlar. Bu öneriler bir sunum haline getirilerek TBMM, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, Meclis Başkanına, UNİCEF ve TBMM. Çocuk Hakları İzleme Komitesi Milletvekilleri'ne iletilerek gerekenlerin yapılması talep edilir⁴⁸⁴.

Komite katılımcı çocukların cinsiyet ve çeşitli yaş gruplarından olmasına dikkat etmektedir. Fakat gönüllü çalışanlardan oluşması ve illerde yeteri kadar destek bulamamaları, Komite'nin zayıf yanlarıdır.

3. Ulusal Çocuk Forumları

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 42. maddesi uyarınca; “taraf devletler sözleşmenin ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocukların da yaygın biçimde öğrenilmesini taahhüt ederler” ifadesi temel alınarak ulusal düzeyde çalışmalar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Her yıl 20 Kasım'da gerçekleştirilen Ulusal Çocuk Forumları ile çocukların kendi haklarıyla ilgili duyarlılığın ve bilincin artırılması sağlanmıştır⁴⁸⁵. Düzenlenmekte olan çocuk forumlarında çocuk haklarına ilişkin verilen eğitimler, çocuklar açısından haklarını öğrenme konusunda önemli bir ortam oluşturulmakta ve çocukların kendisini ifade etmekte özgüven kazanmalarına yardımcı olmaktadır⁴⁸⁶.

⁴⁸³ UNİCEF, Çocuk Hakları Komitesi, Bkz: www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

⁴⁸⁴ UNİCEF, Çocuk Hakları Komitesi, Bkz: www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

⁴⁸⁵ Erbay, **a.g.e.**, s. 94.

⁴⁸⁶ Köktaş, **a.g.e.**, s. 13.

Ulusal Çocuk forumları çocuk hakları alanında çalışan bazı sivil toplum örgütleri tarafından eleştirilmekte ve yetersiz bulunarak sadece göstermelik bir oluşum olduğu düşüncesini savunmaktadırlar. SHÇEK ve UNİCEF yetkilileri ise, bu çalışmaların eksiklikleri olduğunu savunmakla beraber sadece eleştirilmesi yerine önerilerde bulunulmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar⁴⁸⁷.

4. BM Çocuk Hakları Komitesi'ne Sunulan Ulusal İlerleme Raporları

BM Çocuk Hakları Sözleşmesin'den doğan ve beklenen sonuçların gerçekleşip gerçekleşmediği veya nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğini belirlemesi için iki önemli araç bulunmaktadır. Bunlar periyodik raporlar ve uygulama denetim listeleridir⁴⁸⁸. Devletlerin Sözleşme maddesinin hayata geçirilmesini izlemeleri gereken yolu göstermek, faaliyetlerinin kontrolünü sağlamak amacıyla uygulama denetim listeleri önemli bir araçtır⁴⁸⁹.

Türkiye 1995 ve 2005 yılları arasında çocuk hakları alanlarındaki uygulamaları izlemek amacıyla SHÇEK bir model geliştirmeye çalışmış ve sonuçlar UNİCEF desteği ile yayınlanmıştır⁴⁹⁰. Periyodik raporlar ise, Sözleşme gereğince devletlerin beş yılda bir sunmaları gereken ve BM Çocuk Hakları Komitesi'nin bu periyodik raporlar üzerine yayınladığı ülke hakkındaki değerlendirmeleri içeren sonuç gözlemleridir. Türkiye ise, 1997 yılında sunması gereken ilk raporunu 1999 yılında sunmuş; ikinci raporunu ise, 2002'de sunması gerekirken 2009 yılında üçüncü rapor ile birleştirerek sunmuştur. Daha sonrasında ise, rapor sunmamıştır⁴⁹¹.

BM Çocuk Hakları Komitesi, Türkiye ile ilgili ilk sonuç gözlemlerini 2001 yılında, ikincisini 2012 yılında yayınlamıştır⁴⁹². Bu raporlar, Sözleşme'nin belirlemiş olduğu hedeflere erişim konusunda BM Çocuk Hakları Komitesi'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerine ulaşmak açısından önemli kaynaklardır.

⁴⁸⁷ Erbay, **a.g.e.**, s. 93.

⁴⁸⁸ Ayrıl, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁸⁹ UNİCEF, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme," **Uygulama El Kitabı** (2. bs.), s. 524.

⁴⁹⁰ ÇHS Türkiye Cumhuriyeti, "Uygulama Denetim Listesi" (İkinci Taslak), SHÇEK ve UNİCEF, Haziran, 2000, Ankara. Bkz: www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 26.12.2017.

⁴⁹¹ BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, "İkinci ve Üçüncü İlerleme Raporu Türkiye," Bkz: www.cocukhaklarizleme.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

⁴⁹² BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, "Ulusal İlk Raporun Ekleri ve BM Çocuk Hakları Komitesinin Sonuç Gözlemleri," SHÇEK 2001, Ankara

Komite, rapora ilişkin sonuç ve gözlemlerini yayınlamıştır⁴⁹³. Komite, sonuç ve gözlemlerinde Türkiye’de gerçekleştirilen anayasal ve yasal düzenlemeleri olumlu karşıladığını belirterek Sözleşme çerçevesinde;

“Ayrımcılık yapmama; ayrımcılığı önleme ve bununla mücadele etmeye yönelik uygun tedbirler alma konusundaki tavsiyelerini yinelemektedir.

Çocuğun yüksek yararı; çocuklar üzerinde ve çocuklara ilişkin etkileri konusundaki politikalar, programlar ve projeler kadar tüm yasal, idari ve hukuksal süreçlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ve uygulanmasını sağlanmasını,

Yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı; “namus cinayetlerini” ve sosyal baskıya bağlı intiharı da kapsayan cinsiyet temelli şiddet uygulamalarına yönelik daha etkili tedbirler alınmasını,

Çocuğun görüşlerine saygı; bu hakkın aile içinde, kuruluşlarda, yasal ve idari süreçlerde ve toplumda uygulanmasının gerçekleştirilmesini tavsiye etmektedir⁴⁹⁴.”

Türkiye’nin periyodik sunumunu öngörülen sürelerde yapması ve BM Çocuk Hakları Komitesi’nin sonuç ve gözlemlerinde belirtmiş olduğu hususlara dikkat edilmesi beklenmektedir. Ayrıca Türkiye 2009 tarihinde hazırlanmasına doğrudan katkı vermiş olduğu ve 2012 yılında imzaladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Bireysel Başvuru Hakkı İhtiyari Protokolü’nü 3 Nisan 2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan kanunla onay için gerekli adımı atmıştır⁴⁹⁵.

Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca yapılabilecek bireysel başvuruları düzenleyen Protokolü Resmi Gazete’de yayımlanması ile birlikte sözleşme uyarınca, komiteye bireysel başvuru yapılabilmesinin önü açılmıştır. Kanaatimce hak ihlaline uğrayan veya iddia eden çocukların bireysel başvuruda

⁴⁹³ United Nations, “Turkey’s Child Right Report,” 2013, Bkz: <http://www.ohchr.org> Erişim Tarihi:26.12.2017.

⁴⁹⁴ United Nations, “Turkey’s Child Right Report,” 2013, Bkz: <http://www.ohchr.org> Erişim Tarihi:26.12.2017.

⁴⁹⁵ 30027 sayılı, 3 Nisan 2017 tarihli **Resmi Gazete**, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” Bkz: www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi: 03.12.2017.

bulunabilme olanağının mümkün hale gelmesi Türkiye açısından olumlu bir gelişmedir ayrıca hak ihlallerine karşı uluslararası bir izleme sağlayabilmektedir.

5. TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Tarafından Yapılan Çalışmalar

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Türkiye’de çocuk hakları alanında daha ileri ve kapsamlı gelişmelerin gerçekleşmesi için öncülük yapmaktadır. Sözleşme’de öngörülen “Çocuk Hakları Komitesi” kurulmasının yükümlülüğünü gerçekleştirmek adına TBMM düzeyinde, “Çocuk Hakları İzleme Komitesi” kurulmuştur ve 2008 yılından bu yana çalışmalarını sürdürmektedir⁴⁹⁶.

Komitenin görevleri arasında Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye’de uygulanmasını izlemek, çocuk haklarını konusunda kamuoyunda ve TBMM’de duyarlılığı artırmaya çalışmak, internet sitesi aracılığı ile çocuk hakları konusunda bilgi ve iletişim alanı oluşturmak, çocukların çocuk hakları ile ilgili demokratik karar süreçlerinde yer almalarını sağlayabilmek gibi konular yer almaktadır⁴⁹⁷.

6. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)

Kamu Denetçiliği Kurumu 6328 sayılı Kanun ile 2012 yılında kurulmuştur⁴⁹⁸. İdarenin her türlü eylem ve işlemlerini, tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde hukuka uygun şekilde araştırmak ve incelemek, önerilerde bulunmak üzere kurulmuştur⁴⁹⁹.

Çocuk ombudsmanları ise, bağımsız olmalı ve çocukların sorunlarının duyurulmasına duyarlı olmalı ve çocuklar için ulaşılır olmakla birlikte belirli yasal güç ve yetkilerle donatılmış olması gerekmektedir⁵⁰⁰.

⁴⁹⁶ Köktaş, **a.g.e.**, s. 14.

⁴⁹⁷ Köktaş, **a.g.e.**, s. 14.

⁴⁹⁸ İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, “Kamu Denetçiliği Kurumu,” Bkz: <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr> Erişim Tarihi: 27.12.2017.

⁴⁹⁹ 29 Haziran 2012 tarih ve 28338 sayılı **Resmî Gazete**, Bkz: www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi: 27.12.2017.

⁵⁰⁰ UNICEF İnnocenti Araştırma Merkezi, 1997, “Çocuk Haklarını Koruyan Bağımsız Kurumlar,” Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, s. 10. Bkz: www.unicef.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

BM tarafından da desteklenen bu kurumlar, insan haklarının tanınmasına ve desteklenmesini teşvik etmek konusunda önem taşımaktadır.

7. Çocuk Hakları Eğitimi

Toplumda yaşayan çocukların ve yetişkinlerin eğitilmiş olması önemli bir konudur. Çocukların kendi haklarını bilmeleri yetişkin insanlarında çocuk haklarını bilerek çocukları bu konuda desteklemeleri ve yönlendirmeleri gerekmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, taraf devletleri, çocuk haklarını çocuklara ve yetişkinlere öğretmekle yükümlü tutmakla beraber, BM Çocuk Hakları Komitesi çocuk haklarının eğitim müfredatlarına, çocuk ile ilgili çalışan meslek elemanlarına ve anne baba eğitim programlarına hizmet içi programlarına alınmasını önermektedir⁵⁰¹.

Çocukların haklarını bilmeleri, haklarını kullanabilmeleri ve haklara saygılı şekilde bir birey olarak yetişmelerinin en önemli etkeni eğitimidir. Çocuklar haklarına dair eğitim almaları sonucunda hak ve sorumluluğun birbiri ile olan bağlantısını öğrenirler. Demokrasinin temel değeri olan barış, hoşgörü, insan haklarına saygı, özgürlük gibi konular sadece eğitimle verilebilir. Çocuk hakları eğitimi çocukların istismardan, ihmalden, şiddetten korunmalarında da önleyici rol oynamaktadır⁵⁰².

⁵⁰¹ Akyüz, **a.g.e.**, s. 12-13.

⁵⁰² Akyüz, **a.g.e.**, s. 13.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN HAKLARI HUKUKU KAPSAMINDA CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARIN SORUNLARI VE KORUNMASI

I. Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Sorunları

Mağdur kelime anlamı olarak haksızlığa uğramış kimse anlamına gelmektedir⁵⁰³. Hukuksal anlamda mağdur ise; “*Ceza hukukunda suçu meydana getiren fiiller vasıtasıyla varlık ya da menfaatleri doğrudan saldırıya uğrayan kişi ve kişiler olarak tanımlanmaktadır*”⁵⁰⁴.

Görüldüğü üzere cinsel istismar mağduru çocuklar haksızlığa uğrayan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsel istismarı mağduru çocuklar istismar esnasında ve sonrasında çeşitli sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlar her çocukta farklılık gösterebilmektedir.

A. Cinsel İstismar Olayının Mağdur Çocuk Tarafından Gizlenme Nedenleri

Cinsel istismar olayı çoğu zaman gizli kalmakta ve açığa çıkması zaman almaktadır. Bunun sebebi çeşitli nedenlere dayanmakla birlikte çocuğun içinde bulunduğu psikolojik durum ve fark edilememesi başlıca neden olarak gösterilebilir.

Çocuklar yaşadıkları istismar olayını hiçbir zaman kimseye anlatmaya da bilirlir. Aile durumundan şüphelenmeyip veya fark edemezse istismar olayının açığa çıkması yıllar sonra bile olabilir. 1985-1989 yıllarını kapsayan ve 630 çocuk ile yapılan bir araştırmaya göre, cinsel istismar vakalarının %79’unun önce istismara uğradıklarını kabul etmedikleri veya anlatmakta çekimser davrandığı, 3/4’ünün

⁵⁰³ Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 12.12.2017.

⁵⁰⁴ Aslı Aydın, “Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı ve Viktimolojisi,” <http://www.umut.org.tr> Erişim Tarihi: 12.12.2017.

istemeyerek açıklama yaptığı, %22'sinin ise, açıklama yaptıktan sonra ifadesini geri aldığı ortaya çıkmıştır⁵⁰⁵.

Çocuk, istismar olayını çoğu zaman gizler ve farkedilmesi çoğu zaman tesadüfidir. Cinsel istismara maruz kalmış çocuklar, genellikle gerçek nedenleri saklar ve başka sorunlardan şikayet etmeye çalışırlar. Çocuğun istismara uğradığının anlaşılması dikkatli ve şüpheli davranılarak ortaya çıkarılabilir. Ayrıca çocuğa yaklaşımın, onu ürkütmeyerek ve zarar vermeyecek şekilde olması gerekir⁵⁰⁶.

Çocukların cinsel istismara uğradıktan sonra gizleme eğiliminde olması, birçok nedene bağlıdır. olarak gerçekleşmesi mümkündür. Bu nedenlerden bazıları ise; Çocuğun kendisine inanılmayacağını düşünmesi; kime ve ne şekilde anlatacağını bilememesi; kendisini suçlu görerek aile baskısı, azarlanma korkusu veya kısıtlanacağı düşüncesiyle cinsel istismar olayını anlatmaktan korkması; arkadaşları arasında veya toplumdan dışlanma korkusu, çocuğun istismarı gizlemesine neden olabilir.

Ayrıca yetişkinlerin kendilerine bu konuda yardımcı olacağına inanmamaları veya yetişkinlere güvenmemeleri olayın çocuk tarafından anlatılmamasına'da sebep olabilir,

İstismarcı; mağdur çocuğu tehdit veya şantajla korkutabilir, çocuk gizleme ve kabul etmeyebilir. Buna ilaveten istismarcı, çocuğa hediyeler alma yoluyla çocuğu kandırarak anlatmamasını sağlayabilir. Genellikle enstest olaylarında görünen bu olay çocuğun yakını veya sevdiği kişi olması nedeni ile çocuk istismarcısını korumak için olayı gizleyebilir.

Çocuk yaşadığı cinsel istismar olayının yanlış olduğunun farkına varamadığı için söylemeyebilir veya iyi veya kötü dokunmaları ayırt edemeyebilir⁵⁰⁷.

⁵⁰⁵ Alev Üstündağ, "Çocuk İhmal ve İstismarı – Cinsel İstismar," Çocuk İzleme Merkezleri, Bkz: www.derinkuyu.meb.gov.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

⁵⁰⁶ Polat, **a.g.e.**, s. 101.

⁵⁰⁷ Çiçek, **a.g.e.**, s. 56.

B. Mağdurda Cinsel İstismar Sonrası Oluşabilecek Hastalıklar ve Psikolojik Sorunlar

Cinsel istismar olayı, cinsiyet fark etmeksizin bütün insanlar için son derece kötü ve atlatılması güç bir olaydır. İstismar olayının gerçekleşmesi sırasında veya sonrası bu olayın fiziksel ve psikolojik etkilerini silmek oldukça güçtür ve zaman alabilir.

Bütün istismar olaylarında fiziksel bulguya rastlamak mümkün değildir. Örneğin, çocuğun cinsel istismarın vajinal veya anal ilişki boyutuna varmadan oral veya okşama şeklinde çocuğun çeşitli bölgelerine temas şeklinde gerçekleşmesi durumunda hekimler tarafından cinsel istismarın belirlenmesinde güçlük yaratabildiği gibi çocuk açısından da ilişki boyutunda olmaması çocuğun bedenine zarar vermediği anlamına gelmemektedir⁵⁰⁸.

Cinsel istismar anında veya sonrasında mağdurda birçok reaksiyon meydana gelebilir. Örneğin çocuğun kalp atışının hızlanması, hızlı soluk alıp verme, ağlama, titreme, adrenalin yükselmesi, duygu kaybı, donma, ağızda kuruma olur. Bu reaksiyonlar hemen veya daha sonrasında suça ilişkin çocuğun hafızasında olayın hatırlanmasıyla da gerçekleşebilir⁵⁰⁹.

Çocukta farklı davranış bozuklukları ve fiziksel belirtiler görülebilir. Bulaşıcı hastalıklar, vücudun çeşitli bölgelerinde kırık ve morluklar, istenmeyen gebelikler söz konusu olabilir. Her cinsel istismar olayında fiziksel bulgular olmayabilir bununla birlikte, bazı istismar olayları klinik bulgular gösterebilmektedir. Bu fiziksel bulgular, genital bölgedeki sıyrıklar, ağrı, kaşınma, oturma veya yürümede zorluklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, penis iltihabı veya vajinal akıntı durumları olabilir⁵¹⁰

Çocuk uygunsuz yönde cinsellik gösteren davranışlar sergileyebilir, anne baba arasındaki cinsel ilişkiyi gözlemleyebilir veya pornografik filmler seyretme gibi tutumlar sergileme gözlemlenebilmektedir. Çocukta endişe, kaygı, depresyon, korkular, saldırganlık, zayıf özsaygı, karşı cinsel güvensizlik, bağlanma sorunları,

⁵⁰⁸ Polat, **a.g.e.**, s. 101.

⁵⁰⁹ Füsün Sokullu Akıncı, “İstismar Mağduru Çocukların Suç Sonrası Sorunları ve Hukuksal Korunmaları,” **Dergipark**, s. 8. Bkz: www.dergipark.gov.tr Erişim Tarihi: 12.12.2017.

⁵¹⁰ Alpaslan, **a.g.e.**, s. 198.

cinsel işlev bozuklukları, eşcinsel yönelimler, iletişim sorunları, panik bozukluk, gibi psikolojik problemler istismar sonrası çocukta ortaya çıkabilecek sorunlardır⁵¹¹.

Çocuklarda cinsellikle ilgili zihinsel veya bedensel ya da hormonal alt yapı henüz oluşmamış olduğu için çocuk kendisine bir erişkin tarafından yapılan her türlü cinsel yaklaşımı tam olarak kavrayamasa da bu ruhsal ve bedensel bir ihlaldir ve çocukta büyük travmalara neden olur. Bu etkiler hemen ortaya çıkabileceği gibi uzun dönem sonrada ortaya çıkabilir. Çocuk başlangıçta kendisine yapılan cinsel istismarı bir oyun gibi algılasa da, oyunun bir parçası gibi gördüğü istismarı yaşı ilerledikçe anlayıp, kendisine yapılan fiziksel ve sınır ihlali olduğunu hissetme durumda çocukta sonradan oluşan bir travma yaratır. Bu durumda yaşanmış istismar olayı uzun zaman sonra bile çocuğu travmatize etme ihtimalini ortaya çıkartabilir⁵¹².

II. Cinsel İstismarı Mağduru Çocukların Korunması

A. Mevcut Durum

Türk Anayasası'nın ailenin korunmasına yönelik 41. maddesinde çocukların korunması için ve gerekli tedbirlerin alınması ve teşkilat kurulacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Bu maddeye göre⁵¹³,

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır⁵¹⁴.”

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar⁵¹⁵.”

Öncelikli olarak Anayasa'nın 41. maddesinden de anlaşılacağı gibi kanun koyucu ailenin ve çocuğun korunması için ve gerekli tedbirlerin alınması için devlete pozitif yükümlülük yüklemektedir.

⁵¹¹ Polat, **a.g.e.**, s. 101.

⁵¹²İstismar ve Travma, 16.03.2015, Bkz: <http://www.htanoropsikiyatri.com> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

⁵¹³ Bu maddenin kenar başlığı “Ailenin korunması” iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 4.ü maddesiyle “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” şeklinde değiştirilmiştir.

⁵¹⁴ Bu fıkra, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle, “ve eşler arasında eşitliğe dayanır” ibaresi eklenmiştir.

⁵¹⁵1982 Anayasası md. 41. Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

Diğer bir konu ise, çocuğa karşı cinsel istismarın işlenmekte olan veya işlenmiş şüphesi olan suçun var olması halinde, bu suçun yetkili makamlara bildirilmesi gerekir. Cinsel istismar olayının 155 Polis hattı veya 156 Jandarma hattına bildirilebileceği gibi en yakın Polis merkezi veya Cumhuriyet Savcılığına da bildirimde bulunulabilir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurmuş olduğu iletişim merkezi olan 183 Çağrı Merkezine de bildirimde bulunarak cinsel istismar olayına müdahale edilmesi sağlanabilir⁵¹⁶.

Mağdur çocuğa yönelik başlatılan adli sürecin birinci amacı, suç fiilini gerçekleştiren kişinin ceza yasasına göre kovuşturulması; ikinci amacı ise, cinsel istismarı mağduru çocuğun korunmasının sağlanması sonrasında hukuki, sosyal ve tıbbi desteklenmesinin gerçekleştirilmesidir⁵¹⁷.

Cinsel istismarının varlığı veya şüphesi durumunda mağdur çocuk, kolluk personeliyle, sağlık personeliyle, psikolog ve uzmanlarla, avukatla karşılaşmaktadır. Bu kurum çalışanlarının mağdurla iletişim sürecinde tutum ve davranışları, beden dilini ve iletişim öğelerini nasıl kullandıkları mağdurun bu süre zarfında daha az zarar görmesi, olayın ortaya çıkarılması ve ileride alacağı desteğin niteliği açısından önem taşımaktadır⁵¹⁸.

Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimleri gibi üniversitelere bağlı Çocuk Koruma merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerde cinsel istismarı mağduru çocuklara tedavi ve rehabilitasyona ilişkin hizmetler sunulmaktadır⁵¹⁹. Fakat Türkiye genelinde bu ve benzeri merkezlerin kurulması ve sayılarının çoğaltılması gerekir.

⁵¹⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İletişim Merkezi Alo 183 Hattı; “Aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit ve gzilere yönelik hizmetler hakkında bilgilendirme ve yönlendirme sağlayan bir hattır. Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namuz cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetinde ihbarlar alınmakta olup, durumun aciliyeti göz önünde tutularak, vakanın bulunduğu ilin acil müdahale ekip sorumlusuna veya kolluk kuvvetlerine bildirilerek müdahale edilmesi sağlanmaktadır.”Bkz: <http://alo183.aile.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

⁵¹⁷ Karataş, **a.g.e.**, s. 635. Ayrıca Bkz: <http://aves.erdogan.edu.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

⁵¹⁸ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, **Mağdura Yaklaşım Klavuzu**, Yayın No:2, Ankara, Mart 2016, s. 13.

⁵¹⁹ Rengin Arslan, BBC Türkçe, “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarda Hukuk Nasıl İşler?” 2016, Bkz: <http://www.bbc.com/turkce> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

Çocuk istismarının varlığı veya şüphesinin söz konusu olması durumunda bu olayın bilen veya gören kişiler tarafından yetkili birimlere bildirilmesi gerekir. Bu durum çocuğun daha fazla istismar suçuna maruz kalmaması, çocuğun korunma altına alınabilmesi için ayrıca failin yargılanması açısından hem insani hem de hukuki anlamda zorunlu bir durumdur.

TCK'nın 278. maddesinde bildirim yapmayı gerektiren yasal düzenlemeler yer almaktadır. Bu maddeye göre, işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişiler bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen kamu çalışanı ise, bu hususta gecikme göstermesi durumunda altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (md. 279/1). Ayrıca suçun adli kolluk görevini yapan kişi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında arttırılması öngörülmüştür (md. 279/2). Sağlık çalışanı olması durumunda ise, ceza yarı oranında arttırılmaktadır (md. 280).

TCK'nın 278. maddesine göre, işlenmekte olan bir suçu yetkili mercilere bildirme görevini herkese vermektedir. Fakat Anayasa Mahkemesi'nin 30.06.2011 tarih ve E.2010-52/2011-113 sayılı kararında bu hükmü iptal etmiştir. İptal gerekçesi ise, Anayasa'nın 38 maddesinde bulunan, *“Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya ve bu yolda delil göstermeye zorlanamaz”* hükmü gereği TCK'nın 278. maddesindeki bu hususun dikkate alınmamasıdır. Bu nedenle, 278. maddenin ilk üç fıkrası korunarak, *“tanıklıktan çekinebilecek kişiler bakımından cezaya hükmolunamaz”* denilerek bir cezasızlık nedenine yer verilmiştir. Fakat suç önleme yükümlülüğü olan bir kişi söz konusu olması durumunda ceza sorumluluğu bulunmakla birlikte, bu sorumluluğu bildirim yükümüne aykırılıktan değil, işlenmesi önlenemeyen suçta iştirakten olacaktır⁵²⁰.

ÇKK'nın 1. maddesinde de belirtildiği gibi, kanunun amacı; *“korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasıdır”*.

ÇKK'nın Uygulanması Hakkındaki Yönetmeliğe göre; İstismar olayının şüphesi veya varlığı halinde çocuğun yararı göz önünde bulundurularak, çocuğun

⁵²⁰ Adem Sözüer, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003, s. 370.

kendi aile ortamından veya farklı etkenlerden korunmasını sağlamak amacıyla kişiliğini toplumsal sorumluluğunu geliştirilmesini sağlamaya yönelik eğitim, bakım, barınma, sağlık, danışmanlık tedbirleri uygulanabilir⁵²¹.

Çocuğun bakım ve koruma ihtiyacından haberdar olan, “*adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları, belediye zabıta memurları, sağlık ve eğitim kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri, sivil toplum kuruluşları ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler, çocuğun koruma altına alınması amacıyla il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine çocuğun durumunu bildirmekle yükümlüdürler*⁵²² (md. 6/1,2).”

Çocuklar hakkında tedbir kararı; çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu kişiler tarafından, annesi, babası, vasisi veya SHÇEK ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine ya da re’sen, çocuğun menfaatleri bakımından çocuğun birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hakimince alınır (md. 8/1).

Suç sonrası çocuğun ruh sağlığının bozulması durumunda ÇKK’nın 5. maddesi gereği, Çocuk Mahkemesi’nden Sağlık Tedbiri kararı alınmalıdır⁵²³. Çocuğun istismar olayından etkilenmesine en aza indirmek amacıyla çocuğun adli süreçteki işlemleri hastanelerin bünyesinde kurulan ÇİM’de çalışan uzman veya elemanları tarafından da ÇİM bulunmayan yerlerde ise, Çocuk Şube Müdürlükleri, Çocuk Büroları tarafından yapılmaktadır. Çocuk Şube Müdürlüğü’nde istismar mağduru çocuklarla yapılacak görüşmeler sosyal çalışmacı tarafından sürdürülür, ayrıca sosyal inceleme raporu hazırlanır⁵²⁴.

⁵²¹ 26386 Sayılı **R.G** 2006, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, md. 5. Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

⁵²² 26386 Sayılı **R.G** 2006, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, md. 6/1.2 Bkz: <http://www.resmigazete.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

⁵²³ ÇKK md. 5/1.d: “1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına, karar verilir.” Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 13.12.2016.

⁵²⁴ Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, “Çocuk İzlem Merkezleri Türkiye Raporu,” 2015, Bkz: <http://web.e-baro.web.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

İstismar mağduru çocukların mahkeme süresince sanık ile karşı karşıya gelmesini önlemek amacıyla heyetten özel olarak bu konu hakkında dikkat edilmesi istenmelidir. Ayrıca çocuğun ifadesi alınmadan önce çocuğun bir sosyal hizmet uzmanı veya psikolog ile görüşmesi gerekir. Görüşme yapmadan çocuğun konuya ilişkin ifadesi alınmamalıdır⁵²⁵.

Mevzuatımızda başta 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu olmak üzere cinsel istismara maruz kalan çocuklara yönelik işlenen suçların cezalandırılmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Ayrıca TCK'da fuhuş amacıyla insan ticareti, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz, fuhşa teşvik ve müstehcenlik suçları da düzenlenmiştir⁵²⁶.

TCK'da çocuk istismarı, “*Kişilere Karşı Suçlar Kısmı*” içinde ve “*Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar*” bölümünde yer alan 103. maddede özel suç tip olarak yer almaktadır. Söz konusu maddede, cinsel istismar mağduru çocukları üç gruba ayırmaktadır. Buna göre;

“Oniki yaşını tamamlamamış,” “Onbeş yaşını tamamlamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklar,” “onbeş yaşını doldurmuş diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen davranışlar cinsel istismar suçunu oluşturmaktadır.”

Doktrinde cinsel istismar suçunun eşler arasında işlenip işlenemeyeceği tartışmalıdır. Medeni Kanun'da evlenme yaşının 17 olarak belirlenmesine hatta hakim kararı ile 16 yaşındaki çocukların da evlenebileceğine izin verilmesine değinilmiştir (TMK md. 124). Kanunda cinsel saldırı suçunun eşe karşı işlenmesi de kabul edilmektedir. 16 ve 18 yaş aralığındaki evli çocuklara da cebir, tehdit, hile v.s. ile, eşleri tarafından cinsel istismar suçunun ortaya çıkabileceği düşünülse de, Medeni Kanun'un 11. maddesinin 2. fıkrasından hareketle evliliğin kişiyi ergin

⁵²⁵Rengin Arslan, BBC Türkçe, “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarda Hukuk Nasıl İşler?” 2016, Bkz: <http://www.bbc.com/turkce> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

⁵²⁶ Zeki Karataş, **Çocukların Cinsel İstismardan Korunmasında Çocuk Adalet Sisteminin Önleyici Fonksiyonu**, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2014. s. 635. Bkz: <http://aves.erdogan.edu.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

kıldığı ve TCK'nın 103. maddesinin değil; 102. maddenin uygulanacağı sonucu ortaya çıkmaktadır⁵²⁷.

Evliliğin kişiyi ergin kılması kanunla mümkün olmasına rağmen, onsekiz yaşını doldurmamış her çocuk evlide dahi olsa psikolojik ve fizyolojik açıdan hala çocuk kabul edilmeli ve korunması gereklidir. Aksi görüşte, 18 yaş altı çocuğun suç faili olması durumunda evlilikle ergin kılınmış ise, çocuk mahkemeleri yerine erişkinlerin mahkemelerinde yargılanması gerekecektir.

B. Öneriler

Cinsel istismar suçunu, diğer tüm suçlar gibi tamamen önlemek mümkün değildir. Fakat gerekli hukuksal, toplumsal önlemler ve yaptırımlarla suçun en aza indirilmesi sağlanabilir. Suçun tamamen önüne geçilmesi mümkün olmasa da önlenmesi amaçlı gerekli öneriler aşağıda verilmeye çalışılacaktır.

1. Bilinçlendirme Çalışmalarının Yapılması

Devlet cinsel istismarın önlenmesi amacıyla yasal düzenlemelerinin yanı sıra aileleri, çocukları, toplumu ve kamu çalışanlarını çocuğun cinsel istismarının önlenmesi hakkında veya çocuğun cinsel istismara maruz kalmasının söz konusu olduğu durumlarda ne yapılması gerektiği hakkında bilinçlendirmelidir.

Toplumda cinsel istismar konusunda farkındalık yaratılarak televizyon, gazete, radyo gibi toplu iletişim araçlarından yararlanılarak konunun önemi artırılarak çözüm önerileri geliştirilebilir.

Cinsel istismar mağduru çocukların yaş ortalamalarına bakıldığında genellikle okul dönemi çocuklarda daha çok cinsel istismar mağduriyeti yaşandığı görülmektedir. Özellikle aile içi veya yakın kişilerden gelebilecek istismar durumunda çocuğun nasıl hareket etmesi gerektiği, nasıl olabileceği konusunda çocukların bilinçlendirilmesi gerekir. Öğretmenler çocuğun yaşadıklarını anlatmaya

⁵²⁷ Tezcan, Erdem, Önok, **a.g.e.**, s. 233.

teşvik etmeli ve ne yapması gerektiği ve elde ettiği bilgiyle nereye başvuru yapması gerektiği konusunda bilgilendirilmelidir⁵²⁸.

İngiltere, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde sokaklarda ve okul çevrelerinde dolaşan pedofillere karşı çocukları korumak için okul ve ev arasında güvenli kişilerin evleri seçilip bu evlerin camlarına yeşil bayrak asılmakta ve çocukların tehlikeli durumlar bu evlere gitmesi öğütlenmektedir⁵²⁹.

Bu suçla mücadele kapsamında Türkiye içinde bu tarz önlemler geliştirilebilir ve evler tespit edilerek özellikle okul çağındaki çocukların okul ve ev arasındaki güvenlikleri sağlanabilir.

2. Failin Rehabilitasyonu ve Tedavisi

Cinsel istismarın her türlü çocuğa zarar verici içinde bulunduğu güven ortamını sarsıcıdır. Faillerin hepsinin bir çocuğa ilgi duyduğu için istismar ettiğini düşünmek doğru değildir. Çocuğun korkutulması, etki altına alınması ve kontrol edilmesi daha kolay olduğu için cinsel istismara maruz kalabilirler⁵³⁰.

Pedofillerin ise cinsel tercih olarak, çocukları seçmelerinin nedenleri arasında çocukların davranışlarını seksüel açıdan davetmiş gibi yorumlayabildikleri bilinmektedir. Bu gibi durumlarda çocuklara karşı cinsel istismar fiilleri saplantı halinde olduğu için bu kişiler hakkında cezai yaptırım öngörülse dahi tedavi olmadıkları sürece ceza süresi bittikten sonra tekrar suç işlemeye devam edebilmektedirler⁵³¹.

Çocukları koruyabilmenin en iyi yolu ise failerin davranışlarını tekrarlamalarının önüne geçebilmek için onların bu davranışlarını terk etmelerini sağlamaktır. Bu da gerekli tedavi önlemlerinin alınması gerektirmektedir.

Fransa'da 1997 yılında adli sicil kayıtlara dayanılarak yapılan bir araştırmaya göre, cinsel nitelikli çeşitli suçlar işlemiş sabıkalı insanların hapis cezasının bitmesini

⁵²⁸ Polat, **Önleme ve Rehabilitasyon**, s. 314.

⁵²⁹ Ayrar, **a.g.e.**, s. 126.

⁵³⁰ Polat, **a.g.e.**, s. 141.

⁵³¹ Polat, **a.g.e.**, s. 142.

takip eden üç yıllık süre içerisinde cinsel nitelikte yeni bir suç işledikleri ortaya konulmuştur. Bu durum faillin tedavisini ve rehabilitasyonunun gerekli olduğunu göstermektedir⁵³².

3. DNA Veri Bankasının Oluşturulması

DNA analizi 1989 yılında bilim adamları tarafından kanın bireyselleştirilerek kime ait olduğunu tespit edilmesiyle ortaya çıkmıştır⁵³³. Türkiye’de gelişimi henüz tamamlanmamış olan ve son yıllarda oldukça yaygınlaşmaya başlayan DNA incelemeleri soy bağının belirlenmesine ilişkin davalarda ve suç işleyen faillerin kimlik tespitinde güçlü bir araç olarak kabul edilmektedir⁵³⁴.

Geçmiş yıllarda olayın aydınlatılması parmak iziyle mümkünken, örneğin fail tarafından parmak izinin asitle silinmesi durumunda yapılabilecekler son derece sınırlı kalmaktaydı. Failden düşen ufak bir saç veya tırnak parçasının üzerinde yapılan inceleme sonucunda delilden faile ulaşılması, Ceza Muhakemesinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için büyük bir gelişme olmuştur⁵³⁵.

Bilimin gelişmesiyle birlikte DNA analizleri metodu, insan vücudundan alınan doku ve sıvılardan suçu ortaya çıkartılmasına yardımcı olmaktadır. Parmak izlerinin kalamayacağı yerlerde doku artıklarının kalması mümkündür. Suç sonrası bu dokuların uzmanlar tarafından laboratuvarlarda incelenmesi sonucunda delillerden faile ulaşmak ve suçların aydınlatılması mümkün hale gelebilmektedir⁵³⁶.

⁵³² Ayral, **a.g.e.**, s. 134.

⁵³³ DNA, “Deoksi Ribo Nükleik Asit” isimli bir molekül grubunun kısaltılmış ismidir. Vücuttaki her bir hücrenin içerisinde ayrı ayrı DNA molekülü bulunur. Bir canlının bütün karakterleri ise, DNA’daki genlerde saklıdır. DNA molekülünün bir bölümü olan her bir gen insan vücudundaki belli bir özelliği kontrol eder. Canlının vücut şekli, her organına ait iş bölümü ve bu organların çalışma düzenleri, hücre içinde üretilmesi gereken proteinlerin genetik kodları, üretilecek proteinlerin miktar kontrolleri (gen regülasyonu) gibi canlının hayatını devam ettirmesi için gereken şeyler DNA üzerinde planlanmış, kodlanmıştır. Bkz: Genar Toplum Sağlığı ve Genombilim Araştırmaları Enstitüsü, “DNA nedir, nerede bulunur?”, Bkz: <http://www.gentest.gen.tr> Erişim Tarihi: 15.12.2017.

⁵³⁴ Ayral, **a.g.e.**, s. 136.

⁵³⁵ Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar Kırıt, **Ceza Muhakemesi Hukuku** (4. bs.), Turhan Yayınevi, Ankara, 2006, s. 468.

⁵³⁶ Ayral, **a.g.e.**, s. 137.

CMK'nın 75 ve 76. maddelerine⁵³⁷ göre, “vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmekte” ayrıca 78. maddeye göre; “Suçun failinin bulunabilmesi için bu örnekler üzerinden genetik incelemeler yapılabilir⁵³⁸.” Fakat DNA Veri Bankası Türkiye’de henüz kurulmamıştır ve kurulmasıyla ilgili Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Milli DNA Veri

⁵³⁷ CMK'nın “Şüpheli veya Sanığın Beden Muayenesi ve Vücudundan Örnek Alınması” başlıklı, md.75:

“1-Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

2- İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

3- İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

4- Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

5- Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda, kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz; kişiden kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz.

6- Bu madde gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

7- Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır.”

“Diğer Kişilerin Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması” başlıklı md. 76:

“1- Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. 2- Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

3- Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

4- Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

5- Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.” Bkz: www.mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 15.12.2017.

⁵³⁸ CMK'nın “Moleküler Genetik İncelemeler” başlıklı 78. maddesine göre;

“1- 75 ve 76. maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

2- Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu hâlde de uygulanır.”

Bankası Kanunu'nun da tasarı olarak kalması suçlarla mücadeleyi kolaylaştıracak CMK'daki düzenlemelerin işlevselliğini yetersiz kılmaktadır⁵³⁹.

DNA Veri Bankası: *“Hücreleri ve hücrelerden izole edilen genetik bilgiyi içeren biyolojik örneklerin uzun süreli depolandığı ve kayıt sistemlerinin oluşturulduğu birimdir*⁵⁴⁰ ve bu sayede kimlik tespiti ve adli amaçla DNA örneklerinin alınmasıyla, verilerin saklanması ve yararlanılmasını sağlamaktadır.

DNA Veri Bankası'nın oluşturulması suçların aydınlatılmasında ve zaman kaybının veya failin bulunması konusunda yardımcı olabilecek bir uygulamadır. Cinsel suç işleyen faillerin tekrar aynı suçu işleyebilme ihtimalleri de göz önüne alındığında kısa ve etkili şekilde suçun ve failin ortaya çıkmasında son derece önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

DNA araştırmaları veya kapsamı ülkeden ülkeye farklılık gösterse de İngiltere'de 1980'den sonra kullanılmaya başlanan DNA Veri Bankası'nın suç aydınlatma oranını %14'den %38'e yükselttiği⁵⁴¹ göz önüne alındığında, ülkemizde de DNA Veri Bankası'nın kurulması ve etkin bir şekilde kullanılması, suçla mücadelede başarıyı artırmakla birlikte, bu konudaki mağduriyetlerin de azalmasına neden olacaktır.

⁵³⁹ Ayral, **a.g.e.**, s. 137.

⁵⁴⁰ Bkz: Ahmet Özet, “DNA Bankacılığı,” Hematopoietik Kök Hücre ve Doku Bankacılığına Genel Bakış, Bkz: <http://www.gata.edu.tr> Erişim Tarihi: 15.12.2017.

⁵⁴¹ Ayral, **a.g.e.**, s. 138.

SONUÇ

Çocuk cinsel istismarı, modern dünyada gün geçtikçe önemi artan bir problemdir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bu konuda düzenlemeler oluşturmaya çalışması, yeni dernekler ve sivil mücadele gruplarının açılması cinsel istismar konusunu düşünmemize neden olmaktadır. Çocuk cinsel istismarı geçmişten beri olan ve şiddeti kronolojik olarak artmamış bir konudur ki kronolojik olarak artan modern dünyanın farkındalığı ve çocuk kavramının gelişimsel ve biyolojik tanımının günümüzde daha kesin ve kabul edilebilir yapılmış olmasıdır. Çocuk cinsel istismarı kuşkusuz bütün toplumları, her kesimden insanı etkileyen ve ilgilendiren bir problemdir. Bu problem, ulusal kanunlarda ve uluslararası belgelerde düzenlemeler yapılmasına neden olmuştur.

Ulusal anlamda çocukların korunmalarına yönelik çerçevenin 1982 Anayasası ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır. 1982 Anayasası'nda çocuk haklarını özel olarak koruyan hükümler olduğu gibi “kişinin hak ve ödevleri” kısmında bahsedilen “herkes” kavramının kapsamına çocuklar da girmektedir. Anayasada klasik insan haklarının yanı sıra çocuklara özgü Anayasal hakların oluşu konumuz açısından önemlidir. Böyle bir konunun Anayasal düzenlemelerde bahsedilmesi devletin ve Türk toplumunun çocukları gelecekteki toplumun oluşturucuları olacağının bilincini ve farkındalığını anlamaya başladığını ortaya koymaktadır.

Nitekim, 1982 Anayasası'na dahil edilen çocuklarla ilgili hükümler Anayasayı korumacı ve özel bakım içeriği taşıyan bir Anayasa yapmaktadır. Daha sonraları 2004 ve 2010 yıllarında eklenen bazı fıkralarla 1982 Anayasasının koruma ve özel bakıma ağırlık veren kimliği daha da kuvvetlendirilmiştir. Eklenen son fıkralar ailenin korunmasını, ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu, devletin ailenin huzurunu refahını ve anne-çocuk haklarının koruyucusu olma rolünü, aile planlamasındaki teşkilatlanma görevini, her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma hakkını, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruma görevini açıkça ortaya koymuştur. Ayrıca 1982 Anayasası korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için devlete gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklemiştir. 2010 yılında kanun önünde eşitliği düzenleyen maddeler de değişiklik yapılarak çocuk haklarının da korunması kuvvetlendirilmiştir. Bununla birlikte, Anayasa'nın

17. maddesine göre, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu gözardı edilmemelidir.

Çocuk haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere taraf olan devletlerin, bütün çocukların temel yaşam hakkına sahip olduğunu, devletin her çocuğun gelişmesi için maksimum çabayı göstermesi gerektiğini kabul eder. 2004 yılında eklenen bir düzenleme ile uluslararası sözleşme hükümlerinin iç hukuk hükümleri ile çatışması durumunda uluslararası hukuk normunun esas alınacağı kabul edilmiştir. Nitekim Unicef'in 2005 yılında hazırladığı "çocuk haklarının temellerini atmak" adlı raporuna göre kapsam olarak çocuk koruma yaklaşımı ile sınırlı Anayasaların hemen hepsinin çocuk hakları sözleşmesinde belirlenen çocuk haklarının tamamının korunmasında son derece yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Diğer yandan çocuklara yönelik cinsel istismar suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenmiştir. Ancak ne tür fiillerin bu kapsama gireceğinin belirsiz olması kanunilik ilkesini zedeleyici ve uygulamada sorunların çıkmasına neden olabilecek nitelikte bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nda çocuklara karşı işlenen cinsel fiiller çocukların cinsel istismarı suçu olarak tanımlanmıştır. Erişkin kişilere karşı işlenenlerden farklı olarak cinsel saldırı değil, içinde bulunduğu durumu değerlendirme yeteneğinin gelişmemiş olması ve muhatabı olduğu eylemin cinsel içerikli olduğunu kavrama kabiliyetinin olmaması ya da az olması sebebiyle bu suçun tanımında cinsel saldırı yerine cinsel istismar deyiminin kullanılması tercih edilmiştir. İstismar deyiminin kullanılması çocukların cinsel suç karşısındaki durumunu belirtmek ve uluslararası terminolojiye uygunluğu bakımından olumlu bulunmaktadır.

Kanuni düzenlemelerle korunmak istenen hukuki değer, mağdur çocuğun lehine, cinsel özgürlüğü, beden ve ruh bütünlüğüdür. Cinsel istismar suçunda mağdur çocuk dış çevreden ve her türlü cinsel eylemin muhatabı olmaktan korunduğu gibi, rızası kabul edilmeyerek aynı zamanda kendisinden de korunmaktadır. Cinsel suçların çocukların üzerindeki etkisi yetişkinlerden çok daha yıkıcı olmaktadır. Zaten belirlenen cezaların cinsel saldırı suçuna göre daha fazla olmasının nedeni de budur.

Cinsel istismar suçu düzenlenirken yaş gruplarına göre bir ayrıma gidilmiş, çocuklar onbeş yaşını tamamlamamış olanlar, onsekiz yaşını tamamlamamış fakat onbeş yaşını tamamlamış olup fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olanlar ve onsekiz yaşını tamamlamamış ancak onbeş yaşını tamamlamış olup fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş olanlar şeklinde gruplara ayrılmıştır.

Ayrıca TCK'nın 103. maddesinde suçun manevi ve maddi unsurlarına yer verilerek nitelikli halleri açıklanmıştır. Cinsel istismar suçunun kovuşturulması şikayete bağlı değildir ve re'sen kovuşturulmaktadır. Bu suçlarla ilgili yetkili mahkeme ise, cinsel istismar suçunun işlendiği yer mahkemesidir. Basit cinsel istismar suçunun yargılanmasını yapmakla görevli mahkeme asliye ceza, nitelikli cinsel istismar suçunun yargılanmasını yapmakla görevli mahkeme ise ağır ceza mahkemesidir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ve ÇKK'da bulunan hükümler çerçevesinde mağdur çocukların “soruşturma ve kovuşturma” evrelerinde sahip olduğu haklara değinilmiş ve çocuklar için tedbir kararı alınmasının şartları açıklanmıştır.

Çocuk cinsel istismarı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler açısından değerlendirildiğinde, istismar ve cinsel istismar ifadeleri ulusal hukuk sistemlerinde karşılık bulmasına rağmen çoğu uluslararası belgelerde tam olarak tanımlanmamıştır. Cinsel istismar genellikle cinsel saldırı, ensest veya tecavüz gibi çocuklara karşı işlenen cinsel şiddet olarak yorumlanmakta, nakdi veya herhangi bir bedel olmaksızın gerçekleştirilmesi ile de cinsel istismarı cinsel sömürden ayrıldığı ifade edilmektedir.

Bütün çocukların hak ve özgürlüklerinin korunması, uluslararası topluma düşen bir ödevdir. Uluslararası toplumun ve her bir ülke halkının, işbirliği ve uyum içinde bu hedefin gerçekleştirilmesi amacıyla çalışması gerekmektedir.

Uluslararası hukuk belgeleri, iç hukukta bağlayıcılık kazandıkları zaman, ulusal mevzuat gibi uygulama alanı bulmaktadır. T.C. Anayasası 90. maddesi uyarınca da insan hak ve özgürlüklerine dair usulüne uygun şekilde yürürlüğe girmiş

uluslararası anlaşmaların üstünlüğü hükmünden yola çıkılarak çocuk haklarına yönelik uluslararası mevzuat ve bu mevzuata ilişkin felsefenin öncelikle benimsenmesi gerekmektedir.

Türkiye Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, BM Çocuk Hakları Bildirgesi, BM ÇHS, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme, Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi, ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmelere Ek Protokollere taraf olmuş ülkedir. Taraf olunan sözleşmelerin ortak noktası, hiçbir ayrımcılık gözetmeden din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayrımına tabi tutulmadan taraf olan ülkelerin bütün çocuklarına yönelik uygulanmasıdır.

Uluslararası sözleşmelerin temel amaçlarından bazıları; tüm çocukların bireysel olarak yaşama koşullarının geliştirilmesi, topluma sağlıklı ve aktif olarak katılabilmesi için ayrılan kaynaklardan yararlanma hakkı olduğunu temel alması ve yaşam, sağlık, ve eğitim alanları gözetilerek standartları belirlemenin yanı sıra evde veya iş yerinde, savaş sırasında ya da iç çatışma dönemlerinde, fiziksel ve cinsel nitelikte olanlar da dahil olmak üzere şiddet ve istismara karşı çocuklara açık bir korumayı getirmesidir.

Türkiye'nin taraf olduğu BM ÇHS, çocuğa yönelik en geniş katılımlı belge olmasına rağmen birçok eleştirilere de maruz kalmaktadır. Sözleşme, Batı kavramları kullanılarak yazılmış olup evrensel, serbest ve tekil bir çocuğu referans göstermektedir. Anne baba ve çocuk arasındaki ilişki biyolojik temel olarak vurgulanmıştır. Sözleşmenin çocuklar tarafından oluşturulmamış ve katkılarının alınmamış olması, çocuğun yaş tanımlamasının on sekiz yaş ile sınırlı tutulması, bunun yerine bireysel gelişim ve kapasitesinin önemli olduğu yasaların da buna göre düzenlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca sözleşmenin çocukluğun başlangıcını belirlemede yetersiz olduğu, hamile kadınların tedavisi ve kürtaj gibi konularda yeteri kadar açıklık bulunmadığı belirtilmektedir. Sözleşmenin en güçsüz tarafının ise taraf ülkenin iç hukuku haline gelmedikçe uygulanabilir olmaması olarak ifade edilmiştir.

Bu eleştiriler doğrultusunda, BM. Çocuk Hakları Komitesi sözleşmeye ilişkin yeni düzenlemelere gitmektedir. Sözleşmenin çocukların satışı, kaçırılması ve pornografisine ilişkin ve çocukların silahlı çatışmalara dahil olmalarına yönelik Ek İhtiyari Protokoller yayımlanarak ülkelerin onayına sunulmaktadır. Ayrıca 14 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren BM Çocuk Hakları Komitesi'ne bireysel başvuruları inceleme yetkisi tanıyarak Çocuk Hakları Sözleşmesi Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokol hazırlanarak ülkelerin onayına sunulmuş ve devletlerarası ve bireysel başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmıştır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Türkiye'de çocuk hakları alanında daha ileri ve daha kapsamlı adımlar atılmasına klavuz olmuştur. Sözleşmede öngörülen “Çocuk Hakları İzleme Komitesi” kurulması yükümlülüğünün yerine getirilmesi için TBMM düzeyince, “Çocuk Hakları İzleme Komitesi” kurulmuştur. Bu komitenin görevleri arasında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de uygulanmasını izlemek, çocuk hakları konusunda başta TBMM olmak üzere, kamuoyunda duyarlılığı artırmak, internet sitesi aracılığı ile çocuk hakları konusunda bilgi ve iletişim platformu oluşturmak, çocukların, çocuk hakları ile ilgili demokratik karar süreçlerinde bizzat yer almalarını sağlayabilmek gibi konular yer almaktadır.

Türkiye, uluslararası sözleşmelerin Türkiye'de uygulanabilirliğine yönelik bazı çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen uygulamalar, İl Çocuk Komiteleri, Ulusal Çocuk Forumları, BM, Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan ulusal ilerleme raporları, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi tarafından yapılan çalışmalar, Kamu Denetçiliği Kurumu, çocuk hakları eğitimi çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

Türkiye birçok Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olmasına rağmen, mağdur çocukların korunması ve rehabilitasyonuna yönelik yeterli düzeye gelememiştir. Mağdur çocukların korunmasına yönelik kanuni düzenlemeler yapılmasına rağmen, uygulamaların denetlenmesindeki yetersizlik çocukları tekrar ikinci mağduriyete sürüklemektedir.

Nitekim 2005 yılı sonlarında bir ilimizde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı bir yetimhanedeki çocuklara kötü muamelenin ortaya

çıkması da, Türkiye'deki çocuk koruma sistemindeki denetim eksikliğini ortaya koymuştur. Ayrıca yine aynı şekilde denetim eksikliğinin bir sonucu olarak, çocuk yuvalarında koruma altında bulunan çocukların cinsel istismara maruz kalması da sık sık gündeme gelen olaylardandır.

Devletin, çocukları kamu veya özel kurum ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ve onlara sahip çıkması ne kadar önemli ise, bu noktadan sonra deneyimli, bilgili uzman personel ile bunların denetimini sağlamak ve üzerine düşen sorumluluğu yerine getirme noktasında gösterdiği hassasiyet de o derece önemlidir. Mevcut psikolog, pedagog, sosyal hizmet uzmanı ve diğer uzman kadrolar yeterli değildir. Koruyucu aile uygulaması yaygınlaştırılmalı, bağımsız sivil inisiyatiflere denetleme ve izleme yetkisi verilmelidir.

Son olarak ise cinsel istismara uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan çocukların etkin şekilde korunması gereklidir. Çocuklar cinsel istismara maruz kalması durumunda bazı nedenlere bağlı olarak bu durumu gizleme eğilimine girebilirler. Cinsel istismar olayının gerçekleşmesi durumunda çocukta meydana gelebilecek fiziki ve ruhsal hastalıkların tedavisi ise uzun zaman alabilmekle beraber atlatılması güç bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cinsel istismar mağduru çocukların mevcut hukuk düzeni içerisinde korunmasına yönelik yaptırımların varlığından söz edilebilse bile cinsel istismar suçunun tekrarlanmaması ve mevcut kanunların etkinleştirilmesi gerekliliği açıkça ortadadır. Etkin şekilde aile, çocuk, toplum ve tüm bireyler bilinçlendirilebilir ve cinsel istismara farkındalık geliştirilebilir. Faile suç sonrası cezai yaptırım uygulanmasının yanı sıra bu yönde eğilimi bulunan ve henüz fiiliyata geçirmemiş olan kişilere uygun kliniklerde uzmanlar tarafından tedavi ve rahabilitasyonun yapılması suçun işlenmesinin veya tekrarlanmasının önüne geçmekte etkili olabilir.

Ayrıca ülke genelinde DNA Veri Bankaları oluşturulması suçların aydınlatılmasında ve zaman kaybının veya failin bulunması konusunda yardımcı olabilecek bir uygulamadır. Cinsel suç işleyen faillerin tekrar aynı suçu işleyebilme ihtimalleri de göz önüne alındığında kısa ve etkili şekilde suçun ve failin ortaya çıkması da son derece önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye gerek ulusal gerekse uluslararası alanda, çocukların haklarının ihlal edildiği bir ülke olarak değil de, çocuk haklarının korunması ve gözetim altına alınmasına yönelik politikaları ve uygulamaları ile başarı sağlamış bir ülke olarak ön plana çıkmalıdır. Nitekim, bu politikaların etkin şekilde uygulanması, gelecek nesillerin yaşanabilir bir ülke ve dünya sahibi olmaları açısından hayati öneme sahiptir. Geleceğimiz olan çocukların ruhsal ve bedensel sağlığının aslında bizim onlara verdiğimiz değerle doğru orantılı olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Acar, H., İçağasıoğlu Çoban, A., **Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 20. Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları** (1. Basım), Maya Akademi Yayınevi, Ankara, 2010.

Akıntürk, T., **Aile Hukuku** (10 Basım), 2. Cilt, 10 Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.

Akyüz, E., **Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması**, MEB Yayınları, Ankara, 2000.

Artuç, M., **Kişilere Karşı Suçlar** (2 Basım), Adalet Yayınevi, 2008.

Artuk, M, E., Gökçen, A., Yenidünya, C., **Ceza Hukuku Özel Hükümler** (10. Baskı), Ankara, 2010.

Ayral, F., **Çocukların Cinsel İstismar Suçu ve Bu Suçla Mücadele** (1 Basım), Yayın Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Balo, Y. S., **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.

Centel, Z., **Ceza Muhakemesi Hukuku** (5. Basım), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Çataltepe, Ö., **Çocuk İstismarına Dur De** (1. Baskı), Yön Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Çavlin, Bozbeyoğlu, A., **Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak** (1. Basım), Damla Yayınevi, Ankara, Haziran 2009.

Dağlı, T., İnanıcı, M. A., Biçer, Ü., **Üniversiteler İçin Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı**, Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara, 2010.

Demirbaş, T., **Ceza Hukuku Genel Hükümler** (6. Basım), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

Demirel, B., **Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2007.

Dinç, H., Biçkin, İ., Avcı, E., **Uygulamada Aile Hukuku ve Çocuk Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler** (1. Baskı), Adalet Yayınları, Ankara, 2004.

Dönmezer, S., **Ceza Hukuku Özel Kısım: Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, Filiz Kitapevi, İstanbul.

Erbay, E., **Çocuk Hakları**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 27.

Ganong, F. W., **Tıbbi Fizyoloji** (20. Basım), Çev. Türk Fizyolojik Bilimler Derneği, Nobel Tıp Kitapevi, İstanbul, 2002.

Gözübüyük, P. A., **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Kazancı Hukuk Yayınları (5. Basım), Cilt: 3, İstanbul, 1989.

Gündüz, R., Gültaş, V., **Cinsel Suçlar, Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar** (2. Basım), Bilge Yayınevi, Ankara, 2011.

Güngör, D., **Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2007.

Hatemi, H., Serozan, R., **Aile Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1993.

Karaosmanoğlu, F., **İnsan Hakları** (2. Basım), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Kızılarıslan, H., **Vücutun Muayenesi ve Örnek Alma** (1. Basım), Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Köktaş, A., **Uluslararası Hukuk Işığında Özel Korunmaya İhtiyacı Bulunan Grupların (Çocuklar/Engelliler) Hakları**, Sonsöz Yayıncılık, Ankara, 2011.

Malkoç, İ., **Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar** (1. Basım), Malkoç Kitapevi, Ankara, 2009.

Meran N., **Kişilere Karşı Suçlar** (2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Öztürk, B., Erdem, M, R., **Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.

Öztürk, B., Tezcan, D., Erdem, M, R., Gezer, Ö, S., Saygılar Kırıt, Y, F., **Ceza Muhakemesi Hukuku** (4. Baskı), Turhan Yayınevi, Ankara, 2006.

Polat, O., **Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar I** (1. Basım), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.

Savaşçı, B., **Çocukların Cinsel İstismar Suçu** (1. Baskı), Legal Yayıncılık, 2012.

Selçuk, A., **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı-2**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001.

Soyaslan, D., **Ceza Hukuku Özel Hükümler** (6.Baskı), Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

Sözüer, A., **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003.

Şafak, A., **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü** (4. Basım), Selim Yayınevi, Ankara, 2001.

Şirin, M, C., **Çocuk Hukuku Bakışıyla Cinsel İstismar**, (Çocuğun Cinsel İstismarı-Ceza Kanunu Maddesi- Raporu), Çocuk Vakfı Yayınları, 2016.

Tezcan, D., Erdem,M, R., Önok, M., **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku** (15. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.

Topuzoğlu, A, Y., “Çocuk Hakları,” **İstanbul Barosu Yayınları** (1. Baskı), İstanbul, 2004.

Toroslu, N., **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009.

Tuğrul, C, T., **Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar ve Enstest İlişkiler** (2. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Yaşar, O., Gökcan, H, T., Artuç, M., **Türk Ceza Kanunu**, Cilt III., Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Çiçek, B., “İstismarcı-Fail Nasıl Biridir,” Akgümüş, S. (Eds.), **Sesimi Duyan Var mı?** (1. Baskı), Cantekin Yayınevi, Ankara, 2011.

Makaleler

Ahmet Hamdi Alpaslan, **Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar**, Kocatepe Tıp Dergisi, 2014, s. 196-197.

Bulut, S., **Çocuk İstismarı Hakkında Bir Derleme**, Dergi Park, Cilt 3. Sayı 28., s.142, <http://dergipark.gov.tr> Erişim Tarihi: 16.08.2017.

Çağlar, S., Savaşer, S., **İnternet ve Çocuk Pornografisi**, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 7., s.1003.

Çavlin Bozbeyoğlu, A., Koyuncu, E., Kardam, F., Sungur, A., **Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye’de Enstest**, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt 13. Sayı 1., s.5.

Eroğlu, F., **Tıp Hukuku Bağlamında Genital Muayene Suçuna İlişkin Bazı Sorunlar**, Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Bülteni, Sayı: 6, 2008.

İstanbul Barosu, **Sosyal Hizmet Kurumlarındaki Sorun Köklü Bir Sistem Değişikliğiyle Çözülebilir**, İstanbul Baro Bülteni, sayı:24, Kasım 2005, s. 13.

Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A. S., **Çocuk istismarı**, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 2004, Cilt:47, Sayı: 2, s. 141.

Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A., **Çocuk istismarı**, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 2004, Cilt:47, Sayı:2, s. 141.

Keskin Kızıroğlu, S., **Çocuk Hakları 23 Nisan Özel Yayın**, İstanbul Barosu Dergisi, s. 156.

Koç, S., **Bilirkişilik ve Adli Tıp Kurumu**, TBB Dergisi, Sayı:50, 2004, s. 147.

Kurt, S. L., “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması,” Sosyal Politika Çalışması Dergisi, Sayı:36, 2016, s. 108, 109.

Kurt, S. L., **Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması, Sosyal Politika Çalışması Dergisi**, Sayı:36, 2016, s. 108, 109.

Ozansoy, C., **Öznesini Arayan Nesneler: Çocuk ve Çocuk Hakları**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.1, Ankara, 1999, s. 51.

Özdemir, B., Celbiş, O., **Cinsel Saldırıya Uğramış Çocukta Erken ve Geç Muayene Bulgularının Değerlendirilmesi**, Dergipark, 2012, <http://dergipark.gov.tr> Erişim Tarihi:

Sokullu Akıncı, F., **İstismar Mağduru Çocukların Suç Sonrası Sorunları ve Hukuksal Korunmaları**, Dergipark, s. 8. www.dergipark.gov.tr Erişim Tarihi: 12.12.2017.

Umut Beşpınar, F. U., Ayşe İdil Aybars, **Erken Yaşlarda Çocuk Refahı ve Kadın İstihdamı Politika Belgesi**, Unicef Yayınları, 2013, s. 7-8.

Yokuş Sevük, H., **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı ve Reşit Olmayanlarla Cinsel İlişki Suçları**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 7, 2005, s.243.

Diğer Kaynaklar

Başbakanlık SHÇEK, “**Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Ulusal İl Raporunun Ekleri ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin sonuç gözlemleri,**” Başbakanlık SHÇEK Yayını, Ankara, 2001, s. 2.

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Mevzuat Bilgi Sistemi, www.mevzuat.gov.tr

Batur, N., **Ceza Yargılamasında Moleküler Genetik İnceleme**, TBB Dergisi, 2016, s. 80.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, **İkinci ve Üçüncü İlerleme Raporu Türkiye**, www.cocukhaklarizleme.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, **Ulusal İlk Raporun Ekleri ve BM Çocuk Hakları Komitesinin Sonuç Gözlemleri**, SHÇEK 2001, Ankara

ÇHS Türkiye Cumhuriyeti, **Uygulama Denetim Listesi** (İkinci Taslak), SHÇEK ve UNİCEF, Haziran, 2000, Ankara. www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 26.12.2017.

İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Kamu Denetçiliği Kurumu**, <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr> Erişim Tarihi: 27.12.2017.

İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme**, <http://humanrightscenter.bilgi.edu.tr> Erişim Tarihi: 07.11.2017.

İzmirli, M, A., **Çocuğa Karşı Dayak Olgusu Ve Çocuk İstismarı, Çocuk Forumu**, cilt 3, sayı 4. s. 158.

Karataş, Z., **Çocukların Cinsel İstismardan Korunmasında Çocuk Adalet Sisteminin Önleyici Fonksiyonu**, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2014. s. 635. <http://aves.erdogan.edu.tr> Erişim Tarihi: 14.12.2017.

Korkmazlar Oral, Ü., Engin, P., Büyükyazıcı, Z., **Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması**, Unicef – Türkiye, 2010. www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 24.09.2017.

Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, **Mağdura Yaklaşım Klavuzu**, Yayın No:2, Ankara, Mart 2016, s. 13.

Şirin, M, R., **Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa**, Çocuk Vakfı Çocuk Araştırmaları Merkezi ve Çocuk Hakları Okulu, Nisan 2012, s. 7. <http://www.cocukvakfi.org.tr> Erişim Tarihi: 30.09.2017

TÜİK. **İstatistiklerle Çocuk**, 2016, www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 22.09.2017.

Türk Dil Kurumu. **Güncel Türkçe Sözlük**, Bkz: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 23.09.2017.

Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017, www.cocukgozlemevi.org Erişim Tarihi: 26.12.2017.

Uluslararası Çocuk Merkezi, **Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, Çocuğun Yüksek Yararı**, 30. Ekim 2012. <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

Uluslararası Çocuk Merkezi, **Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma**, 30. Ekim 2012. <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, **Çocuğun tanımı** (Sözleşmenin 1. maddesi). 30. Ekim 2012 <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017

Uluslararası Çocuk Merkezi, Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, **Yaşama, Hayatta Kalma ve Gelişme Hakkı**, 30. Ekim 2012. <http://www.cocukhaklariizleme.org> Erişim Tarihi: 06.11.2017.

UNICEF İnnocenti Araştırma Merkezi, 1997, **Çocuk haklarını koruyan bağımsız kurumlar**, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, s. 10. Bkz: www.unicef.org Erişim Tarihi: 25.12.2017

UNICEF, **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**, 1959 Beyannamesi, Uygulama El Kitabı, 1998, s. 621.

Unicef Türkiye. **Çocuk Hakları Sözleşmesi**, www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 01.08.2017.

UNICEF Türkiye. DÇD 2005, **Basın Özeti: İşte Gerçekler**, <https://www.unicef.org/turkey> Erişim Tarihi: 23.09.2017.

Unicef, **Çocuk Haklarına Dair Uygulama El Kitabı**, Unicef Yayınları, 2000, Ankara, s. 468.

Unicef, **Çocuk Hakları Komitesi**, www.unicefturk.org Erişim Tarihi: 25.12.2017.

Unicef, **Çocuk Haklarının Temellerini Atmak**, www.unicef.org.tr Erişim Tarihi: 01.10.2017.

United Nations, **Turkey's Child Right Report**, 2013, <http://www.ohchr.org> Erişim Tarihi: 26.12.2017.

Üstündağ, A., **Çocuk İhmal ve İstismarı – Cinsel İstismar**, Çocuk İzleme Merkezleri, www.derinkuyu.meb.gov.tr Erişim Tarihi: 02.12.2017.

Ak, D., **Cinsel İstismar Nedir? Ne Değildir?** 03.10.2010. <https://www.doktorsitesi.com> Erişim Tarihi:25.10.2017.

Arın, C., **Anaya Mahkemesi Kararları ve Çocukların Cinsel İstismarı**, <http://cananarin.com> Erişim Tarihi:28.10.2017.

Arslan, R., BBC Türkçe, “**Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarda Hukuk Nasıl İşler?**” 2016, <http://www.bbc.com/turkce> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

Atalay, C., Gülşen, R., **Bilişim Suçları İçinde Çocuk Pornografisi ve Mücadele Yöntemleri**, Türk Hukuk Sitesi, 09.09.2004. www.turkhukuksitesi.com Erişim Tarihi: 08.11.2017.

Aydın, A., **Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı ve Viktimolojisi**, <http://www.umut.org.tr> Erişim Tarihi: 12.12.2017.

Cansever, Z., **Adölesan Sağlığı**, <http://slideplayer.biz.tr/slide/10506438/> Erişim Tarihi: 01.08.2017.

Çocuk İstismarı, Fiziksel İstismar, <https://cocukhaklari.wordpress.com> Erişim Tarihi:05.09.2017.

Genar Toplum Sağlığı ve Genombilim Araştırmaları Enstitüsü, **DNA nedir, nerede bulunur?**, <http://www.gentest.gen.tr> Erişim Tarihi: 15.12.2017.

İstismar ve Travma, 16.03.2015, Bkz: <http://www.htanoropsikiyatri.com> Erişim Tarihi: 13.12.2017.

Kural, S., **Yasalaşan Siber Suçlar Sözleşmesi Türkiye’de Neleri Değiştirecek**, <http://sosyalmedya.co/turkiye-siber-suclar-sozlesmesi/> Erişim Tarihi: 11.11.2017.

Mahmutoğlu, F, S., **Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması**, <http://fsmahmutoglu.av.tr> Erişim Tarihi: 18.10.2017.

Mor Çatı Kadın ve Dayanışma Vakfı, **Çocuk İhmal ve İstismarını Önlemek Elimizde! Sessiz Kalma, Suça Ortak Olma!**, 2017, <https://www.morcati.org.tr> Erişim Tarihi: 10.09.2017.

Şen, E., **Anayasa Mahkemesi'nin TCK 103/2. md. İptali**, <http://www.haber7.com> Erişim Tarihi: 18.11.2017.

Şener, S., **Çocuk Cinsel İstismarı ve Zor Açığa Çıkması, Bilgilendirme Dosyası**, <http://www.psikiyatri.org.tr> Erişim Tarihi: 24.09.2017.

Şirin, T., **Yeni Anayasa Taslağı ve Çocuk**, <https://bianet.org/bianet/siyaset/120941-yeni-anayasa-taslagi-ve-cocuk> Erişim Tarihi: 30.09.2017.

0-6 yaş çocuk yuvasındaki dayak ve işkence halkı sokağa döktü, Hürriyet Gazetesi, 26.10.2005. <http://www.hurriyet.com.tr>, Erişim Tarihi: 06.11.2017.

İşman, Z., **Çocuk Yuvasında Tecavüz Şoku**, Sabah Gazetesi, 18.04.2004, Bkz: <http://www.sabah.com.tr>, Erişim Tarihi: 06.11.2017.

Milliyet Gazetesi 26.08.2008, **Google'in 24 Ağustos'a kadar derlenen arama verilerine göre, 2008'de dünyada arama motorunda en çok "porno" yazılan ülke Türkiye oldu. "Çocuk pornosu" veya "child porno" kelimesini en çok aratan ülkeler arasında Türkiye ilk onda yer alıyor.** www.milliyet.com

Radikal Gazetesi, **Profesöre "Neden Bakirelik Kontrolü Yapmadın Davası**, 09.05.2003, <http://www.radikal.com.tr> Erişim Tarihi: 30.11.2017.

ÖZGEÇMİŞ

24 Eylül 1988 tarihi, İstanbul Gaziosmanpaşa doğumluyum. İlk, orta ve liseyi yine aynı ilçede tamamladıktan sonra, İstanbul Aydın Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Dış Ticaret ve Avrupa Birliği bölümünden mezun oldum. Dikey Geçiş Sınavı İle kazanmış olduğum Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2015 yılında mezun oldum. 2016 yılında Beykent Üniversitesi Kamu Hukuku alanında yüksek lisans eğitimine başladım.

Yabancı dilim İngilizce olup, evliyim.

Esmâ DEMİRAL